O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
SAMARQAND DAVLAT ARXITEKTURA VA QURILISH INSTITUTI

"LANDSHAFT DIZAYNI VA INTERYER" KAFEDRASI

"INTERYER PERSPEKTIVASI" FANIDAN KURS ISHINI BAJARISH BO'YICHA

USLUBIY QO'LLANMA

5150900 - "Dizayn (turlari bo'yicha)" ta'lim yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan

SAMARQAND - 2016

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA’LIM VAZIRLIGI

MIRZO ULUG’BEK NOMIDAGI
SAMARQAND DAVLAT ARXITEKTURA-QURILISH INSTITUTI

“LANDSHAFT DIZAYNI VA INTERYER” KAFEDRASI

Institut **ilmiy-uslubiy kengashi**da ko’rib chiqildi va chop etishga ruxsat berildi.
__ - raqami bilan ro’yxatga olindi.
__ - sonli bayonnoma.
“___” ___________ 2016 y.

“TASDIQLAYMAN”
Institut ilmiy-uslubiy kengashi raisi,
tex.fan.nom., dots. **Quldashev.A.T**.
____
“___”________2016 y.

“INTERYER PERSPEKTIVASI”
FANIDAN KURS ISHINI BAJARISH BO’YICHA

USLUBIY QO’LLANMA

5150900 - “Dizayn (interyer)” ta’lim yo‘nalishi talabalari uchun mo‘ljallangan

SAMARQAND – 2016

UDK 72.017

Uslubiy qo'lanmada turarjoy va jamoat binolari , ularning interyerlari to'g'risida, interyer perspektivalarini qurish bo'yicha tushunchalar, qisqacha ma'lumotlar berilgan, bino interyeri perspektivasini bosqichma-bosqich shakllantirish bo'yicha misollar keltirilgan. Uslubiy qo'llanmada, shuningdek , interyer perspektivasi kursi bo'yicha bajarilgan kurs ishlaridan namunalar, mavzu bo'yicha test savollari, asosiy atamalar lug'ati berilgan, fan bo'yicha Reyting nazorati mezoni ilova qilingan.

Ushbu uslubiy qo'llanma aslida 5150900 - "Dizayn (interer)" ta'lim yo'nalishi uchun mo'ljallangan bo'lsa-da, undan 5150900 - "Dizayn (landshaft)", 5340100 - "Arxitektura (turlari bo'yicha)" va 5341000-"Qishloq hududlarini arxitekturaviy-loyihaviy tashkil etish " yo'nalishlarining talabalari ham o'zlarining kurs loyihalarini bajarishda foydalanishlari mumkin.

Betlari – 85 ta, chizmalari – 20 ta, bibliografiya – 10 ta, ilovalar – 38+10 ta.

Tuzuvchilar:

JONUZAQOV Abduvali Esirgapovich –
"Landshaft dizayni va interyer" kafedrasi katta o'qituvchisi;
DJU'RAYEVA Gulchehra Nurullayevna –
"Landshaft dizayni va interyer" kafedrasi assistenti.
NORQULOV Olmos Oltinovich –
"Landshaft dizayni va interyer" kafedrasi assistenti.

Taqrizchilar:

MUHAMMADIYEV Eson Muxamadiyevich –
"O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan san'at arbobi". "Landshaft dizayni va interyer" kafedrasi professori;
QULNAZAROV Baxrom –
"Chizma geometriya va muhandislik grafikasi" kafedrasi dotsenti.

Uslubiy qo'llanma "Landshaft dizayni va interyer" kafedrasi majlisida (23 mart 2016 yil, 6-sonli bayonnoma) va Arxitektura fakulteti Ilmiy-uslubiy kengashida (25 mart 2016 y. 7-sonli bayonnoma) ko'rib chiqilgan va ma'qullangan.

Chiqish belgilari: SamDAQI. Formati A-4. Buyurtma №____ Adadi: 10 ta.
Hajmi 4,75 b.t.

MUNDARIJA

KIRISH. Uslubiy qo'llanmaning maqsad va vazifalari.. 4
I-qism. TURARJOY VA JAMOAT BINOLARI TO'G'RISIDA ASOSIY TUSHUNCHALAR. TURARJOY BINOLARI..5
Turarjoy binolari tasnifi...5
Kvartira va uning elementlari...6
JAMOAT BINOLARI...8
Jamoat binolari tasnifi...9
II-qism. INTERYER TURLARI VA TARKIBI...9
INTERYERNING FAZOVIYLIGINI IFODALASH..................................11
III-qism. PERSPEKTIV PROYEKSILAR CHIZMALARI.......................................15
NTERYER PERSPEKTIVASI...18
Kuzatish nuqtasini tanlash...22
Interyerning frontal perspektivasi..22
Interyerning burchakli perspektivasi...26
MEBELNING PERSPEKTIV TASVIRI..27
INTERYER PERSPEKTIVASI BO'YICHA KURS ISHI TARKIBI, UNI QURISH BOSQICHLARI VA TOPSHIRIQ VARIANTLARI 38
"INTERYER PERSPEKTIVASI" FANIDAN TEST NAZORATI SAVOLLARI............57
ASOSIY ATAMALAR LUG'ATI - GLOSSARIY 62
TALABALAR TOMONIDAN BAJARILADIGAN TOPSHIRIQLARNING MAZMUNI, HAJMI VA UNGA AJRATILGAN BALLAR TAQSIMOTI 65
ADABIYOTLAR...66
ILOVALAR...67

KIRISH

Interyer bino va inshootlarning ichki ko'rinishi, ichki muhiti bo'lib, insonning hayotiy va ish faoliyati kechadigan asosiy muhit hisoblanadi. Shuning uchun interyerni tashkillashtirish, uni optimal jihozlash nafaqat arxitektorlar, balki dizaynerlar kasbiy faoliyatining asosini tashkil etadi. Intererni naturadagidek tasavvur qilish uchun uning umumiy ko'rinishini, ya'ni perspektivasini qurishni bilish lozim.

Loyihalashning ijodiy jarayonida perspektiv chizmalar va interyer perspektivasi muhim o'rin tutadi. Interyer perspektivasi to'qri qurilgandagina plan, fasad, qirqim kabi ortogonal chizmalarga aniq metrik tasvirlar sifatida kerakli qo'shimcha bo'lib xizmat qila oladi. Maketlar ham binoning ichki muhitini, ya'ni bino ichki hajmi, devorlar, jihozlar fakturasi, ranglarini perspektiv tasvirlardek ko'z oldingizda namoyon eta olmaydi. Katta chizmalarning umumiy ko'rinishini shakllantirishda hatto aksonometrik tasvirlar ham bizga biroz qiyshiq bo'lib ko'rinadi va faqatgina perspektiv proektsiya real tasvirga yaqinlashib, obyekt to'g'risida aniq tasavvur o'yg'ota olishi mumkin.

Turar joy binolari va jamoat binolari interyerlari o'ziga xos jihatlari bilan bir-biridan tubdan farq qiladi. Ya'ni ular kichik (oila) va katta jamoalarga (bir necha o'n yoki yuz kishiga) mo'ljallanganligi uchun ichki o'lchamlari, ko'lami, funktsiyasiga qarab jihozlanishi turlicha bo'ladi. Nisbatan katta va jihozlari ko'p bo'lgan jamoat binolari interyerlari, misol uchun oshxona va restoranlar, faollar zali, teatr, konsert zallari perspektivasini qurish talabadan chuqur bilim, qunt va mehnatni talab qiladi. Shuning uchun dastlab kuichikroq bo'lgan interyerlarning perspektivasini bir necha bor qurib o'rganish talab etiladi.

"Interyer pespektivasi" kursi 5150900 - "Dizayn (interer)" ta'lim yo'nalishining 2-bosqichiga tanlov fani sifatida kiritilgan. Asosan amaliy mashg'ulotlardan tashkil topgan fan bo'yicha birmuncha sodda topshiriqlar va oxirida biron turarjoy yoki jamoat binosining interyerini kurs ishi sifatida bajarish rejalashtirilgan. Bunda ular kelgusida "Loyiqalash" va boshqa fanlar bo'yicha beriladigan loyihalar va topshiriqlarni bajarishda, hamda interyerlar bo'yicha o'z g'oyalarini yaqqol tasavvur qilishda bu fanda olgan bilim va ko'nikmalari qo'l keladi.

Uslubiy qo'llanmaning maqsad va vazifalari:

Uslubiy qo'llanmadan kuzatilgan maqsad talabalarni interyer loyihalarida duch keladigan quyidagi asosiy masalalarni yechishni o'rgatishga qaratilgan:

- Binolar interyerlari va uning jihozlari tipologiyasi(gabarit o'lchamlari)ni yaxshi bilish;
- Ularning umumiy ko'rinishini perspektivaning biron usulida shakllantirish;
- Qurilgan perspektiv ko'rinishga grafik rang berish orqali uni yaqqol tasvirlash;
- Interyer perspektivasini qurishda masshtab, metr, ritm, kontrast, nyuans, simmetriya, proporsiya kabi kompozitsiya vositalarini va dekorativ elementlar, zamonaviy materiallar koloristikasi, tekstura-fakturasini qo'llay bilish;
- Binolar tashqi arxitekturasining interyer bilan uzviy bog'liqligini his etish va b.lar.

I-qism
TURARJOY BINOLARI TO'G'RISIDA ASOSIY TUSHUNCHALAR

TURARJOY BINOLARI

Shahar va qishloq aholisi turli tarkibdagi oilalardan vujudga keladi. Son va yosh bo'yicha tarkibi, a'zolarining ishlab-chiqarishda mashg'ulligi darajasi va ishining xarakteri bilan oilaning yashash tarzi o'zgarib turadi. Har bir oila uchun uning maishiy turmush tarziga, yashash maydoni va yordamchi imoratlarga bo'lgan ehtiyojiga to'la javob bera oladigan yashash joyi ko'zda tutilishi lozim.

Aynan shu ehtiyojlardan kelib chiqib, aniq to'plamga, kvartira tarkibi va maydoni turlicha bo'lgan kvartiralarga ega turarjoy binolarini loyihalash zamon talabi hisoblanadi. Zarur bo'lgan u yoki bu kvartiralar soni, ularning foiz nisbatlari aholining demografik tarkibi, ya'ni yoshi, ishining turi, oilasining tarkibi to'g'risidagi statistik ma'lumotlar va qurilishi mo'ljallangan joy asosida aniqlanadi.

Turar joy binolarining tasniflanishi

Turarjoy binolari belgilari bo'yicha turlicha bo'ladi. Yashovchilarning joylashuv tamoyiliga binoan uylar ikki guruhga bo'linadi (1-rasm):

- *Kvartirali uylar* – alohida kvartiralarda oilaviy yashashga mo'ljallangan;
- *Alohida xonalar bo'ylab joylashtiriladigan uylar* – asosan yakka yashovchilar uchun mo'ljallangan, umumiy foydalaniladigan madaniy-maishiy xizmat xonalari bo'lgan, ya'ni oshxona, santugun va h.k.lar bilan jihozlangan uylar (talabalar, ishchilar uchun yotoqxonalar, internatlar, xizmat safari bilan kelgan turistlar uchun mehmonxonalar, qariyalar uylari, dam olish uylari va h.k.).

Har ikkala guruhdagi uylar, ularda yashovchilarning ehtiyojlari va uylarning funktsiyalariga qarab, o'ziga xos me'moriy-rejaviy echimlarga ega bo'ladi. Shahar va qishloq turarjoy fondining asosiy qismini kvartirali uylar tashkil qiladi.

Uy yonida yer uchastkalari bor bo'lgan uylar xarakteriga binoan, quyidagi turlarga bo'linadi:

- *Usadba tipidagi uylar*. Bunda uy egasi, uy atrofidagi yer uchastkasiga ega bo'ladi. Bunday uylar bir kvartirali va blok tipida (blokda ikki va undan ko'p kvartira bo'lishi mumkin) bo'lib, har bir kvartiraning alohida yer uchastkasi bo'ladi.
- *Jamoa bo'lib foydalanadigan er uchastkalari bo'lgan uylar*. Bunday uylar asosan ko'p qavatli kommunal uylar bo'lib, asosan shahar joylarida ko'proq quriladi. Bunday tipdagi uylarga shaharlardagi seksiyali uylar ham kiradi.

Qavatliligiga qarab turar joy binolari quyidagilarga bo'linadi:

- *Kamqavatli (1-2 qavat) uylar*, mamlakatimiz aholisining ko'p qismi qishloqlarda yashayotgani uchun, bunday imoratlar o'z qiymatini yo'qotgani yo'q.
- *O'rta qavatli (3-5 qavat) uylar*, umumiy foydalanishga mo'ljallangan zinapoyalari bor, lekin, lifti yo'q bo'lgan uylar. Bunday uylar shahar joylarida ko'p tarqalgan bo'lib, ular qurilishi jihatdan iqtisodiy tejamli, qurilishning etarli darajada tig'izligini ta'minlaydi. Lekin, katta shaharlarda imoratlarning yanada tig'izligiga erishish (yerni tejash) maqsadida o'rta qavatli uylar o'rniga ko'p qavatli uylar qurilmoqda. Meditsina xodimlarining ta'kidlashlaricha, issiq iqlimda lifti yo'q bo'lgan 5 qavatli imoratlar, yoshi ulug' kishilarning salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatar ekan. Shuning uchun, O'zbekistonda o'rta qavatli uylarni 4 qavatdan oshirmagan holda qurish tavsiya qilinmoqda.
- *Ko'p qavatli (6-9 qavat) uylar*da vertikal bog'lanish uchun zinapoyalardan tashqari, liftlar ham mavjud. Uylardan foydalanish va qurilishining iqtisodiy tejamkorligi, o'rta qavatli uylardan ortda qolsa ham aholini zich joylashtirish va

yerni tejash jihatlari qulay bo'lganligi uchun, bunday uylar katta shaharlarda qurilishining istiqboli ko'proqdir.

- *Yuqori qavatli (10 va undan ko'p qavatli) uylar* har bir pod'ezdda zinapoya bilan birgalikda ikkita lift – biri yuk uchun, ikkinchisi yuk va passajirlar uchun mo'ljallangan bo'lishi kerak. Yong'in, yer qimirlashlar va boshqa tabiiy ofatlar vaqtida kishilarni qo'shimcha evakuatsiya qilish uchun, kvartiralar bir-biri bilan yozgi xonalar orqali bog'langan bo'lishi lozim.

O'rta, ko'p va yuqori qavatli uylar rejalanishi bo'yicha uch xil tizimda: *sektsiyali, koridorli* va *galereyali* bo'ladi.

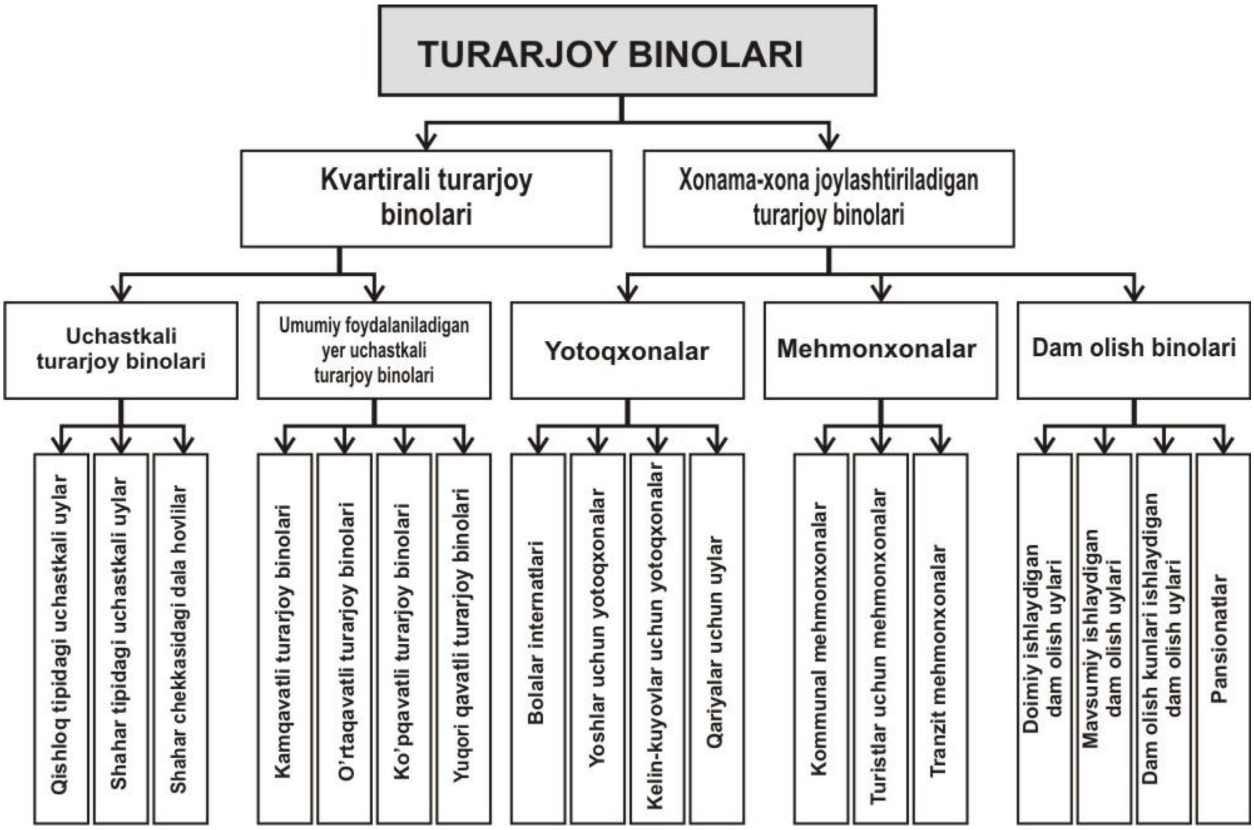

1-rasm. Turar joy binolarining tasnifi.

Kvartira va uning elementlari

Kvartira deb, bir-biri bilan qulay bog'langan yashash va yordamchi xonalardan tashkil topgan va bir oilaning yashashiga mo'ljallangan blokka aytiladi. Kvartira yashash uchun qulay (komfort) va santexnik sharoitlarni ta'minlamog'i lozim. Qulay, yashash va yordamchi xonalarning mavjudligi, xonalarning kengligi (proportsiyaliligi) va kerakli jihozlanganligi bilan hosil qilinadi. Kvartiraning rejalashtirilishida, xonalarning bir-biri bilan yaxshi bog'langanligi va ularning mumkin darajada izolyatsiyasi ta'minlangan bo'lishi kerak.

Kvartiradagi xonalarning soni va o'lchamlari, unda yashovchi oilaning soni va a'zolarining yoshlariga qarab aniqlanadi. Kvartira oluvchilarning kasbi-korlari ham hisobga olinishi kerak (masalan, ilmiy va ijodiy ishlar bilan shug'ullanuvchilar uchun alohida xona (kabinet) ajratilishi lozim. Yashash xonalarining soniga qarab, yordamchi xonalarning o'lcham(maydoni)lari aniqlanadi. Kvartirada tantanali, xo'jalik ishlari va dam olish zonalari mavjud bo'ladi. Tantanali zonada (oshxona, mehmonxona va ish kabineti) mehmon kutish, oila a'zolari bilan birga bo'lish uchun mo'ljallangan bo'lib, kvartiraga kirish joyiga bog'langan bo'lishi kerak. Xo'jalik ishlari zonasi (kuxnya, santugun va

ombor) tantanali zona bilan dam olish zonasi orasida bo'lishi kerak. Dam olish zonasi (yotoqxona, bolalar xonasi) kirish qismidan ancha yiroqda joylashgan bo'lishi kerak.

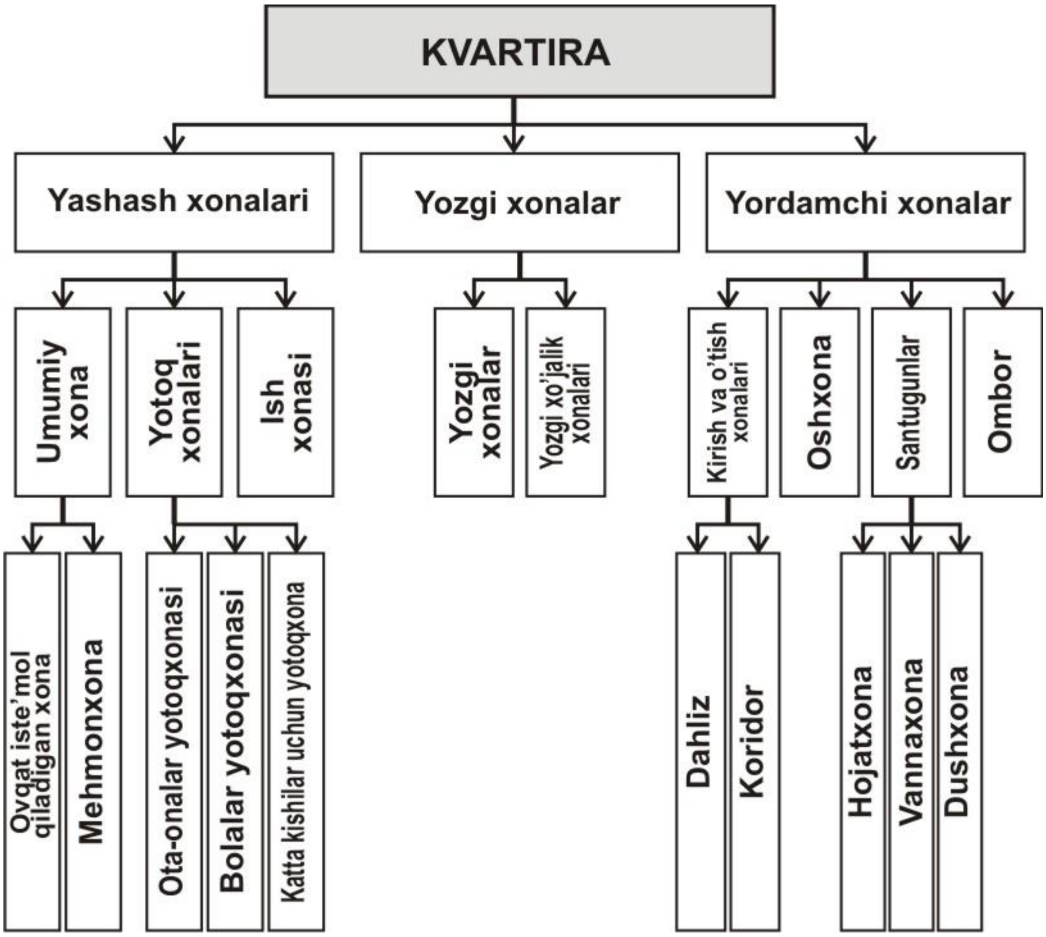

2-rasm. Kvartira xonalarining tarkibi.

Kvartirada bir kishi uchun ajratiladigan **9** m^2 dan kam bo'lmagan maydon etarli sanitar-gegienik sharoit yaratadi. Poldan shiftgacha bo'lgan balandlik 2,7 m qilib qabul qilingan. Sanitar-gigienik sharoitni yaxshilash maqsadida, har bir kishiga **12-15** m^2 maydon ajratilishi istiqbolda ko'zda tutilgan.

Yashash xonalari, derazalar orqali normal yoritilganlikka (deraza bo'shliqlari hisobida xona polining maydoniga nisbatan 1/8 kattalikda) va tabiiy shamollatishga ega bo'lishi kerak. Kvartiraning tashqi devorlari, uyni qishda sovib ketishdan, yozda isib ketishdan saqlashi va tovush (shovqin) o'tkazmaslik xususiyatlariga ega bo'lmog'i lozim.

Kvartirada qulay sanitar-gigienik sharoit, markaziy isitish tizimi, issiq va sovuq suv ta'minoti, suv oqova tizimi va sun'iy havo almashtirish tizimlari, hamda boshqa qurilmalarni qo'llash orqali optimal (qulay) mikroklimat yaratiladi. Hozirgi zamonda xonalarni konditsionerlash ham ko'zda tutiladi.

Kvartiralar yashash xonalarining soniga qarab, *kamxonali* (bir-ikkita yashash xonasi) *o'rtacha o'lchamdagi* (uch-to'rtta xonali), va *ko'p xonali*(besh-oltita xonali)larga bo'linadi. Yashash xonalarining o'lchamlariga qarab, kichik gabaritli va o'rta gabaritli bo'lishi mumkin. Rejaviy yechimiga qarab, kvartiralar bir va ikki sathli bo'lishi mumkin. Ikki sathli kvartiralarda ichki zinapoyalar ko'zda tutilishi lozim. O'zbekiston sharoitida kvartiralarning hammasi, universal maqsadli yozgi xonalarga ega bo'lishi, ya'ni, ulardan yozgi mavsumda yashash xonasi tsifatida ham faydalaniladi.

JAMOAT BINOLARI TO'G'RISIDA ASOSIY TUSHUNCHALAR

Jamoat binolariga bo'lgan talab va ularning tasniflanishi

Mamlakatimiz iqtisodiy quvvatining oshishi, xalqimizning madaniyati va turmush tarzi o'sa borgani sari, ommaviy jamoat binolari qurilishining hajmi ortib boraveradi. Mamlakatimizda har bir imoratning tipologik xarakteri aniq belgilab olingan. Qurilishning hajmi ortib borishi bilan, ularga normativ talablarning oshishi, sifat jihatidan o'zgarishi bilan birga, tub aholining an'analari va madaniy-maishiy sharoitlarini hisobga olishni taqozo qiladi.

Jamoat binolariga madaniy-oqartuv va tarbiyaviy funksiyalarni bajaruvchi muassasalar, maishiy xizmat ko'rsatish muassasalari, sport, tomosha zallari va boshqa ko'plab binolar kiradi. Ular o'zaro faqat funktsiyasi yuzasidangina emas, balki, joylashgan joyi, o'lchami, muhimligi va qanchalik ko'p tarqalganligi bilan ham farqlanadi.

Qurilishi eng ko'p tarqalgan jamoat binolariga bolalar muassasalari (maktabgacha tarbiya), umumta'lim maktablari, litsey, kollejlar, savdo va umumiy ovqatlanish muassasalari, sport inshootlari kiradi. Ularning faoliyat doirasi, shahar mikrorayonlari, qishloq joylarda – tuman makazlari, qo'rg'onlar hisoblanadi. Bunday ommaviy jamoat binolari qurilishi uchun, qurilishni industrlash, zavodda tayyorlanadigan tipik rejaviy-konstruktiv elementlar qo'llash zarurati tug'iladi. Bular hisobga olinadigan bo'lsa, qurilishi ommaviy bo'lgan jamoat binolariga namunaviy (tipovoy) loyihalar ishlab chiqish zamon talabi ekanligi ma'lum bo'ladi.

Loyihalarini individual tarzda bajarish mumkin bo'lgan jamoat binolariga ma'muriy, tomosha, madaniy-oqartuv, sport va boshqa inshootlarning katta hajmdagilari, ya'ni, viloyat markazlari yoki miqyosida xizmat qiladigan noyob bino va inshootlar kiradi.

Jamoat binolarining tasniflanishi

Jamoat binolari o'zining rejaviy strukturasi, aholi puntida joylashuvi, asosiy xonalar tarkibi, me'moriy kompozitsiyasining mafkuraviy-badiiy ko'rinishi kabi asosiy funktsiyalari bo'yicha tasniflanadi.

3-rasm. Jamoat binolarining tasnifi.

II -qism
INTEYRER TURLARI VA TARKIBI

Bino ichki fazosi – interyer arxitekturasi uning vazifasi, turi, masshtabi, materiali, konstruktsiyasi va boshqa ko'plab sharoitlarga bog'liq.

Barcha turdagi binolar interyerlari kompozitsiyasida birmuncha umumiy usullar va tamoyillar mavjud, turli binolarni loyihalashda interyer kompozitsiyasi ijodiy amaliyotini kelgusida egallash bilimi yordam beradi.

Binoning ichki xonalari kompozitsiyasi asosiy va bosh masalasini kishilar uchun maksimal qulaylik, binoning ishlatilishida funksional jarayonning maqsadga muvofiqligi tashkil qiladi. Bu bino plani tuzulishi, xonalar gabariti va ularda jihozlarning joylashuvi bilan, xonalarning o'zaro yaxshi bog'lanishi, bino ichida qisqa yo'llar orqali aloqasi bilan, binoda kishilarning engil va aniq orientir olishi imkoniyati bilan va bir qator maxsus san-giienik talablarning bajarilishi (yorug'lik, issiqlik rejimi, ventilyatsiya va b.lar) bilan aniqlanadi.

Bino ichki fazosining kompozitsiyasi shu bilan birgalikda, shunday texnik va iqtisodiy sharoitlar, ya'ni: asil va mustahkam materiallarni qo'llashning zarurligi, devor uchun sodda va kamxarj konstruksiyalar, orayopmalar, proyomlar va binoning boshqa elementlari, barcha maydon va balandliklarining haqiqiy ehtiyoji va b.larga mos kelishi bilan belgilanadi.

Interyerda shuningdek, uning badiiy jihatlari ham katta ahamiyatga ega.
U yoki bu badiiy sifatlarni o'zida mujassamlashtirgan interyerni qurish shart-sharoiti, ichki imoratlarning fazoviy bo'linishi, zinapoyalar, jihozlar, proyomlar va konstruktiv elementlar binoning ichkiligini tashkil qiluvchi hisoblanadi. Bir butun bino arxitekturasi kabi interyerning badiiy xususiyatlari davrga, ijtimoiy-maishiy tartibga, binoning vazifasiga va uning alohida xonalariga, ularning kompozitsiyadagi ahamiyati, o'lchamlari va jihozlariga bog'liq bo'ladi.

Turarjoylar, jamoat va sanoat binolari zamonaviy interyerlariga bir qator umumiy an'analar xarakterli. Ularni nafaqat qulay, balki yorug', keng va erkin, kishilar harakat qilganda, orayopma va devorlarning yaqinligidan qisilib qolmaydigan, tashqi olamdan ajratib qo'yilmagan, atrof fazoga, yorug'likka, quyoshga va yashil o'simliklarga ochiq bo'lgan muhit yaratishga intilish sifatida ta'riflash mumkin. Bundan zamonaviy sharoitlarda katta yoki kichik xona bo'lishidan qat'iy nazar ko'rsatilgan xususiyatlarga javob bera oladigan ichki xonalar fazoviy strukturalar va fazoviy bog'liqliklariga bir qator umumiy talablar kelib chiqadi.

Interyer kompozitsiyasida uning qismlari va elementlarini ichki imoratlar vazifasi va o'lchamlariga mos to'g'ri talqin qilish muhim ahamiyatga ega. Interyer kompozitsiyasi 3 ta asosiy guruhga bo'linadi:

1. *Asosiy imoratlar*, binoning asosiy funksiyalariga mo'ljallangan. Turarjoylarda – bu yashash xonalari; maktabda – o'quv xonalari; tomosha imoratlarida - tomosha zallari; ishlab-chiqarish binolarida – asosiy sexlar va h.k.lar.
2. *Yordamchi imoratlar*, binoning turli yordamchi funksiyalari uchun mo'ljallangan. Turarjoylarda – bu dahliz, oshxona, santugunlar; jamoat binolarida – vestibyul, garderoblar (echinish xonalari), bufetlar va b.lar; ishlab-chiqarish binolarida – yordamchi sexlar, ma'muriy-maishiy xonalar, omborlar va h.k.lar.
3. *Kommunikatsion imoratlar*, aloqa funksiyasini bajaruvchi va odamlar, yuklar va h.k.larning harakatlanishi uchun mo'ljallangan. Bular koridorlar, galereyalar, turli-tuman o'tishlar, zinapoyalar, liftlar, eskalatorlar va h.k.lar. Misol uchun, maktab binosini kommunikatsiion imoratlarning aniq ajratilishiga misol qilib ko'rsatish mumkin.

4. *Ishlab-chiqarish binolarida* ularning kompozitsion tuzilishi asosan mahsulot tayyorlashning texnologik jarayoni bilan bog'liq. Texnologik jarayon sxemasi ishlab-chiqarish binosi planiga asoslanadi.

Binoning vazifasiga qarab, loyihalash va qurilish tajribasi natijasida shakllangan ma'lum u yoki bu funksiyalarni bajarishga mo'ljallangan imoratlar uyg'unligi mavjud bo'ladi. Imoratlarning bu uyg'unligi yoki, ularni atashlaricha, binoning rejaviy elementlari - *kompozitsion sxemalar* yoki *kompozitsion usullar* deb ataladi. Kompozitsion usullar ko'p hollarda o'ziga xos va binoning vazifasi va funktsiyasiga bog'liq (turarjoy, jamoat va sanoat binolari), ammo, bir qator printsipial umumiy usullar borki, bu turli binolarni loyihalashda qo'llanilishi mumkin.

Quyidagi kompozitsiyalarni misol tariqasida keltiramiz.

1. *Zalli kompozitsiya*, bunda berilgan vazifasi bo'yicha binoning barcha funksiyalari yaxlit imoratga qaratilgan (bozor, yopiq sport sahnasini va b.lar misol bo'lishi mumkin).
2. *Markaziy kompozitsiya*, bunda kichik imoratlar bosh imorat yoniga guruhlanadi (tomosha va ko'rgazma binolari, taraqqiy topgan turarjoy turlari, sanoat binolari misol bo'lishi mumkin).
3. *Anfiladli kompozitsiya*, bunda imoratlar bir qator joylashib, o'tish joylari yoki ochiq proyomlar bilan bir butunlikka bog'langan bo'ladi (muzeylar, univermaglarning ba'zi turlari, davlat muassasalarining namoyish zallari, sanoat binolarining ba'zi turlari va b.lar misol bo'lishi mumkin).
4. *Koridorli kompozitsiya*, bunda imorat bir yoki ikki tomondan kommunikatsion koridor bilan bog'langan bo'ladi (o'quv va ma'muriy binolar, shifoxonalar, sanatoriylar va h.k.lar misol bo'lishi mumkin).
5. *Sektsiyali kompozitsiya*, bunda bino bir-biridan ajratilgan seksiya, deb ataluvchi bir xil rejaviy elementlardan iborat bo'ladi (har bir seksiyasi umumiy zinapoya va bir necha kvartiradan iborat seksiyali turarjoy uylari, omborlar, bir qator universal sanoat binolari).

Ko'rsatib o'tilganlardan tashqari *differensiyali kompozitsiya* ham mavjud, bunda yaxlit funktsional vazifaga ega imorat boshqa inshootlar bilan maxsus o'tish qurilmalari va koridor bilan bog'langan bo'ladi (bir qator davolash va sog'lomlashtirish binolari – shifoxonalar, sanotoriylar, dam olish uylari, shuningdek, Madaniyat saroylari, ko'plab sanoat inshootlari).

Bu barcha kompozitsiyalar qurilish va loyihalash amaliyotida toza holda yoki turli uyg'unliklarda "aralash kompozitsiya"ni tashkil qilgan holda uchraydi.

Ushbu kompozitsion sxemalar hajmiy-fazoviy qurilmalarning gorizontal proektsiyalari, ya'ni doimo bino va inshoootlarning plani hisoblanadi.

Birinchi uchta kompozitsion sxema o'zining vazifasiga ko'ra binoning barcha ichki fazosini qamrab oluvchi bir butun interyerni shakllantirish imkoniyatini yaratadi. Bunda, albatta, har bir bunday sxemalar bo'yicha shakllangan interyer o'zining o'ziga xos xususiyatlariga ega bo'ladi. Koridorli va seksiyali sxemalarda nisbatan ajratilgan, alohida imorat interyerlari yoki ularning guruhlari vujudga keladi.

INTERYERNING FAZOVIYLIGINI ANIQLASH

Intererning badiiy nazoratini ifodalashning muhim sharti va vositasi, uning fazoviyligini, birinchi navbatda fazo chuqurligini inteyrer ko'rinishining asosiy yo'nalishlari (asosan chuqurligi, ammo shuningdek, kengligi va balandligi) bo'yicha aniqlash hisoblanadi.

Fazoning chuqurligi(ko'lami)ni qurish va aniqlashning umumiy shartlarini ko'rib chiqamiz.

Eng avvalo fazo chuqurligi intererlarda devor va orayopmalari hisoblanadigan fazoning chegaralari faktik masofasiga va bu masofa nisbatlariga bog'liq bo'ladi. Chuqurlik koordinatasi bo'yicha olingan masofa qachon boshqalaridan ustun va etarlicha katta bo'lsa, anfiladlarda, galereyalar va zallarda o'z o'rniga ega bo'lsa, uzunligi bir muncha kengligini ortda qoldirsa, shunda fazo chuqurligi ko'proq darajada namoyon bo'ladi.

Bino plani kompozitsion strukturasi interyer ko'lamining asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Birinchi navbatda imoratlar anfilad(qator)lari va perspektivasini ochib beruvchi o'zaro perpendikulyar chuqurlikka ega o'q bo'yicha bino interyer kompozitsiyasi rivojlanishining klassik usulini ko'rsatish lozim. Bu nuqtai nazardan Palladio planlari va rus klassitsizmi (XVIII asrning ikkinchi yarmi va XIX asr boshi) me'morlari - Bajenov, Kazakov, Kvarengi, Rossi va b.lar planlari ayniqsa xarakterlidir.

Keltirilgan misolda bino plani kompozitsiyasi tartibi o'qlar bo'yicha izchil saqlab qolingan; bunda barcha o'qlar nigohlarni binodan tashqaridagi tabiat ko'rinib turuvchi deraza va eshik proyomlariga olib boradi. Aynan shu sabab, interyer bino atrof muhiti bilan aloqa o'rnatadi. Interyer fazosi nigohon (ko'rish orqali) kengayadi, bunga binoning maydoni yoki hajmini ko'paytirish yo'li bilan emas, aksincha, faqat ma'lum kompozitsion usul yordamida erishiladi.

Simmetriya o'qlar bo'yicha interyerni jiddiy qurish usuli planning erkin kompozitsiyasi usulidan farqli o'laroq, muntazam, deb atalishi mumkin, bunda simmetriyaga erishish maqsadi bus-butun ham, qisman ham ko'zlanmagan. Ammo, bunday erkin, manzarali kompozitsiyada ham interyerning yaxlitligi va fazoviyligi ma'lum yo'nalishlarda chuqurlik yaratish yo'li orqali erishish yo'li bilan, shuningdek, fazoni chegaralanmagan ayrim uchastkalarga bo'lish yo'li bilan ham bir vaqtda bir butunlikni tashkil qilish mumkin.

Keyingi vaqtlarda erkin ochiladigan fazoli shunday planlar kompozitsiyasi usullari jamoat va turarjoy arxitekturasida keng qo'llanilmoqda.

Fazo chuqurligini aniqlash shuningdek, uning qismlarga ajralishiga bog'liq. Boshlang'ich (birinchi plan) va oxirgi (orqadagi plan) chegaralarni aniqlash fazoning chuqurligini yuzaga chiqarish uchun zaruriy sharoit yaratadi[1]. Ushbu usuldan sahnani dekorativ bezashda va rangtasvirda fazo ko'lamini aniqlashda ko'p foydalanadilar. Ammo, fazo chuqurligi birinchi va orqadagi planlar orasidagi ora bo'linishlarning borligi uchun yanada ta'sirchan bo'ladi. Shu tufayli fazo chuqurligining go'yoki sanog'i yaratiladi. Agar ko'lam bo'yicha bo'linishlar soni juda oshib ketsa, unda bu bo'linishlar nigohon chuqurlikka uzoqlashayotgan yuza sifatida idrok qilinadi va bo'linishlar haqiqatda yo'qolib ketadi.

Fazoning chuqurligini aniqlash shuningdek, fazoning chuqurligiga qarab intilayotgan yuzalarning borligi bilan erishiladi. Ularni fazoni kesayotgan sirtlar, deb atash mumkin. Ular chuqurlikka sirt bo'yicha intilayotgan nigohiy harakatga chorlaydi va fazoning chuqurligini ifodalaydigan vosita bo'lib xizmat qiladi. Chuqurlikka qarab intilayotgan chiziqni yaratadigan shunday relyef bilan kesuvchi sirtlarning bo'laklarga ajralishi ko'rsatilgan nigohiy harakat uchun yo'naltiruvchilarni yaratadi. Fazoning chuqurligini namoyon qiladigan bu vosita *kesuvchi usul* deb ataladi.

Fazoning chuqurligini aniqlashga shuningdek, *ustma-ust qo'yish usuli* orqali ham erishish mumkin, bunda old planlar formalari chuqurlik bo'yicha orqa plan formalarini o'zaro namoyon qilgandan ko'ra uni qisman o'zi bilan bekitadi.

1. Fazo chuqurligini ularning kuzatuvchidan uzoqlashgani sari kichrayib boradigan barcha predmetlar perspektiv qisqarishlarni namoyon qiladi. Bu perspetiv qisqarishlar chuqurlikka ketayotgan parallellarni, gorizontal chiziqlarni ufqda uchrashuv nuqtasida uchrashuvchi chiziqlarga aylantiradi, uzoqlashgani sari formalarning balandligi, kengligi

va chuqurligi va intervallarning, rakurs va boshqa chiziqli perspektiva hodisalarining qisqarishiga olib keladi.

Arxitekturaviy inshootlar va ularning interyerlarida vertikal va gorizontal tekisliklar va sodda geometrik sirtlar va hajmlar ustunlik qiladi. Shundan kelib chiqib, barcha ko'rsatilgan chiziqli perspektivaning hodisalari arxitekturaviy perspektivalarda asosan yorqin ifodalanadi.

Ilgari ko'rsatilgan kesish va ustma-ust qo'yish usullarida perspektiv qisqarishlar ham qatnashadi, shuningdek yuqorida ko'rsatilgan kesish va ustma-ust qo'yish usullari arxitekturaviy perspektivada ham mujassamlashadi.

2. Havoyi perspektivada ham fazo chuqurligi namoyon bo'ladi, ayniqsa bu cho'ziq planlarga ega ansambl qurilishlarida kuchliroq seziladi, ammo shuningdek, interyerlarda ham ma'lum tarzda bo'ladi. Havoyi perspektiva bois yaqinda, birinchi planda turadigan formalar ancha tiniq, yaqqol va relyefli idrok qilinadi. Uning yuza fakturasi yaxshi ko'rinadi. Uzoqlashgan sari ularning detallari umumiylashib, yo'qolib boradi, fakturasi ham ko'rinmay qoladi. Hajmiy va relyefli formalar uzoqlashgani sari tekislik va siluet tarzida idrok qilinadi, ranglar munosabatlari kamayadi, ranglarning tonalligi o'zgaradi va ularning to'qligi pasayib boradi. Shunga o'xshash o'zgarishlar nur-soyada ham yuz beradi; uzoqlashgani sari predmetlarning yorug'ligi va soyasi kuchsizlanadi.

[1] Bu hodisa fazoviy masofalar predmetlarning mavjudligini ko'proq sezilarli va tushunarli qilishiga ham bog'liq bo'ladi.

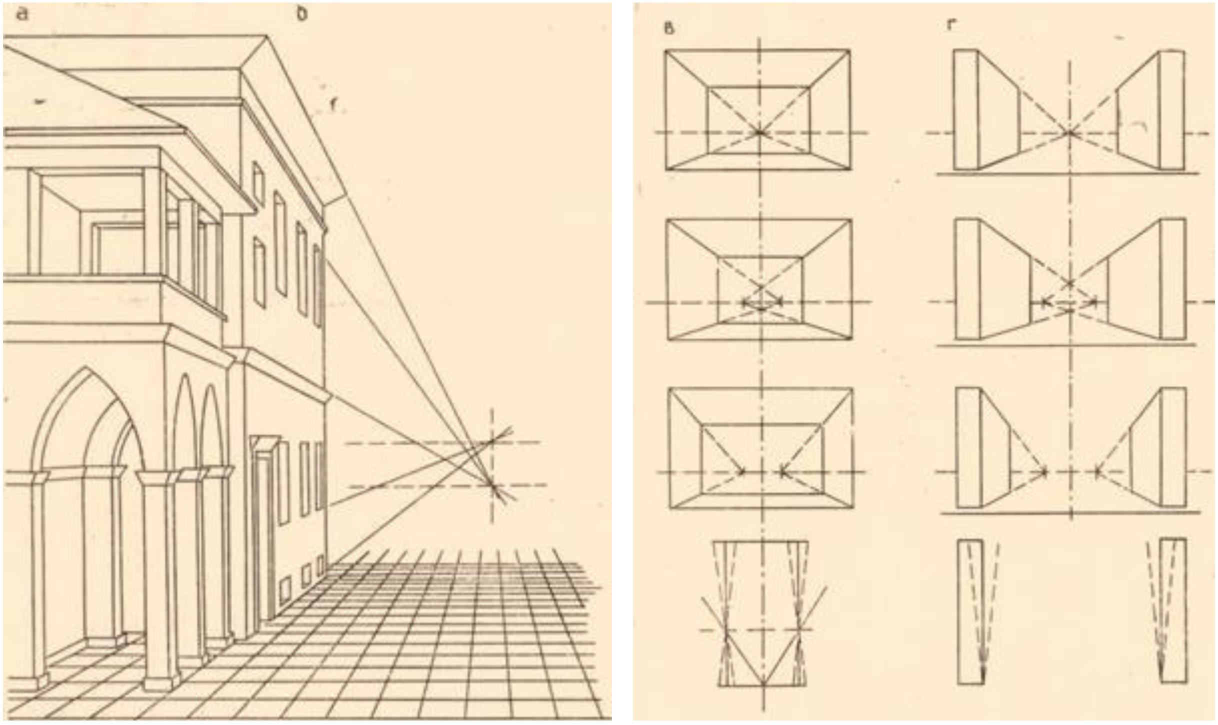

4-rasm. Fazoning kengligi(glubina)ni perkpektiva usuli bilan aniqlash.
V. Krinskiy chizmasi bo'yicha.

Arxitekturaviy kompozitsiyada tabiiy ravishda hosil bo'luvchi chiziqli va havoyi perspektiva ko'p qo'llaniladi. Ammo, ba'zan talabga qarab u yoki bu perspektivadan ko'proq foydalaniladi. Chiziqli perspetivani kuchaytirish usuli, ba'zan uzoqlashgan predmetlarni yaqinlashtirish va fazoni transformatsiyalash keltirilgan sxemada aniqlashtiriladi (4-chizma).

Bu erda ikkita ufqqa ega (4-chizma, a) Serlioning[1] arxitekturaviy dekoratsiyasidan fragment, shuningdek, bitta ufq (4-chizma, v, g) chizig'ida ikkita uchrashuv nuqtasi bo'lgan perspektiv qurish ko'rsatilgan.

Perspektivaning kuchaytirilishi teatr arxitekturaviy dekoratsiyasida, shuningdek, arxitekturaviy motivdagi rangtasvir asarlarida keng qo'llaniladi.

3. Interyerning fazoviyligi uni o'rab turgan yuzasiga (sirtiga) ishlov berishga jiddiy yondashuvni talab qiladi. Muntazam relyefli faktura bilan ta'mirlanib turiladigan tashqi fasad devorlari yuzasidan farqli ravishda interyerda tekis va ishlov berilgan yuzalar nisbatan ko'proq qo'llaniladi. Devorlar va plafon(shift)larni ranglash uchun och, zich bo'lmagan va og'ir ranglar; devor uchun shisha keng qo'llaniladi. Bularning barchasi interyerning ko'proq fazoviyligini oshirish va kishilarda engillik taassurotini uyg'otishga xizmat qiladi.

Jamoat va sanoat binolari ulkan interyerlari kompozitsiyasida orayopma formalari katta ahamiyatga ega.

Fazoviy kompozitsiyalarning barcha turlarida, shuningdek, interyerlarda yuqorida ko'rib chiqilgan chuqurlik va fazo chuqurligiga yo'naltirilgan belgilar tufayli vujudga keladigan nigohiy harakat holatlari bilan ko'p to'qnash kelamiz.

Hammasidan ko'proq fazo bilan kesishgan yuzalar orqali chuqurlikka nigohiy intilish (harakat) undaydi. Bu holat simmetriya o'qlariga (yoki tengtarozilik) bog'liq: qaysidir o'qning ustuvorligi ushbu o'q bo'yicha nigohiy yo'nalishni yaratadi.

Planda cho'zilgan tekis orayopmali to'g'riburchakli zal uning geometrik xususiyatlari tufayli, zal bo'ylab bosh o'qqa va shuningdek, yo'naltirilgan nigohiy harakatga ega bo'ladi. Tekis yoki gumbazli orayopmali, kvadrat planli zal chuqurlik o'qi ustunlik qiluvchi simmetriyaga ega emas. U markaziy. Bunda zalda chuqurlikka nigohiy harakat turli va qarama-qarshi tomonlarga yo'naltirilgan va go'yoki o'zaro so'nib boradi. Tabiiyki, bunday zal formasi uning geometrik xususiyatlari tufayli boshqa proporsiyalarga ega imoratlar kompleksida statik (ya'ni, nigohiy harakatni to'xtatuvchi) sifatida qaralishi mumkin. Binoning murakkab formalarida imoratning forma bo'yicha ularning proportsiyasi va dominant o'qining yo'nalishiga bog'liq holda dinamiklik va statiklikning uyg'unligini ko'rishimiz mumkin.

Agar planda cho'zilgan to'g'riburchakli zal kengligi bo'yicha silindr gumbaz bilan yopilsa, unda zalning dominant bo'ylama o'qiga gumbazning ham shunday yo'nalishga ega o'qi qo'shiladi, shuning uchun zal chuqurligiga nigohiy harakat kuchli ifodalangan. Bunday imoratning dinamikasi uning uzunligi va kengligi orasidagi kontrast qancha kuchli bulsa, shuncha ifodali bo'ladi. Kuchli kontrast bo'lganda, zal galereyaga, koridorga aylanadi, forma va dinamika undagi odamlarning asosiy bo'ylama harakatiga mos keladi. Metropolitenning stansiyalari va ravoqli o'tish joylari xuddi shunday tuzilgan.

Interyer nafaqat devor, shift, proyom, arxitekturaviy formalari va ularning bezaklari, balki turli turdagi jihozlar; sanoat binolari interyerlari – mashina va jihozlar joylashuvi; turarjoy va jamoat binolari interyerlarida – mebel, elektr yoritish armaturalari, sanitar-texnik jihozlar, akustik pardoz, maxsus jihozlar, dekorativ matolar yordamida yaratiladi.

[1]Serlio Sebastiano (1475—1554)— italyan arxitektori va arxitektura nazariyotchisi.

III-qism
PERSPEKTIV PROEKTSIYALARDA CHIZMALAR

Ortogonal proektsiyalardan farqli ravishda – perspektiva shunday proektsiya turi hisoblanadiki, arxitekturaviy ob'ektni hayotda qanday ko'rgan bo'lsak, uni qog'ozda ushbu proektsiya yordamida shunday ko'rinishda tasvirlash mumkin.

Perspektiva hajmiy formalarni uch o'lchamli qilib, ko'rgazmali tasvirlashga, ularning o'zaro joylashuvi, ichki va tashqi fazoning chuqurligini yuzaga chiqarish, atrof-muhit va manzaraning fazoviy xususiyatlarini namoyon qilishga imkon yaratadi.

Loyihalashning ijodiy jarayonida perspektiva muhim o'rin tutadi, bu jarayonda perspektivani qo'llashning 3 ta asosiy bosqichini ko'rsatish mumkin:

1) *Loyihalashning dastlabki bosqichida* loyihalanayotgan ob'ektning xayoliy kompozitsiyasi qo'lda, xomaki perspektiv nabroskalar orqali bajariladi. Bu nabroskalarda perspektivaning asosiy qonunlari saqlanadi (ko'z bilan chamalab). Perspektiv nabroskalar xomaki nabroskalar bilan parallel ravishda bajarib boriladi, ular loyihalanayotgan ob'ektning xayoliy kompozitsiyasini xomaki shaklda birinchi hajmiy-fazoviy ifodalash hisoblanadi;

2) *Perspektivani qo'llashning ikkinchi bosqichi* berilgan ob'ektning ortogonal proektsiyalardagi qiyofasini yakuniy tanlash bilan bog'liq. Bu bosqichda inshootning ortogonal proektsiyalariga asoslangan birmuncha aniqroq perspektivasini tasvirlash mumkin. Ushbu holatda perspektiv tasvirlash nafaqat inshoot haqida hajmiy-fazoviy tasavvur beradi, balki u inshoot alohida elementlarining bir-biri bilan proportsiyalari va o'zaro nisbatlari to'g'risida ham hukm chiqarishga imkon beradi. Ushbu bosqichda perspektivada aniqlangan kompozitsiya kamchiliklariga bog'liq bo'lgan ortogonal chizmalariga tuzatishlar kiritiladi;

3) *Perspektivani qo'llashning uchinchi bosqichi* ortogonal proektsiyalarda berilgan ob'ekt qiyofasini yaratish bilan bog'liq, bu texnik loyihaga mos keladi. Ushbu bosqichda arxitekturaviy ob'ektning perspektivada tasvirlanishi o'zining yakuniy, grafik jihatdan bezalgan ko'rinishiga ega bo'ladi[1].

Yuqorida ta'kidlanganlardan shu narsa ma'lum bo'ladiki, ikkinchi hamda uchinchi bosqichda bajarilgan perspektivalar ham aniq qurishlarni talab etadi. Shunday qilib, perspektivani bajarish uchun (loyihalashning ikkinchi va uchinchi bosqichlarida) ortogonal proektsiyalardagi chizmalar talab etiladi. Perspektivaning barcha turlarida *plan asosiy ortogonal proektsiya* hisoblanadi, chunki, faqat plan bo'lgandagina shunday kuzatish nuqtasini tanlash mumkinki, unda arxitekturaviy ob'ekt tasviri ko'rgazmali va ifodali chiqadi. Bunda albatta, tasvirlanayotgan ob'ektning balandliklarini o'zida mujassam etgan vertikal proektsiyasi ham kerak bo'ladi.

Perspektivani qurishda katta ahamiyatga ega bo'lgan plan asosan mukammal va grafik jihatdan puxta bajarilgan bo'lishi lozim.

Interyer perspektivasini qurish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni mufassal ko'rsatib o'tamiz.

Biron bir inshoot interyerini perspektivada tasvirlashda interyerning tasvirlanadigan qismining xarakterli kesim (ramka yoki eshik proyomi) bo'yicha planiga ega bo'lish zarur. Planda proyomlardagi devor qalinligi, barcha chiqiqlar, barcha ko'rinadigan detallar relyefi, asbob-anjomlar, jihozlar ko'rsatilishi lozim. Agar pol biron-bir suratga (parket, plitalar taxlami va b.lar) ega bo'lsa, u planda tasvirlanishi kerak. Ko'rish sohasiga tushadigan va intererni chegaralovchi devorning vertikal proektsiyasiga ega bo'lish kerak. Ko'pgina hollarda berilgan imoratning shifti yoki mos keladigan konstruktsiya va dekorativ jihozlar (agar ular bor bo'lsa) tasvirlangan ichki orayopma plani g'oyat muhim proektsiya hisoblanadi.

[1]Uchinchi bosqichga mavjud inshoot perspektivasini qurish mos keladi.

Ularning asosiy turlari kompozitsiyasi bilan bog'liq arxitekturaviy ob'ektlar tasvirlanadigan perspektivada vujudga keladigan asosiy masalalarni ko'rib chiqamiz.

Interyerni perspektivada qurish yon devorlar va Ufq chizig'iga nisbatan kuzatuvchi holatiga bog'liq ichki fazoni (devorlar, pol, orayopma) chegaralovchi yuzalarni aniqlash talab etiladi. Yon devorlarga nisbatan Kuzatish nuqtasining simmetrik holati interyer tasvirida ham kompozitsion beparvolikni yaratadi. Boshqa tomondan, chuqurlikka intilayotgan Kuzatish nuqtasining biron bir yon devorga haddan ziyod yaqinlashishi foydasiz, chunki, bir yon devor yoyilib ko'rinsa, boshqasi – haddan ziyod qisqarib ko'rinadi, bu perspektiv tasvirda tengsizlikni yaratadi va fazo chuqurligining namoyon bo'lishini qiyinlashtiradi.

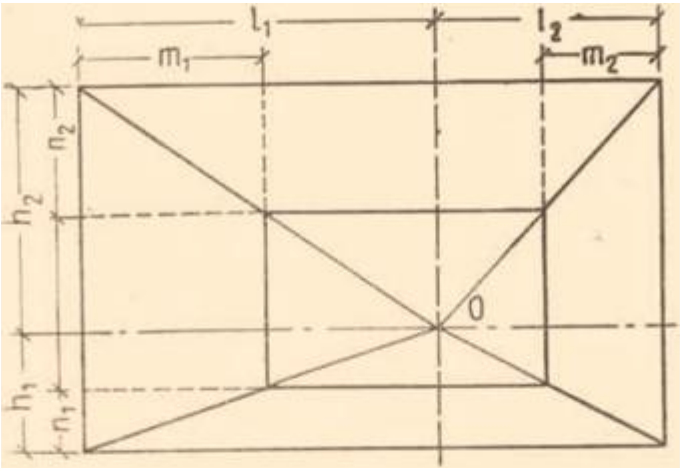

5-chizma. Interer frontal perspektivasi kompozitsiyasi sxemasi.
M. Turkus chizmasi asosida.

Kuzatish nuqtasini mazkur fazo kengligining uchdan bir o'rta qismining chap yoki o'ng tomonidan o'rnatish ko'proq maqsadga muvofiqdir (5-chizma).

Ufq balandligiga kelsak, uni qoidaga ko'ra, pol bilan ora yopmaning qoq o'rtasiga joylashtirish tavsiya etilmaydi, bu pastlik bilan tepalik oralig'ida befarqlikni vujudga keltiradi. Odatda, ufqni polda tik turgan kuzatuvchi ko'zlari sathi balandligida yoki (kichik va past imoratlarda) – o'tirgan kuzatuvchi ko'zlari sathi balandligida o'tkaziladi. Ufqning bunday joylashuvida fazoning chuqurligi va masshtabliligini ifodalashga imkon beruvchi ora yopmalar etarlicha faol namoyon bo'ladi. Ayrim hollarda, aksincha, ufqni baland, misol uchun, oxirgi yaruslar (teatr zallarida) yoki yuqori galereyalar (ulkan jamoat yoki sanoat imoratlarida) balandligida olgan foydali. Bunday holda asosiy masala fazoning nafaqat chuqurlikka, balki pastga ochib berilishida yakun topadi; bunda orayopma ko'rsatilmaydi.

Tasvirlanayotgan interyer perspektivasida birinchi plan elementlariga nisbatan Kuzatish nuqtasining joylashuvi juda katta ahamiyatga ega. Kuzatish nuqtasining tasvirlanayotgan birinchi plan predmetlariga nisbatan yaqin joylashishi old plan bilan orqa plan elementlari o'lchamlari orasida kuchli kontrastlarni va chuqurlik bo'yicha qisqarishlarni vujudga keltiradi. Bularning bari imorat chuqurligini bo'rttirilgandek qilib, tasavvur uyg'otadi. Old plan elementlaridan Kuzatish nuqtasining haddan ziyod uzoqlashishi, birinchi va orqa planlar o'lchamlari va chuqurlik bo'yicha bo'laklarning nisbati ko'rimsiz, ya'ni ifodasiz bo'lib qoladi, tasvirlanayotgan interyer fazosining chuqurligi esa etarlicha namoyon bo'lmaydi[1]. Tasvirlanayotgan birinchi planga nisbatan Kuzatish nuqtasi joyini to'g'ri tanlashda ruxsat berilgan ko'rish burchagidan, masshtabi va interyerning fazoviy xususiyatlaridan kelib chiqib ish tutish lozim (6-chizma).

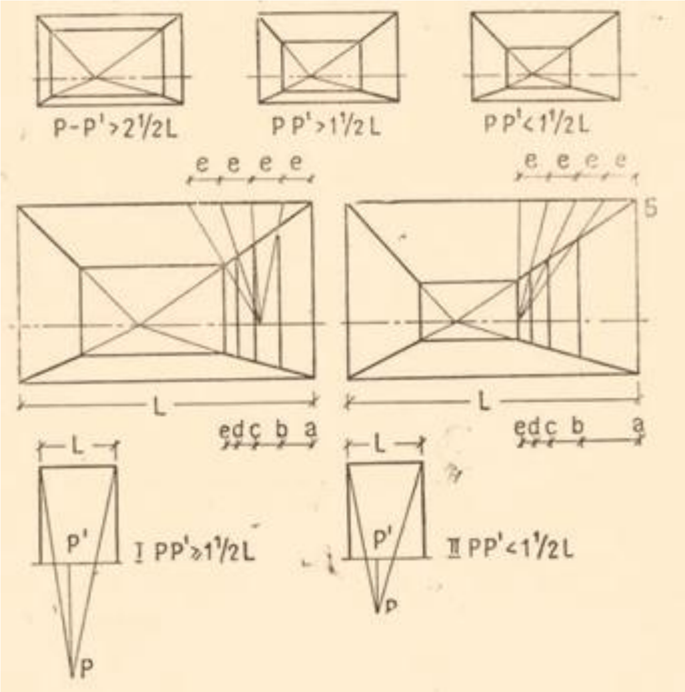

6-chizma. Frontal perspektiva sxemasi.
a — ichki fazo chuqurligi ifodalanmaydi; *b* — ichki fazo chuqurligi normal idrok qilinadi; *v* — ichki fazo chuqurligi bo'rttirib idrok qilinadi. Birinchi *a* holatda, ob'ektning birinchi planidan kuzatuvchining RR, — normal masofasida perspektiv bo'laklarning qisqarishlari bir tekis idrok qilinadi; ikkinchi *v* holatda, ob'ektning birinchi planidan kuzatuvchining chegara masofasi buzilganda, bo'linishlarning perospektiv qisqarishi tezda kamayadi va birinchi bo'linish *a* — *v* ning kengligi navbatdagi bo'linishlarga nisbatan perspektivada burttirilib idrok qilinadi.
M. Turkus chizmasi asosida.

Shuningdek, Kartina tekisligining interyer asosiy chuqurlik o'qiga nisbatan og'maligi ham ahamiyatga ega. Yuqorida ta'kidlangan o'qqa nisbatan Kartina perpendikulyar joylashganda perspektiva bitta uchrashuv (focus) nuqtadan, Kartinaning boshqacha joylashuvlarida – ikkita uchrashuv nuqtadan foydalanib quriladi. Interyerning simmetrik kompozitsiyasida odatda, perspektiva bitta uchrashuv nuqtasidan quriladi. Agar tasvirlanuvchi interyer keskin asimmetrik bo'lsa, yoki agar unda fazo chuqurlik hamda kenglik bo'yicha bir xil rivojlansa, yoki oxir-oqibat agar interyer fragmenti tasvirlanayotgan bo'lsa, bunday hollarda perspektiva ikkita uchrashuv nuqtasi orqali quriladi.

INTERER PERSPEKTIVASI

Arxitekturaviy loyihalashning ijodiy jarayonida interyer perspektivasini qurish muhim o'rin tutadi. Interyer perspektivasi ortogonal-proektsion chizmalar – plan, qirqim, yoyilmalar kabi metrik aniqlikni ifodalaydigan, ammo etarlicha ko'rgazmali bo'lmagan va interyerni idrok qilishning real sharoitlarini hamma vaqt ham ifodalay olmaydigan tasvirlarga zaruriy to'ldiruvchi hisoblanadi. Interyer uchun maketlarni qo'llashning ham foydaliligi past darajada bo'lganligi bois, interyer perspektivasining zarurati yanada oshadi. Maketda shunga o'xshash ichki fazoni idrok qilish sharoitlarini yaratish va interyerning umumiy ko'rinishini rangda, fakturada berish va pardoz ashyolari hamda mebel va boshqa jihozlarning tabiiy rangini ifodalash juda qiyin. Interyerning arxitekturaviy echimi sifatlari to'g'risida to'liq tasavvurni ortogonal-proektsion chizmalar va perspektiv tasvirlar bera oladi.

[1]Bunga o'xshash hodisalar interyerlarni qisqa fokusli va uzun fokusli ob'ektivlarda fotosuratga olinganda vujudga keladi. Birinchi holatda fazo chuqurlik bo'yicha cho'zilib ketadi, ikkinchi holatda – qisqaradi.

PERSPEKTIVANI SHAKLLANTIRISHNING GEOMETRIK MODELI

Biron bir obyekt: ayrim buyum, bino, daraxt, yo'l, mashina yoki ular majmuasi va hk.ning perspektivasini qurish uchun 4 ta, ya'ni:

1. **Kuzatish nuqtasi;**
2. **Obyekt;**
3. Ular oralig'ida vertikal, kuzatuvchiga qarama-qarshi turgan **Kartina tekisligi** (asosiy perspektiv tasvirni hosil qiluvchi tekislik);
4. Kuzatuvchi hamda obyekt joylashgan gorizontal - **Narsalar tekisligi** mavjud bo'lishi shart.

Ana shu ***markaziy proyeksiyalash*** usuliga asoslangan chiziqli perspektiva qurishning **geometrik modeli** quyida tasvirlangan.

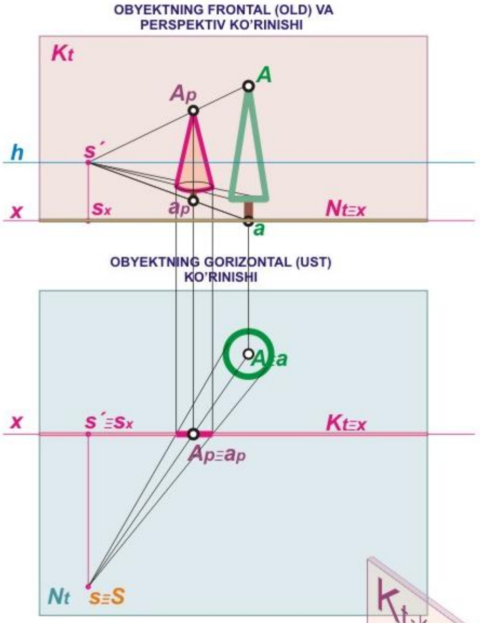

Bu yerda:

S - **Kuzatish nuqtasi**;
s - Kuzatish nuqtasining Narsalar tekisligidagi proyeksiyasi;
s´ - Kuzatish nuqtasining Kartinalar tekisligidagi proyeksiyasi;
Kt - **Kartinalar tekisligi**;
Nt - **Narsalar tekisligi**;
x - Kartinalar tekisligi bilan Narsalar tekisligi kesishgan chiziq, o'q;
Ht - Ufq tekisligi;
h - **Ufq chizig'i** (Kartinalar tekisligi bilan Ufq tekisligi kesishgan chiziq);
A - **Obyekt** (ushbu misolda daraxt);
a - Obyektning Narsalar tekisligidagi proyeksiyasi;
Ap - **Obyekt perspektivasi**;
ap - Obyekt asosining perspektivasi;
ax - Obyekt perspektivasining **x** o'qidagi geometrik o'rni (yoki perspektiv nurlarning ***x*** o'qidagi izi).

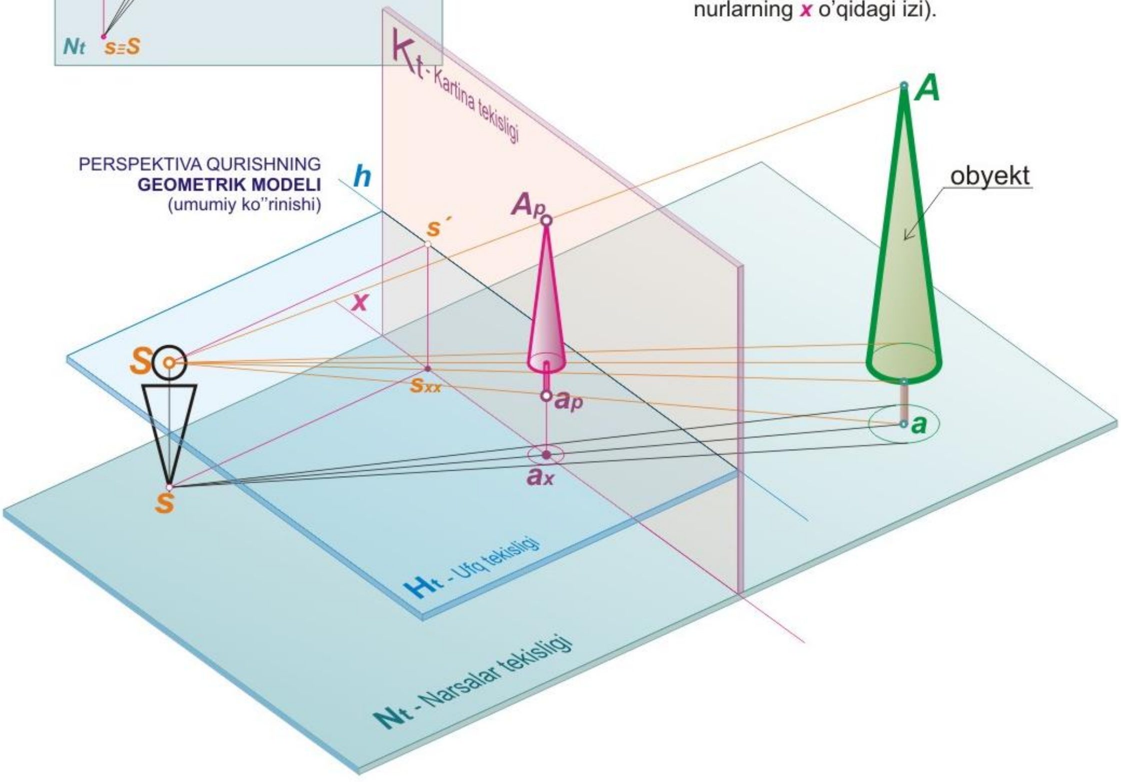

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

TURLI RAKURSDAGI AYLANALAR PERSPEKTIVASINI YASASH USULLARI

Gorizontal va vertikal turgan aylanalar perspektivasini qurish

<u>1-bosqich.</u>
Aylanani kvadrat ichiga joylashtirish

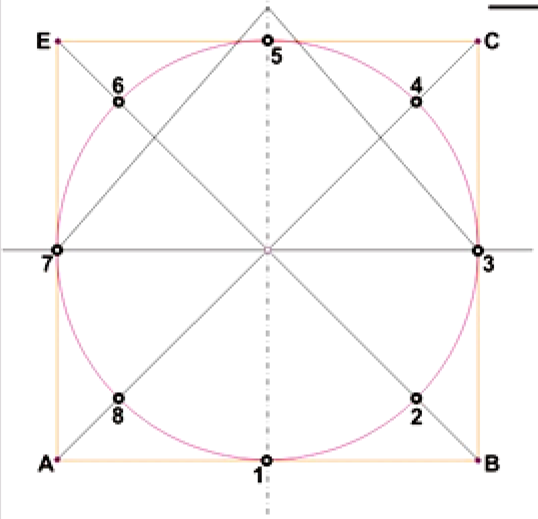

<u>2-bosqich.</u>
Aylananing perspektivasini aylana bilan kvadrat dioganali kesisgan nuqtadan foydalanib yasash

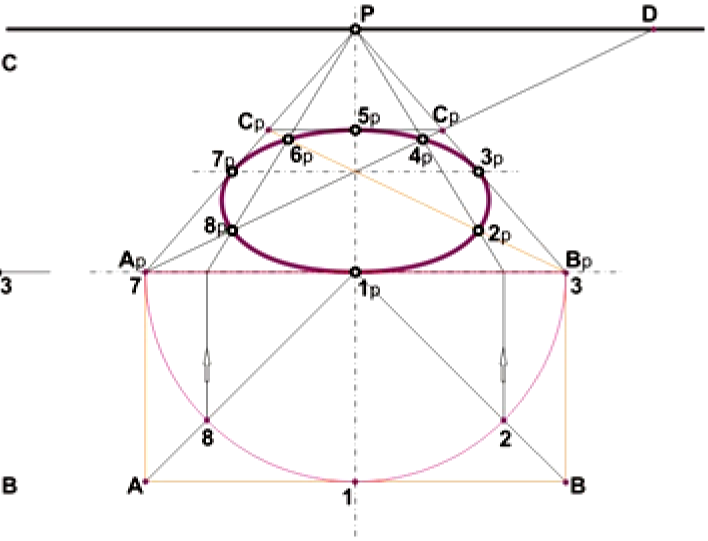

<u>3-bosqich.</u>
Aylananing perspektivasini aylana markazidan va aylana 3 nuqtasidan 45° burchak ostida chiqqan chiziqlarning kesishgan nuqtadan foydalanib yasash

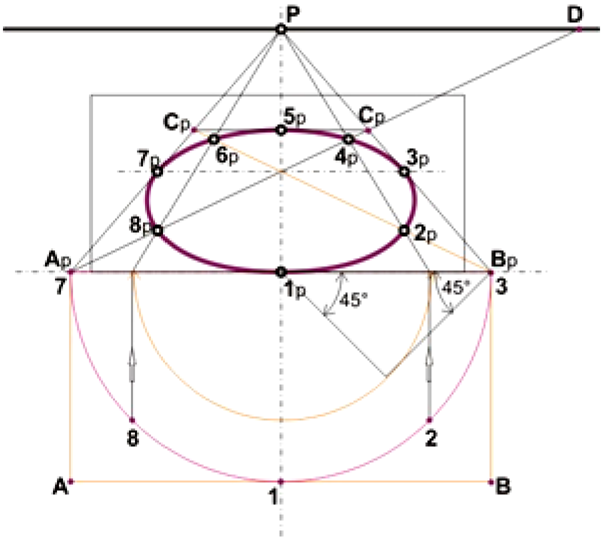

Yuqoridagi usullarni qo'llab (2, 3-bosqich) vertikal turgan aylananing perspektivasini yasash tartibi

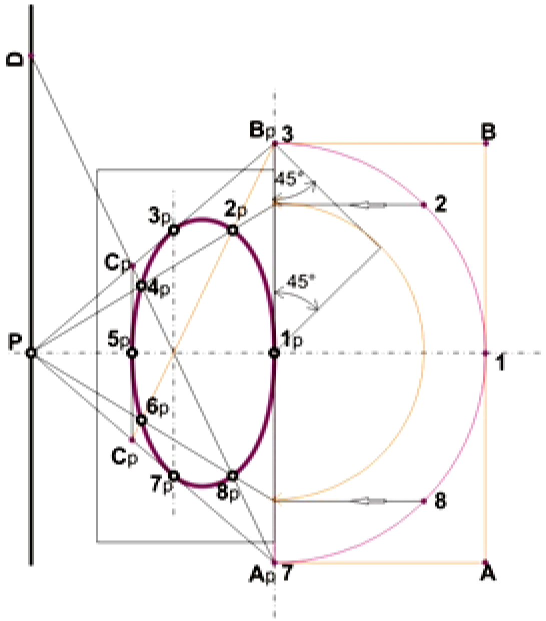

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

TURLI RAKURSDAGI AYLANALAR PERSPEKTIVASINI YASASH USULLARI

Gorizontal turgan aylana perspektivasini qurish

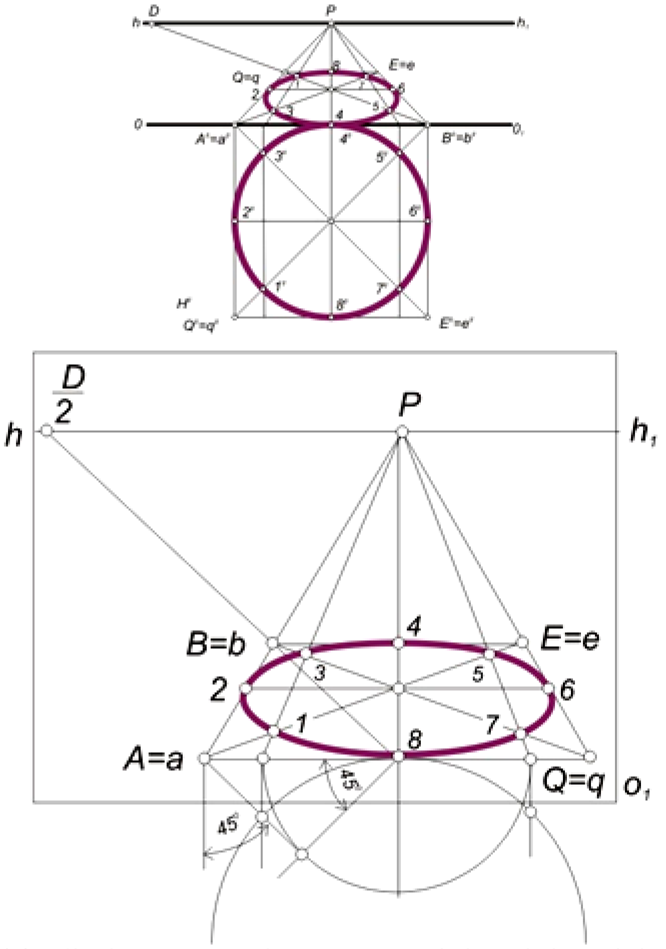

Vertikal turgan aylana perspektivasini qurish

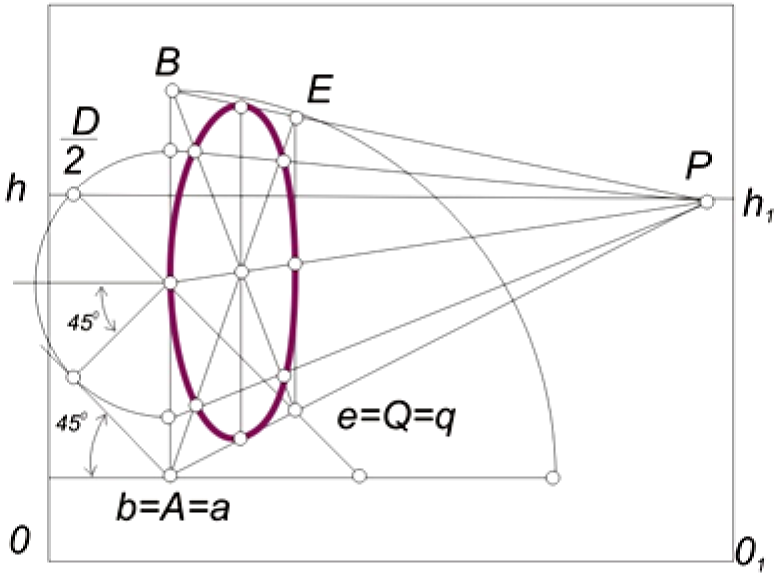

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

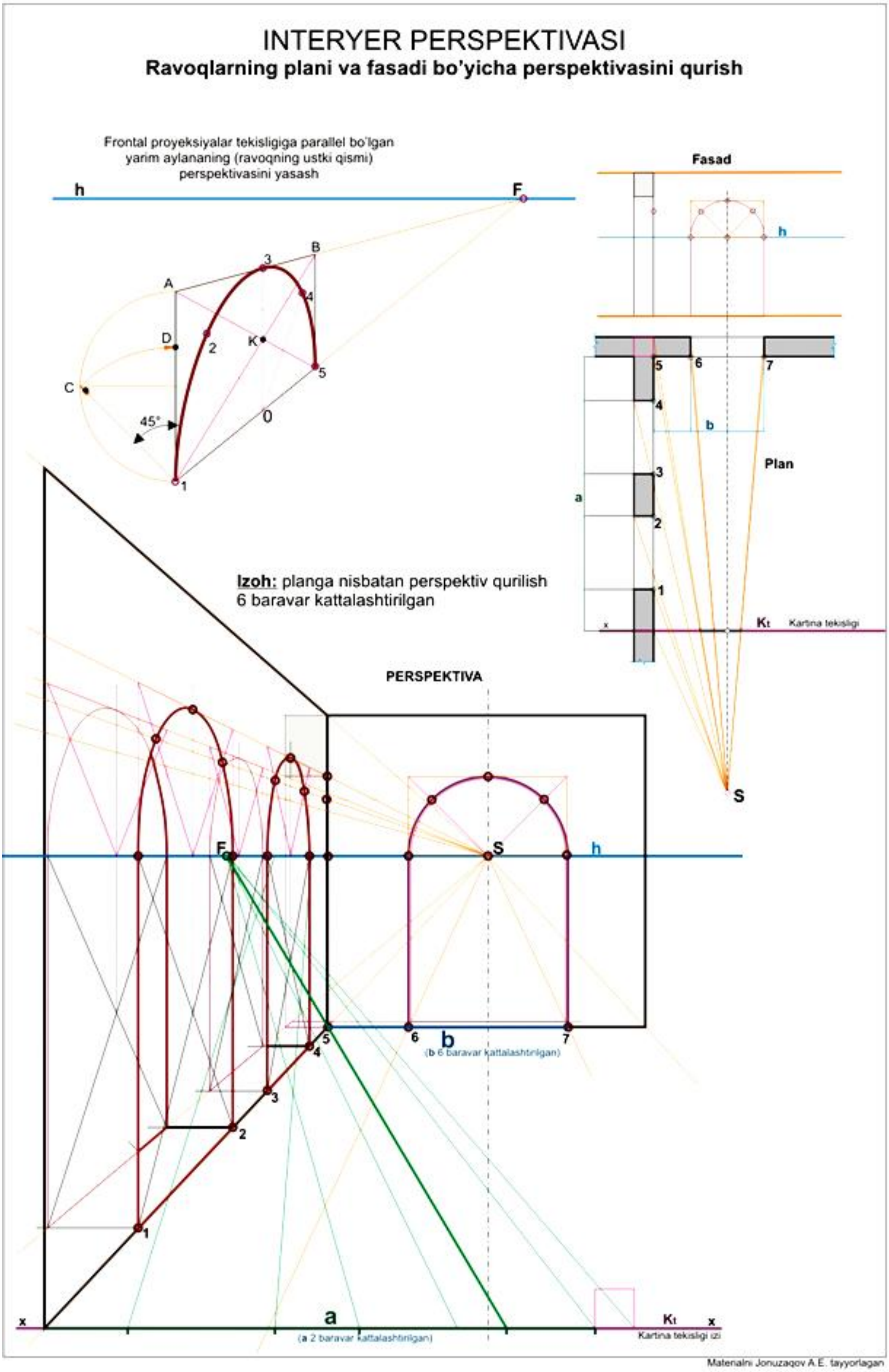
INTERYER PERSPEKTIVASI
Ravoqlarning plani va fasadi bo'yicha perspektivasini qurish
Frontal proyeksiyalar tekisligiga parallel bo'lgan
yarim aylananing (ravoqning ustki qismi)
perspektivasini yasash
Fasad
Plan
Izoh: planga nisbatan perspektiv qurilish
6 baravar kattalashtirilgan
Kartina tekisligi
PERSPEKTIVA
(b 6 baravar kattalashtirilgan)
(a 2 baravar kattalashtirilgan)
Kartina tekisligi izi
Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

Kuzatish nuqtasini tanlash

Interyer perspektivasini qurishda Kuzatish nuqtasi turgan joyni va ko'rish burchaklari o'lchamini to'g'ri tanlash muhim ahamiyatga ega. Agar binoning tashqi ko'rinishi perspektivasini qurishda, odatda nisbatan katta bo'lmagan ko'rish burchaklarida ma'lum tarzda uzoqlashgan Kuzatish nuqtalari qo'llangan bo'lsa, u holda interyer perspektivasini qurish uchun ko'rish burchagining bunga o'xshash cheklanishi (α = 30°) ko'rish maydoniga uning katta bo'lmagan qismi, taxminan yarmi tushishi bilan bog'liq (7-chizma,a). Bunda ichki fazo chuqurligi kuchsiz ifodalanadi, chuqurlik bo'yicha imorat proporsiyasi ensiz idrok qilinadi. Aksincha, Kuzatish nuqtasining yaqin joylashishi va katta ko'rish burchagida (α = 90°) ichki fazoning chuqurligi bo'rttirilgandek idrok qilinadi (7-chizma,b), bo'laklarning perspektiv qisqarishi keskin kamayadi, birinchi plan predmetlari formasi kuchli o'zgarishga yuz tutadi. Interyer perspektivasini qurishda 40-60° burchakni qulay gorizontal ko'rish burchagi deb hisoblash tavsiya etiladi.

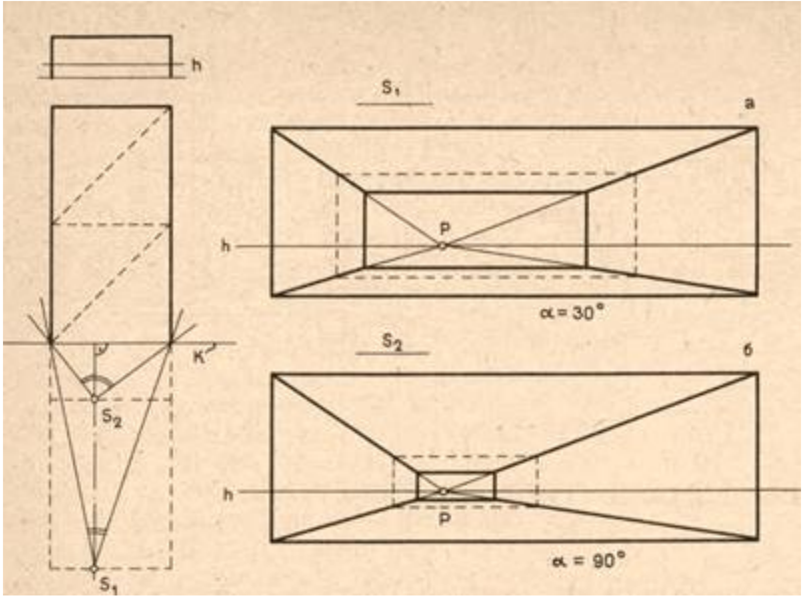

7-chizma

a) Ko'rish burchagining α = 30° qilib olinganda ichki fazo chuqurligi kuchsiz ifodalanadi, chuqurlik bo'yicha imorat proportsiyasi ensiz idrok qilinadi.
b) Aksincha, Kuzatish nuqtasining yaqin joylashishi va katta ko'rish burchagida, ya'ni α = 90° ga teng qilib olinganda ichki fazoning chuqurligi bo'rttirilgandek idrok qilinadi.
Shuning uchun interyer perspektivasini qurishda 40-60° burchakni qulay gorizontal ko'rish burchagi deb hisoblash tavsiya etiladi.

Interyerning frontal perspektivasi

Biron devori Kartinaga parallel, boshqa devorlari perpendikulyar joylashgan interyerning perspektiv tasviri *frontal perspektiva* deb ataladi. Frontal perspektivalar keng ommalashib ketdi. Ularning qurilishi burchak perspektivasiga qaraganda ancha oson. Kartina tekisligi interyer chuqurligi bo'yicha xohlagan joyda joylashishi mumkin. Perspektiva bitta uchrashuv nuqtasi - kartinaning R (yoki P) bosh nuqtasidan quriladi.

Shuningdek, Kuzatish nuqtasining ichki fazoni chegaralab turgan yuzaga va old plan predmetlariga nisbatan joylashuvi ham juda katta ahamiyatga ega.

Qadimgi tasviriy amaliyot shuni ko'rsatadiki, kuzatish nuqtasining interyer simmetriyasi o'qidan kamgina surilishida ham frontal perspektiva keng qo'llanilgan. Bunda tasvir o'sha nuqtadan qurilgan burchak perspektivaga qaraganda ko'proq tabiiy idrok qilingan.

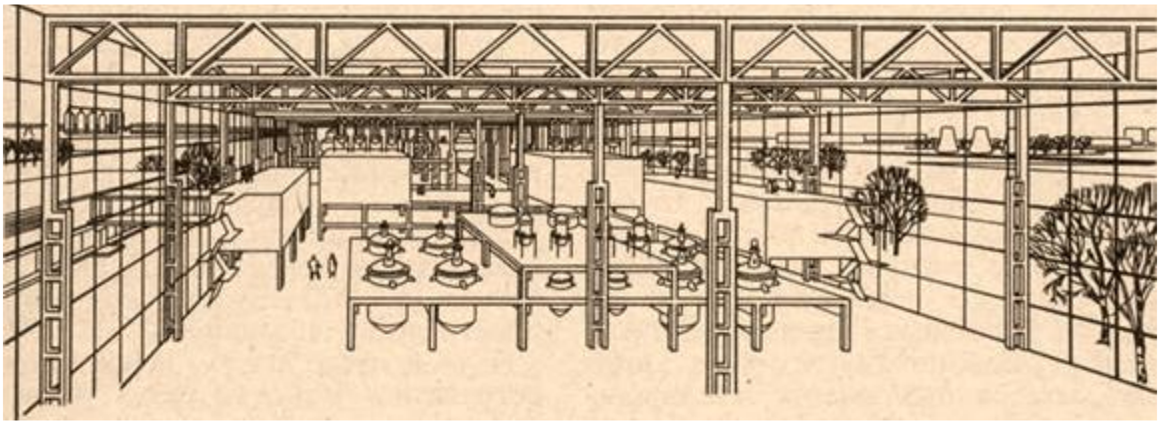

8-chizma. Ximkombinat sexining frontal perspektivasi.
Ufqning baland olinishi bois jihozlarning joylashish tizimi va sexning barcha ichki fazosi yaxshi ko'ringan. Perspektiva imorat ichida turib tomoshabin kuzatishi mumkin bo'lgan fazoning ko'rgazmali va tabiiy kartinasini yaratadi.

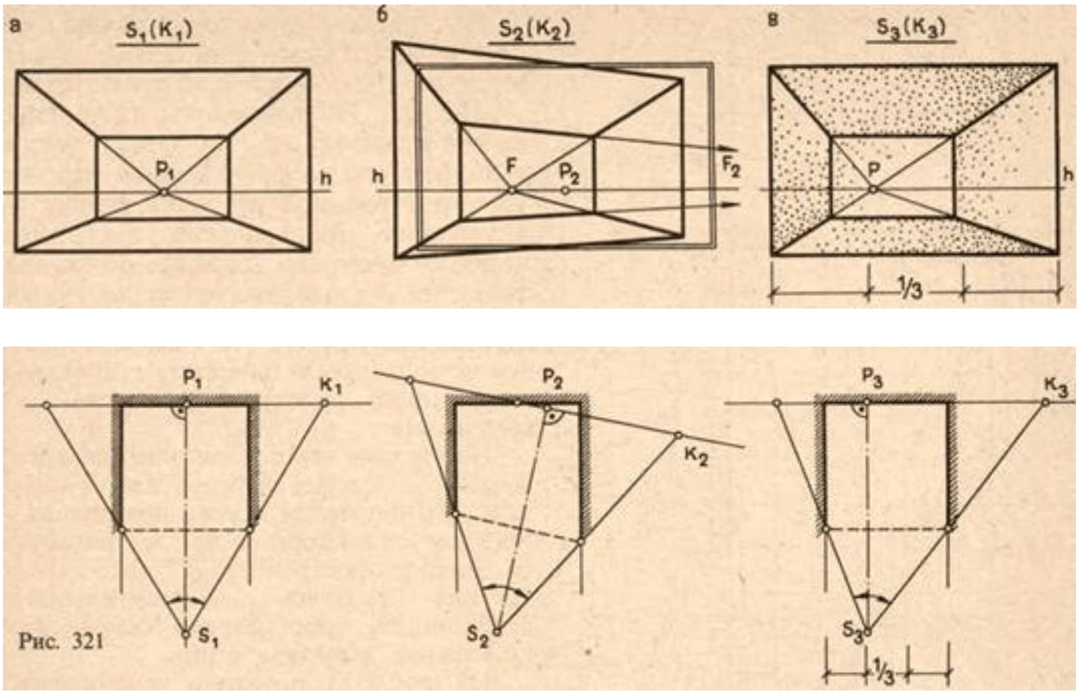

9-chizma
a) Kuzatish nuqtasining imorat yon devorlariga nisbatan simmetrik holati interyerni tasvirlashda kompozitsion ahamiyatsizlik taassurotini o'yg'otadi.
b) Ammo, Kuzatish nuqtasining yon devorlardan biriga haddan ziyod yaqinlashishi ham ma'qul emas, chunki bunday holatda u nihoyatda qisilib, devor qariyb ko'rinmay qoladi. Bunday hollarda frontal perspektiva o'rniga burchakli perspektivadan foydalangan ma'qul.
v) Interyerning frontal perspektivasini qurishda Kuzatish nuqtasini interyer fazosi kengligi o'rtasining uchdan bir oralig'ida o'rnatish tavsiya qilinadi.

Interer planida Kuzatish nuqtasi holatini tanlash perspektiv tasvir ko'rinishi va xarakterini to'la echa olmaydi. Bosh nurning yo'nalishi va interyerning chuqurlik o'qiga nisbatan Kartina tekisligi ham ahamiyatga ega.

Perspektivani qurishga kirishishdan oldin qo'lda xomaki nabroskalar yoki katta bo'lmagan o'lchamdagi xomaki perspektivalar bajarish tavsiya qilinadi.

Kuzatish nuqtasining holati va bosh nur yo'nalishini tanlash quyidagi taxminiy sxema bo'yicha o'tkazish tavsiya etiladi.

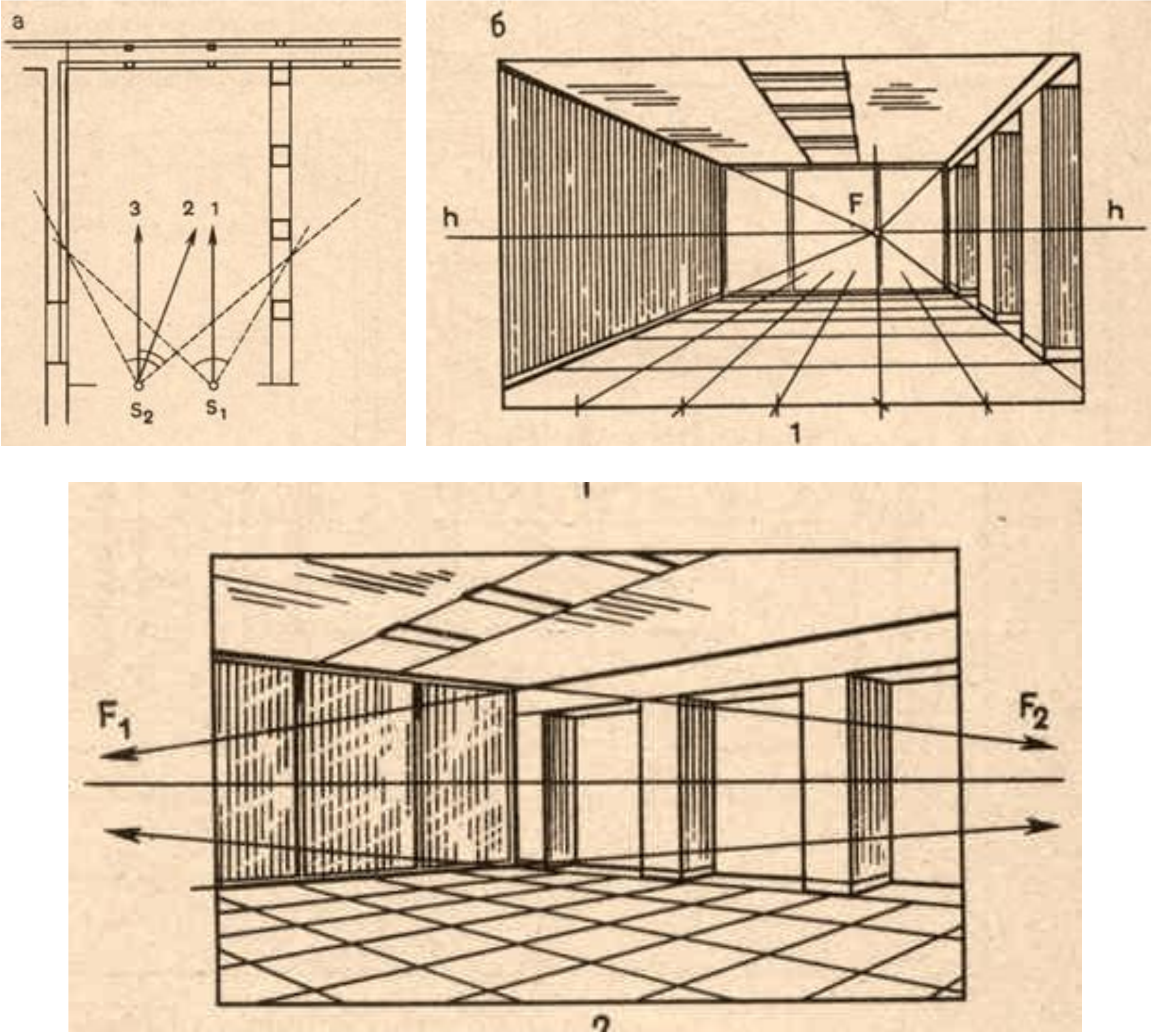

10-chizma

Chizmada imorat plani va ikkita eskiz keltirilgan. S_1 Kuzatish nuqtasidan qurilgan frontal perspektivada bajarilgan birinchi eskizda ichki fazo etarlicha yaxshi ifodalangan, ammo, Kuzatish nuqtasining holati noqulay tanlangan, natijada imoratning o'ng tomoni kuchli perspektiv qisqarish tufayli ustunlar o'rtasidagi oraliqlar va qo'shni xona fazosi ham ko'rinmay qolgan.

S_2 nuqtada bajarilgan ikkinchi eskizda – burchakli perspektiva tasvirlangan. Bosh nur imorat burchagiga yo'naltirilgan. Ushbu eskizda qo'shni fazolar yaxshi ko'rinadi. Ammo, perspektiva ifodasiz chiqqan, asosiy imorat fazosi chuqurligi sust namoyon bo'lgan.

Interyerning burchakli perspektivasi

Burchakli perspektivani qurishda Kartina tekisligi interyer asosiy tekisliklariga taxminiy burchak ostida joylashtiriladi. Interyerning burchakli perspektivasi aslida, bino tashqi ko'rinishi perspektivasini qurishdan hech bir jihati bilan farq qilmaydi.

12-chizmada interyer perspektivasi asos o'lchamlarni ikki baravar kattalashtirib, bitta oddiy Uchrashuv (focus) nuqtasi bo'yicha qurilgan. Gorizontal ko'rish burchagi(α = 60°)ni aniqlovchi va perspetivada tasvirlanadigan o'sha ichki fazo qismiga chekka proektsiyalovchi nurlar o'tkazilgan. Imorat balandligi haqiqiy o'lchamiga devor tekisligi Kartina bilan birlashtirilgan 10 nuqtada va planning 4 nuqtasidan o'tuvchi kartina izi hisoblangan m nuqtasida qo'yilgan bo'lishi mumkin. Boshqa qurishlar tushuntirishni talab qilmaydi.

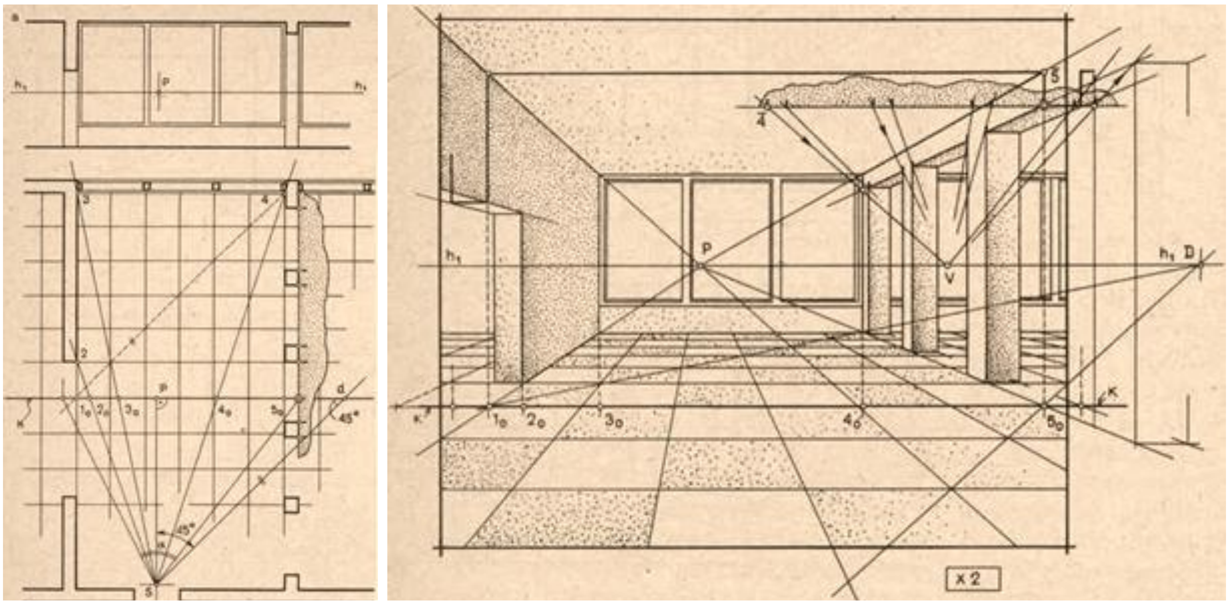

11-chizma

Chizmada S_2 nuqtadan Kartina tekisligining frontal holatidagi interyer perspektivasining qurilishi ko'rsatilgan. Bu yerda birinchi hamda ikkinchi eskizda kamchiliklar bartaraf etilgan. Planda Kartina tekisligi chetki proektsiyalovchi nurlar interyerning tasvirlovchi qismini chegaralab turadigan joyida joylashgan. Perspektiva qurilishida boshlang'ich o'lchamlar ikki baravar kattalashtirilgan. Kartina tekisligida Ufq balandligi, devor qalinligi va ustunlar qo'yilgan (chizilgan). Kvadrat yacheykalarga bo'lingan pol Distantsion nuqta yordamida, ustunlar perspektivasi esa proporsional bo'lish orqali qurilgan.

Planda aylana biron qismi yoki to'liq aylanani qamrab olgan egri chiziqli interyer perspektivasini qurishda dastlab, aylana atrofiga chizilgan kvadrat perspektivasini qurish, keyin kvadrat perspektivasiga aylanani chizish tavsiya qilinadi. Agar imorat plani konfiguratsiyasi to'liq aylanani tasvirlasa, frontal ichiga chizilgan kvadrat usulini qo'llash maqsadga muvofiq. Planda egri chiziq holati muntazam bo'lmagan xarakterda bo'lsa, egri chiziq perspektivasi radial usulda alohida nuqtalar bo'yicha nuqtalar balandligini birlashtirib quriladi.

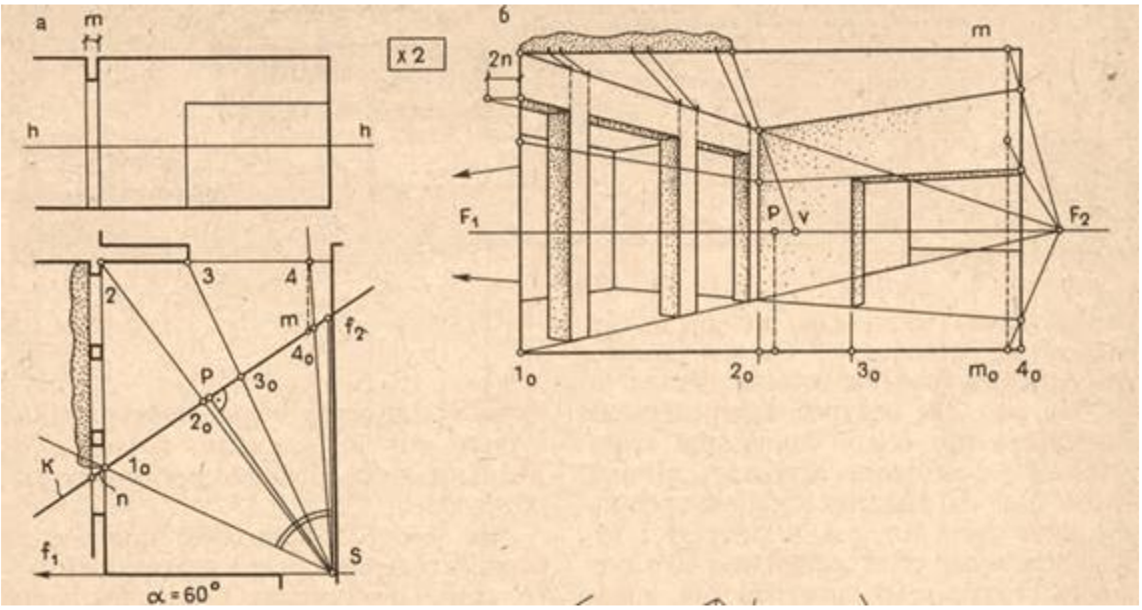

12-chizma

13-chizmada kinokonsert zali interyeri perspektivasini qurish keltirilgan. Perspektiva birgina F_2 Uchrashuv nuqtasi va to'g'ri chiziqning Kartinadagi izlarini aniqlash

yordamida ham qurilishi mumkin. Balandliklar perspektivasi ham nuqtaning Kartinadagi izlarini qo’llash va balandliklarni bir-birining ustiga qo’shish usuli orqali ham qurilishi mumkin.

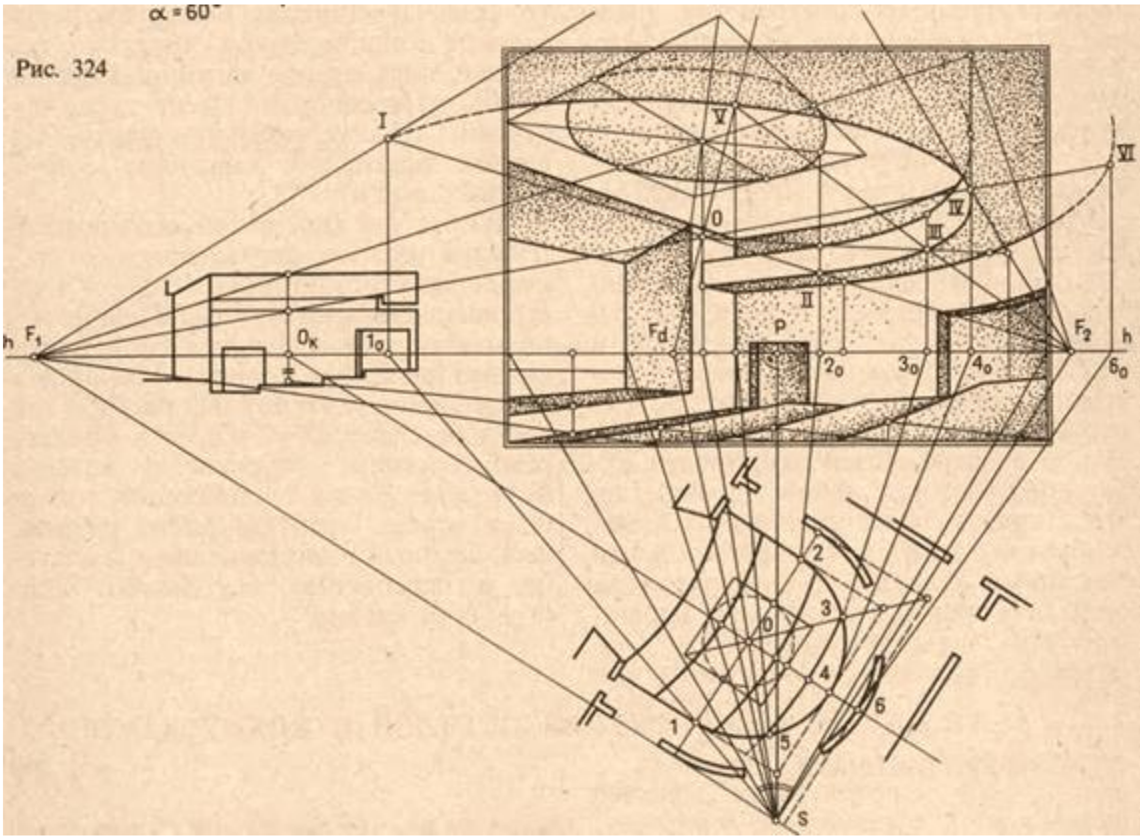

13-chizma

Arxitekturaviy loyihalash amaliyotida bino interyeri va uning tashqi fazo qismlari perspektivasini inshootning ko’ndalang qirqimi tasviri bilan frontal tekislik yordamida, odatda Kartina bilan birga qo’shilgan holda qurishni tadbiq qilish odat tusiga kirmoqda.

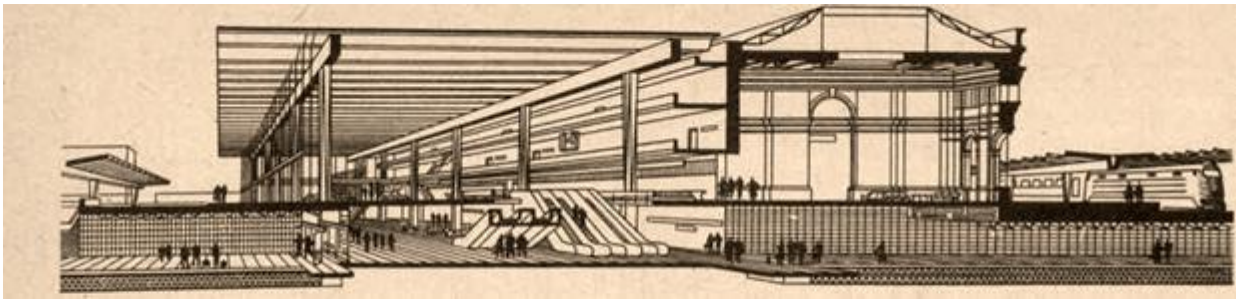

14-chizma

14-chizmada Moskvadagi Kursk vokzali rekonstruksiyasi loyihasiga perspektiv qirqim ko’rsatilgan. Bunday usul ma'lum masshtabda bajarilgan arxitekturaviy qirqim chizmasi va bino ichki fazosi perspektivasini birga qo’shib tasvirlashga imkon beradi.

MEBELNING PERSPEKTIV TASVIRLANISHI

Buyum, mebellar guruhi yoki interyer perspektivasi rassom-konstruktor va buyurtmachiga o’ylangan narsaning hajmiy-fazoviy echimini tasavvur qilishda yordam beradi, qog’ozda buyum yoki mebelning shartli tasvirini olishga imkon beradi.

Perspektiva umumiy ko’rinish(proektsiya)lari bilan planshetda yoki alohida holda bajariladi.

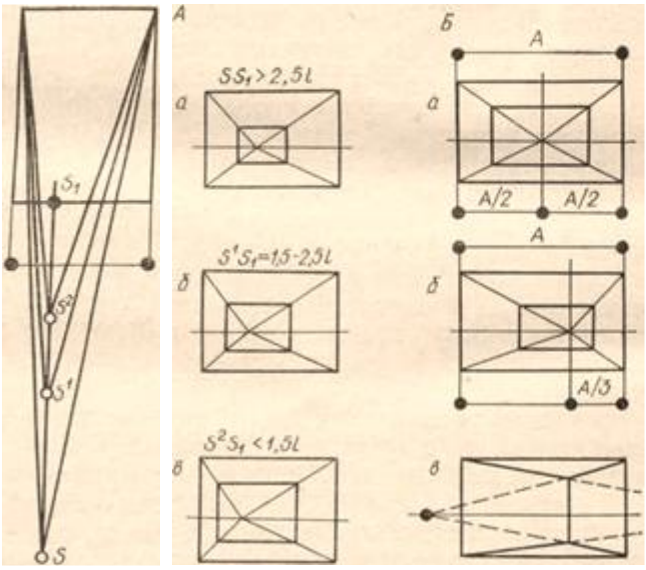

15-chizma. Birinchi planga nisbatan Kuzatish nuqtasini tanlash.
A - frontal perspektivada; B - perspektiva turlari: a — frontal perspektiva markaziy Uchrashuv nuqtasi bilan; b — frontal perspektiva aralash Uchrashuv nuqtasi bilan; v — burchak perspektivasi ikkita Uchrashuv nuqtasi bilan.

Perspektivani qurishda Kuzatish nuqtasini (15-chizma), ko’rish burchagini, ob'ektgacha bo’lgan masofa (16-chizma) va Ufq balandligini to’g’ri tanlash eng muhim masalalardan hisoblanadi. Perspektivani idrok qilish xususiyati (uning sokin ifodalanishi va dinamikligi, tantavorligi, teng taroziligi, asimmetrikligi va h.k.) Kuzatish nuqtasini to’g’ri tanlashga bog’liq.

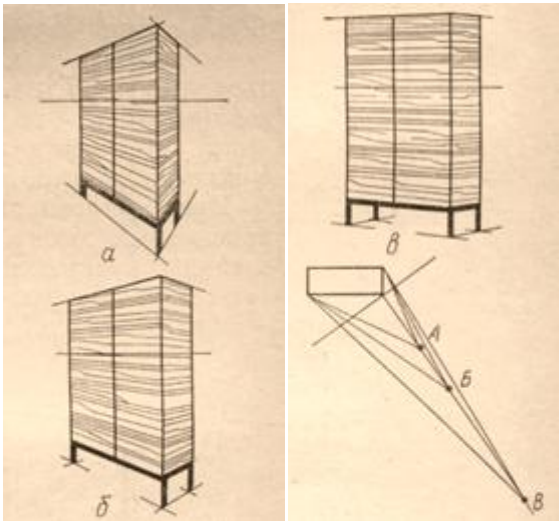

16-chizma. Ob'ektgacha ko’rish burchagi va masofani tanlash.
a — ko’rish burchagi juda katta olingan; b — ko’rish burchagi juda qulay olingan; v — ko’rish burchagi juda kichik olingan, kuzatuvchi buyumdan juda uzoqda joylashgan.

Kuzatish nuqtasi old planga joylashtirilsa, imorat chuqurligi buziladi, agar uzoqdan olinsa – predmetlar bir-birining ustiga ayqash-uyqash bo’lib, tekisdek ko’rinib qoladi. Tanlovda qulay, deb olingan perspektiva imorat devori tekisligining ikkilangan kengligi - o’rtacha masofa hisoblanadi.

а

б

в

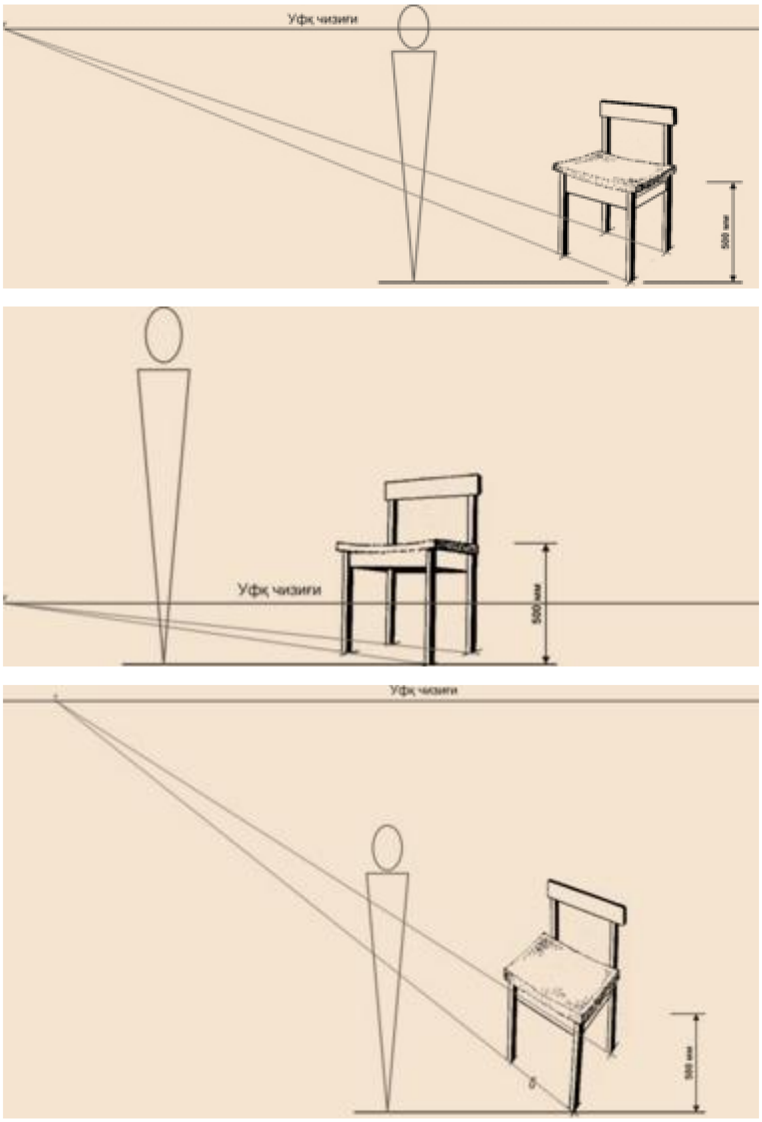

17-chizma. Ufqni tanlash.
a — Ufq chizig'i past bo'lgan stulning perspektivasi; b — Ufq chizig'i o'tirgan odam ko'zi balandligida bo'lgan stulning perspektivasi; v —Ufq chizig'i balandda bo'lgan stulning perspektivasi.

Kuzatuvchidan Kartina tekisligigacha bo'lgan masofa bilan xarakterlanadigan ko'rishning eng yaxshi burchagi 28° ga teng burchak hisoblanadi. Yakka turgan mebel jihozi va imorat interyeri perspektivasini qurishda Ufq chizig'ini o'tirgan odamning ko'zi balandligida (1200 mm) olish tavsiya etiladi. Ora yopmalari baland joylashgan jamoat binolari interyerlarida Ufqni turgan odam ko'zi balandligida (1600 mm) yoki undan ham balandroq joylashtirish maqsadga muvofiq.

Perspektiva qurishning ko'plab usullari orasida, misol uchun *radial uslubi, ortogonal proektsiyalar, "ko'rgazmali perspektiva" uslubi* va b.lar ichida, kartina tekisligi ob'ektga burchak tarzida joylashtirilgan burchakli perspektiva qurish usuli va Kartina tekisligi biron bir vertikal tekislikka, misol uchun devorga parallel bo'lgan bitta kesishuv nuqtali frontal perspektiva eng sodda va ko'p qo'llaniladi. Frontal perspektiva interyer xususiyatlariga juda mos, burchakli perspektiva esa, ko'proq interyer fragmentlarini tasvirlashda va asosan mebelning alohida predmetlarini qurishda qo'l keladi.

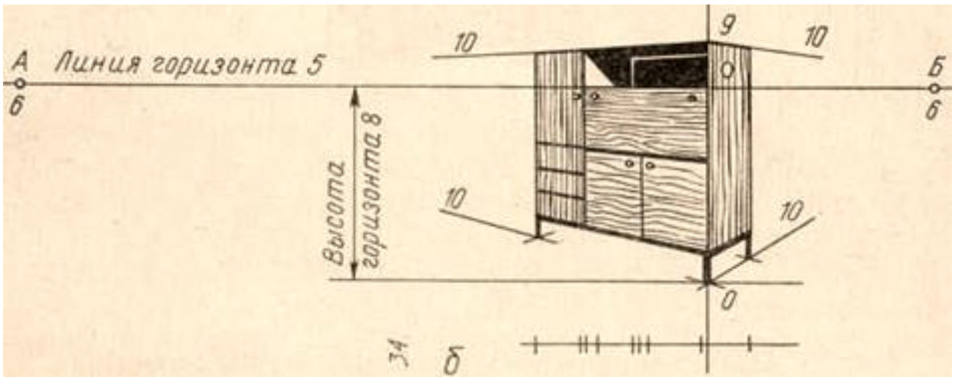

18-chizma. Shkaf burchakli perspektivasining qurilishiga misol

Buyum yoki mahsulotning burchakli perspektivasini qurish bir qator ketma-ket bosqichlarga bo’linadi (19-chizma). 1 — mebelning plan, fasadi va yon fasadini chizish; 2 — Kuzatish nuqtasini tanlash; 3 — Kartina tekisligini o’tkazish; 4 — A va B Uchrashuv nuqtalarini (fokus nuqtasi) topish; 5 — Ufq chizig’ini o’tkazish; 6 — unda Kartinaning bosh nuqtasi 0 va A va B Uchrashuv nutalarini aniqlash; 7 — kartinaning bosh chizig’ini o’tkazish; 8 — 0 nuqtasidan ufq balandligini qo’yish; 9 — Kartina bosh chizig’ida 7 mebel balandligini qo’yish V; 10 — V nuqtaning balandgi va pastki nuqtalarini A va B Uchrashuv nuqtalari bilan birlashtirish; keyin kartinada birma-bir 3 kesmani qo’yish, ularni tasvirga ko’chirish.

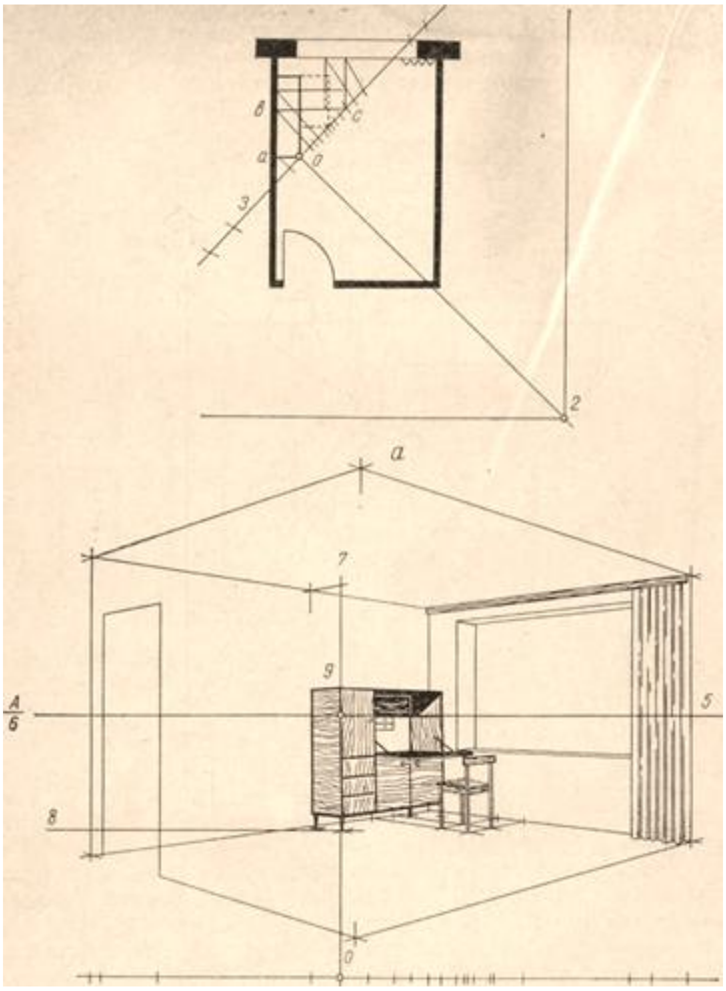

19-chizma. Interyer burchakli perspektivasining qurilishiga misol.

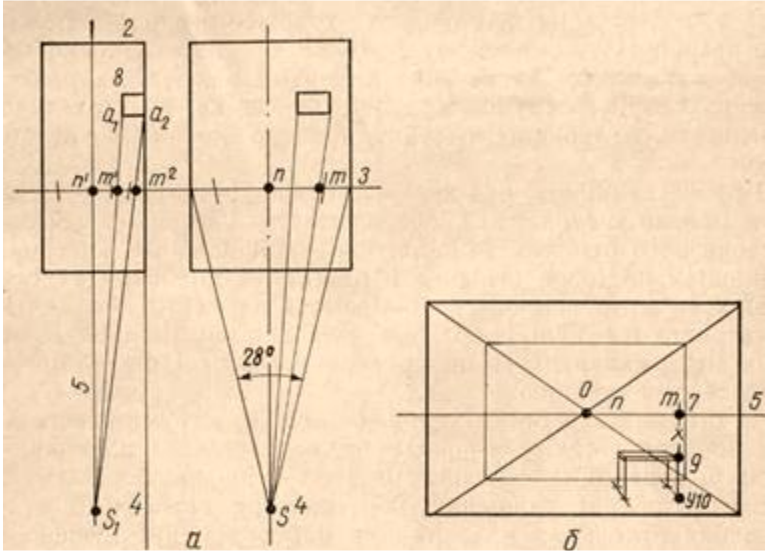

20-chizma. Interyer frontal perspektivasining qurilishiga misol.

Frontal perspektivasini qurish uchun (20-chizma, Dyurerning umumiylashtirilgan usuli) imoratning planini mebeli bilan birga chizish - 1, fasadi - 2, kartina tekisligini anaiqlash – 3, S va Si ko'rish nuqtalarini topish – 4, ufq chizig'ini o'tkazish – 5, 5 nuqtani a nuqta bilan tutashtirish, perspektivada o'ngdagi 0 nuqtadan nm kesmasini qo'yish – 7, Si nuqtasini ag nuqtasi bilan tutashtirish – 8, tig`mg` kesmasini pastga mx ga qo'yish - 9. a2 nuqtasini topish uchun t1t2 kesmasini perspektivadagi xu ni pastga qo'yish – 10.

SODDA GEOMETRIK SHAKLLAR PERSPEKTIVASINI QURISH BO'YICHA NAMUNAVIY CHIZMALAR, ULARNI BAJARISH UCHUN BERILGAN VARIANTLAR

TEKIS SHAKL PERSPEKTIVASINI QURISH

2-topshiriq

Talab: **Tekis shaklning chiziqli perspektivasi 2 xil rakursda Arxitektorlar usulida qurilsin va ulardan biri rangning bir tusida (otmibra usulida) bo'yalsin**

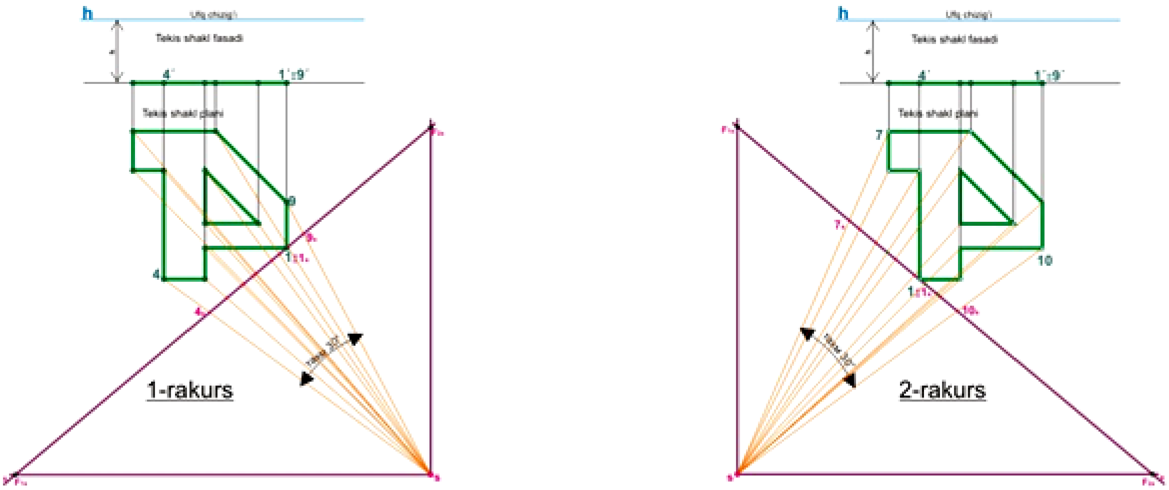

1-rakurs

Tekis shakl perspektivasini qurish tartibi

(o'lchamlar planga nisbatan 2 marta kattalashtirilgan)

Perspektivani kayyalashtirish

(o'lchamlar planga nisbatan 4 marta kattalashtirilgan)

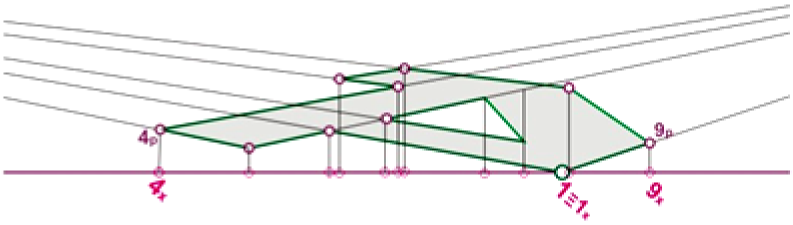

2-rakurs

Tekis shakl perspektivasini qurish tartibi

(o'lchamlar planga nisbatan 2 marta kattalashtirilgan)

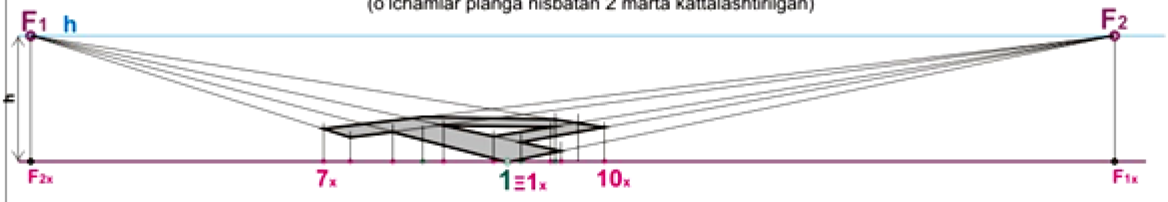

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

HAJMIY SHAKL PERSPEKTIVASINI QURISH

2-topshiriq

Talab: **Hajmiy shaklning chiziqli perspektivasi 2 xil rakursda Arxitektorlar usulida qurilsin va ulardan biri rangning bir tusida (otmibra usulida) bo'yalsin**

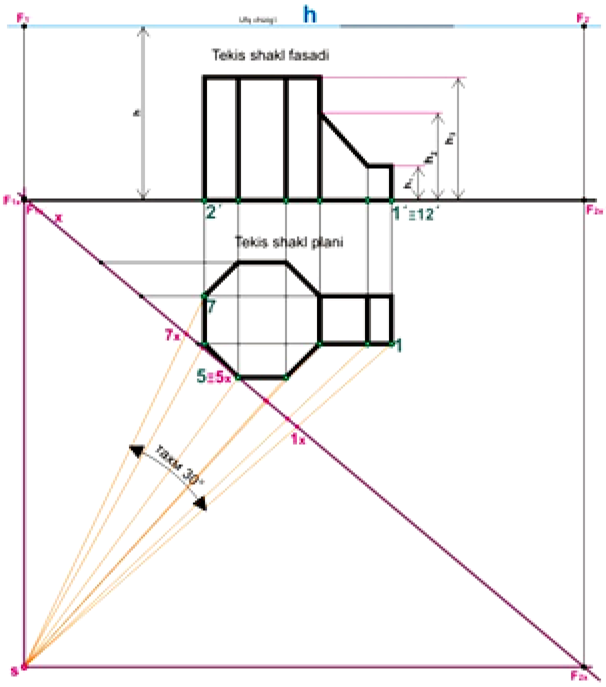

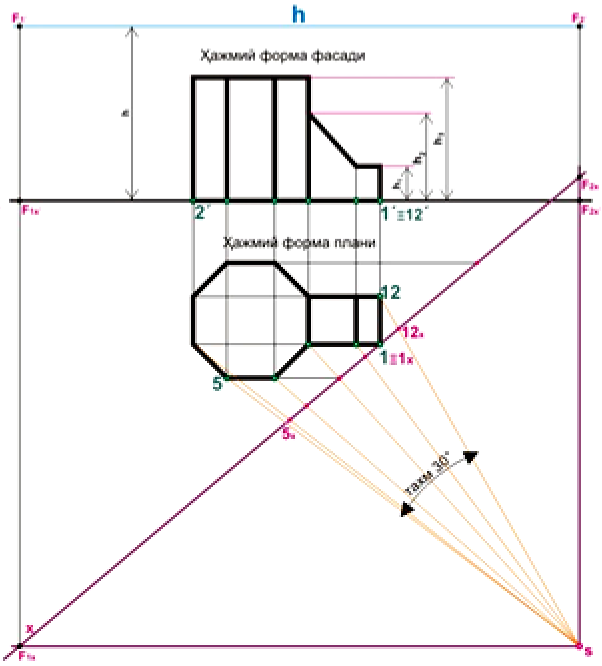

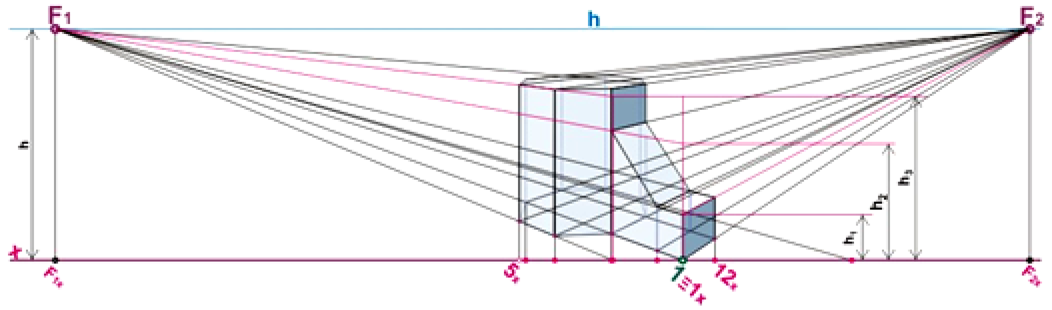

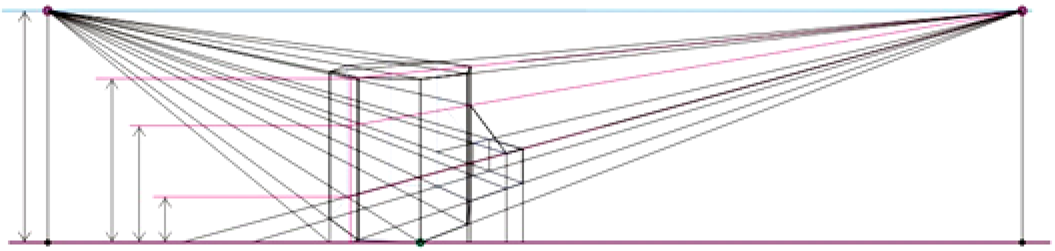

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

Jihoz perspektivasini qurish

3-topshiriq. Ortogonal chizmalari asosida jihoz perspektivasi qurilsin.

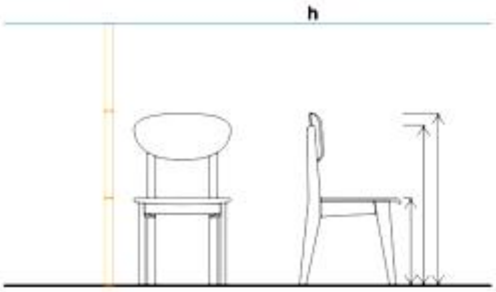

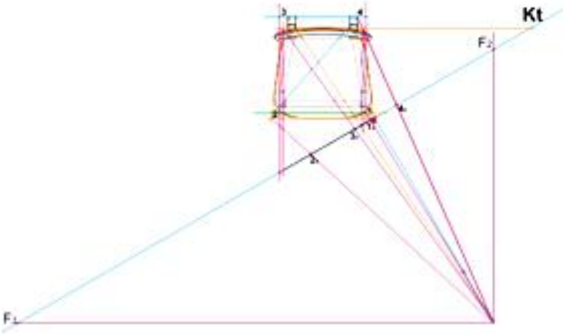

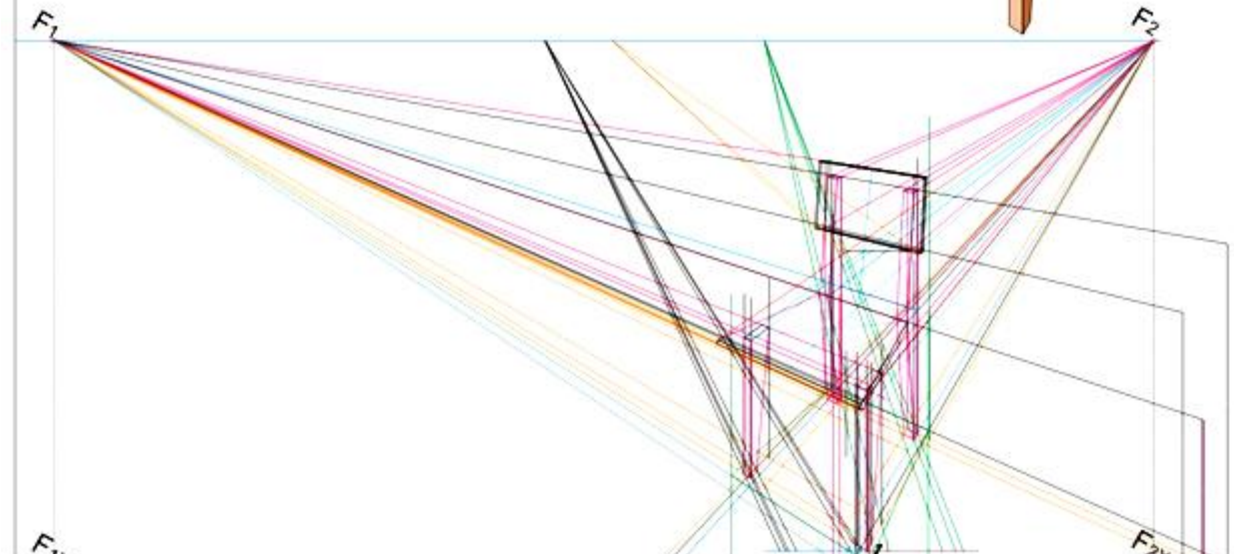

Izoh: perspektiva 2 baravar kattalashtirilgan

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

PERSPEKTIVA QURISH UCHUN VARIANTLAR

1-topshiriq

Tekis formaning chiziqli perspektivasi Arxitektorlar usulida qurilsin

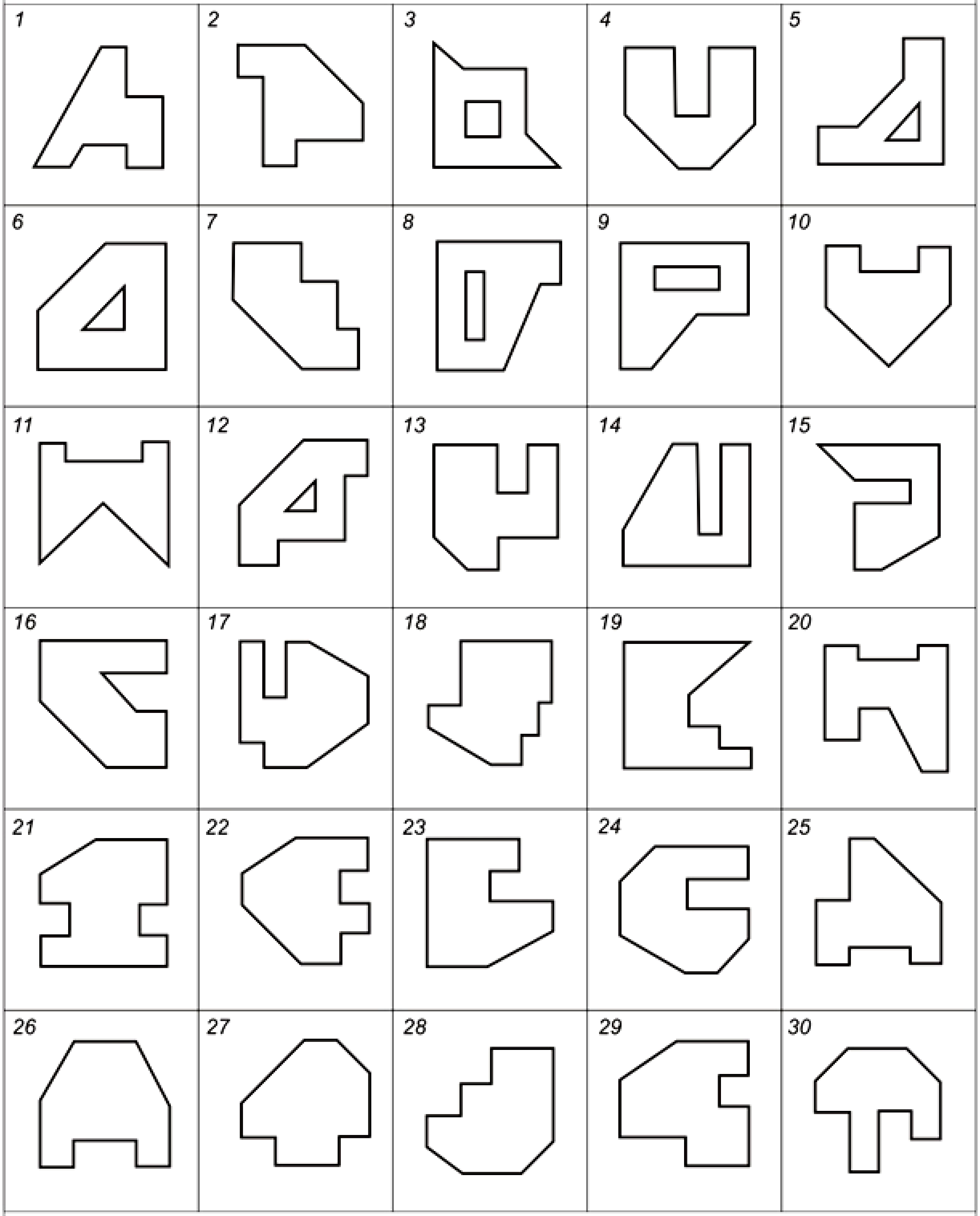

Materialni A.E. Jonuzaqov tayyorlagan

PERSPEKTIVA QURISH UCHUN VARIANTLAR

2-topshiriq

Hajmli formaning chiziqli perspektivasi Arxitektorlar usulida qurilsin

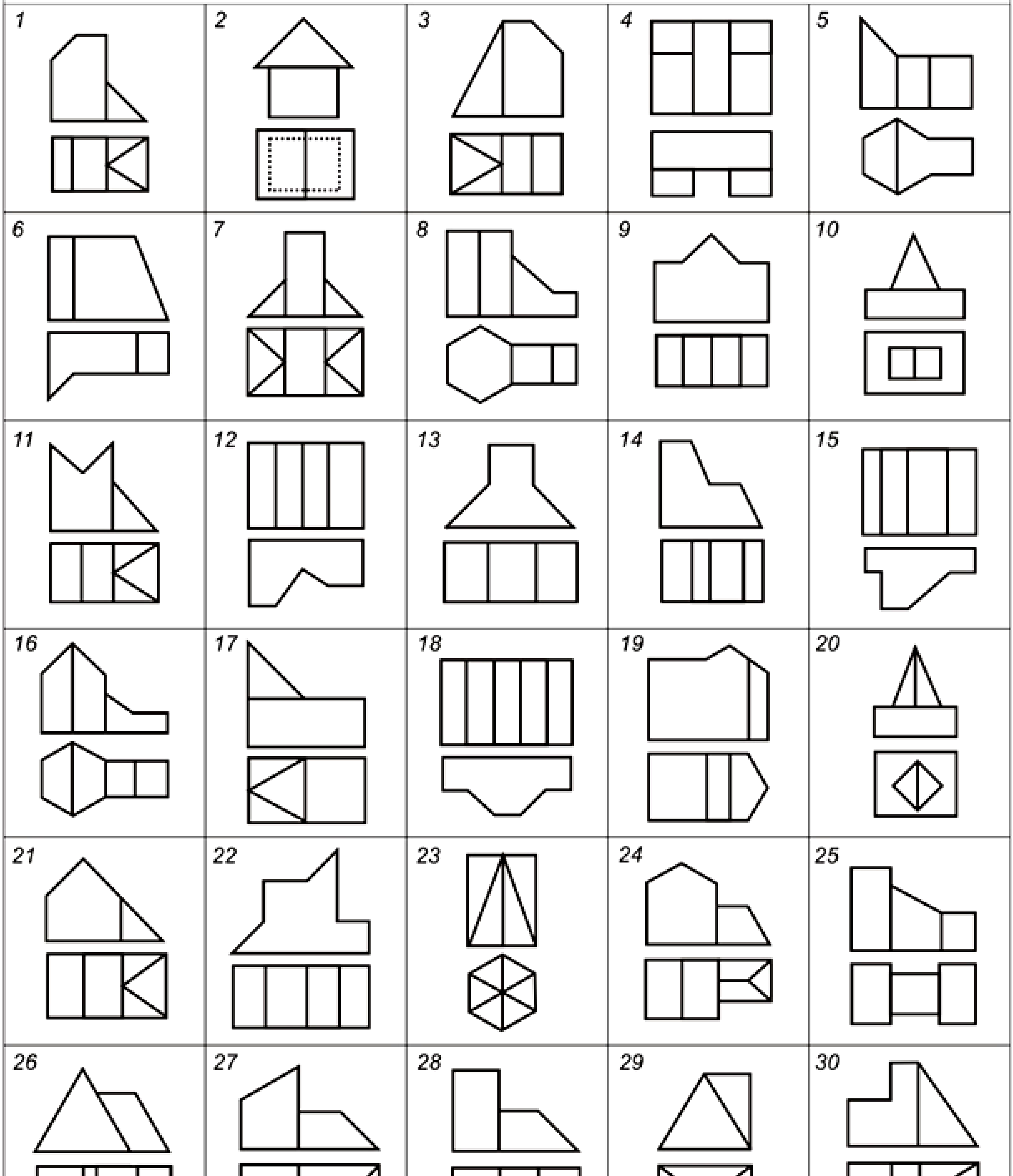

Materialni A.E Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

Jihozlar perspektivasini qurish bo'yicha variantlar

3-topshiriq. Ortogonal chizmalari asosida jihoz perspektivasi qurilsin.

1

2

3

4

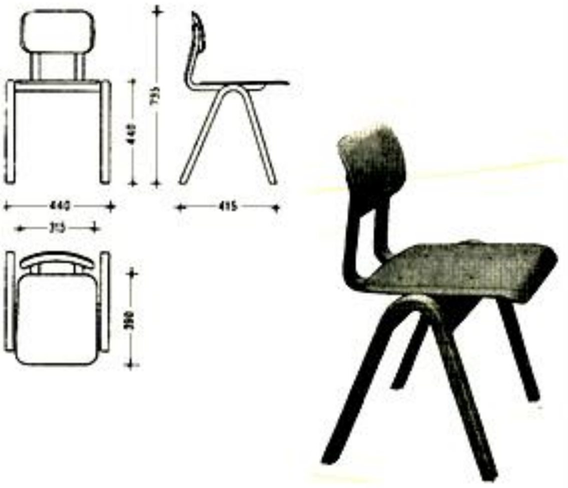

5

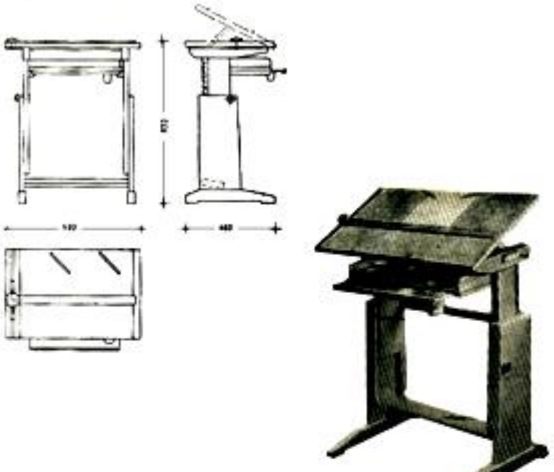

6

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

Jihozlar perspektivasini qurish bo'yicha variantlar

<u>3-topshiriq.</u> Ortogonal chizmalari asosida jihoz perspektivasi qurilsin.

7

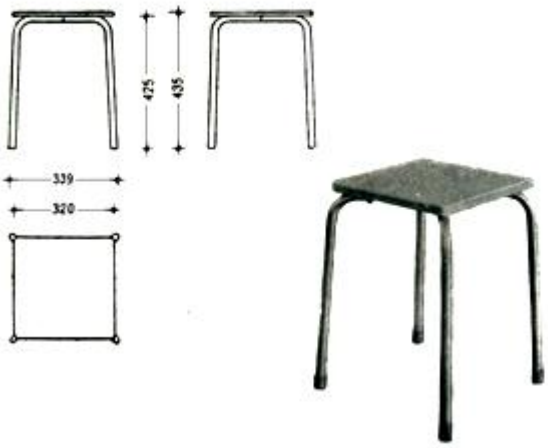

8

9

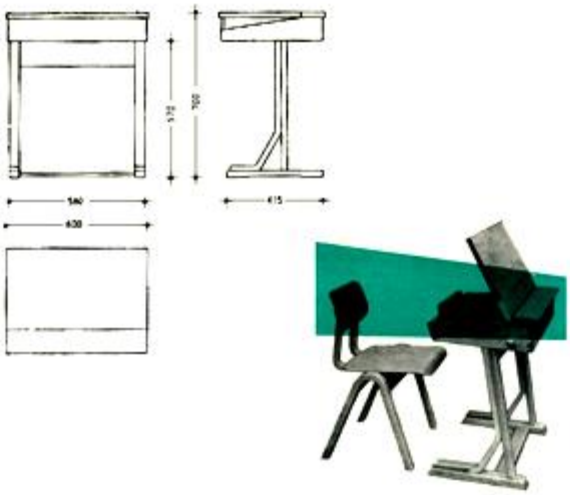

10

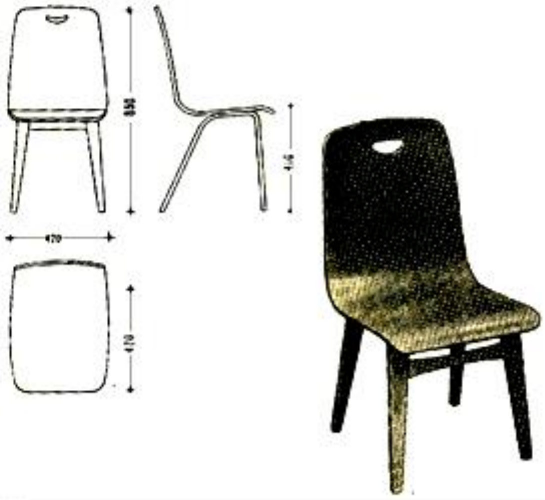

11

12

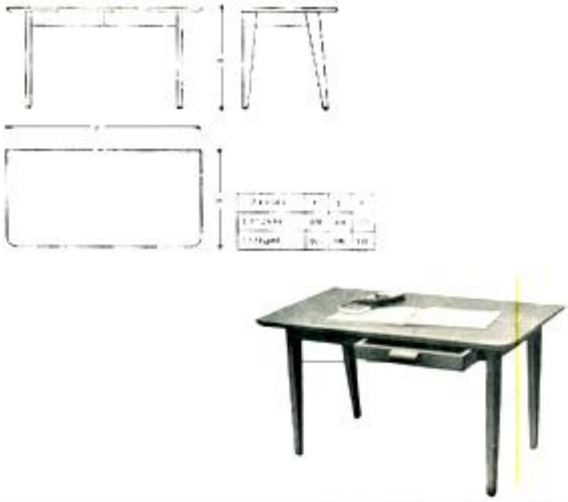

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

Jihozlar perspektivasini qurish bo'yicha variantlar

3-topshiriq. Ortogonal chizmalari asosida jihoz perspektivasi qurilsin.

13

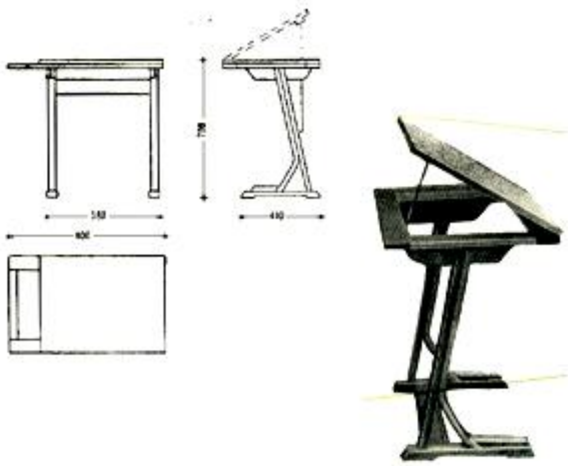

14

15

16

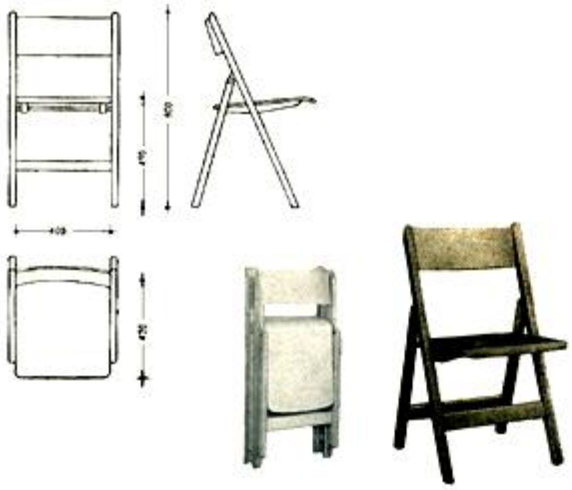

17

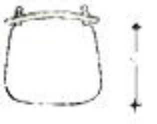

ГРУППА	А	Б	В	Г
МЛАДШАЯ	260	250	280	230
СРЕДНЯЯ	280	270	300	256
СТАРШАЯ	310	300	310	280

18

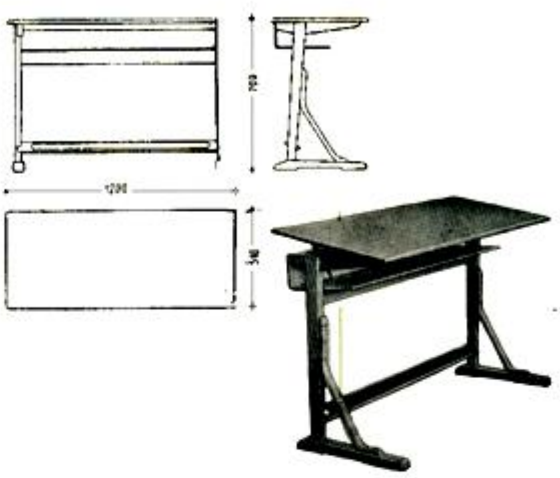

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

Jihozlar perspektivasini qurish bo'yicha variantlar

3-topshiriq. Ortogonal chizmalari asosida jihoz perspektivasi qurilsin.

19

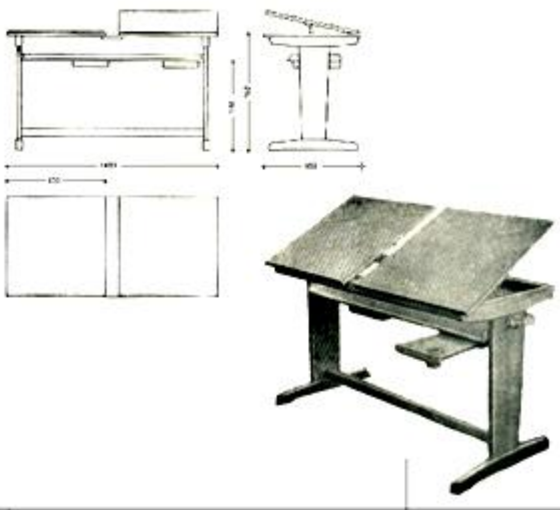

20

21

22

23

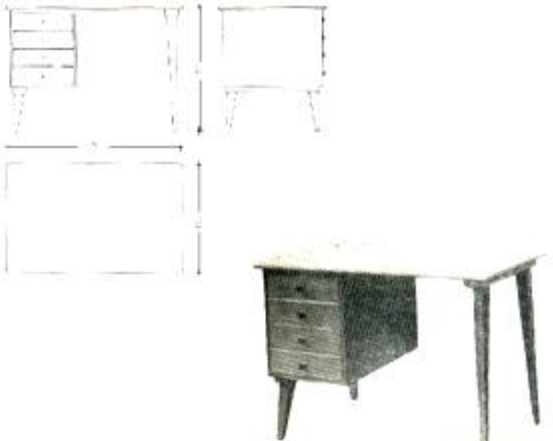

24

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

Jihozlar perspektivasini qurish bo'yicha variantlar

<u>3-topshiriq.</u> Ortogonal chizmalari asosida jihoz perspektivasi qurilsin.

25

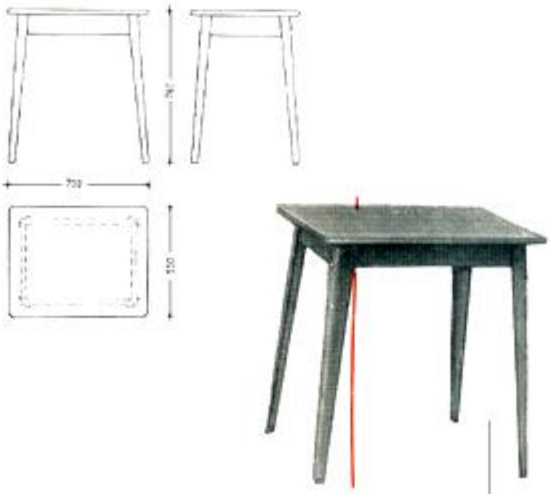

26

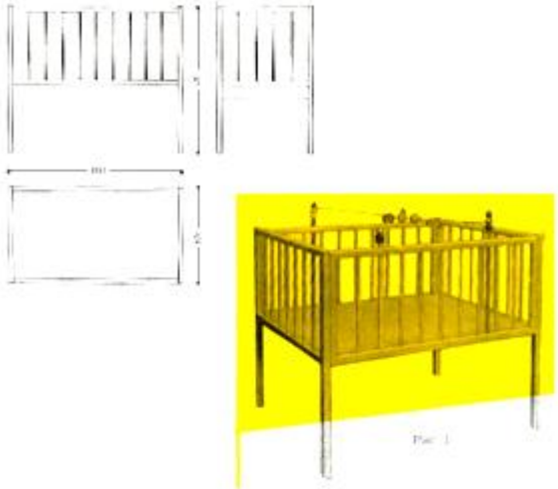

27

28

29

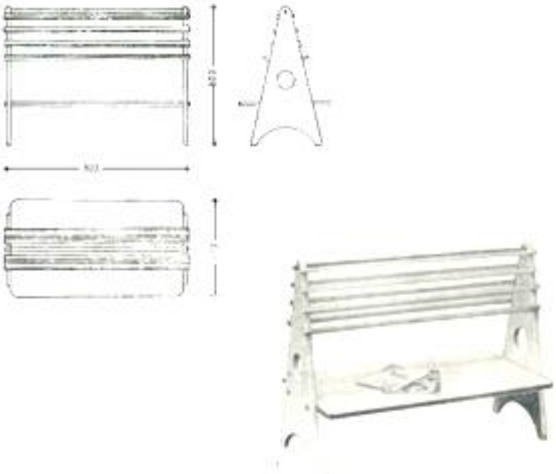

30

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVSI BO'YICHA KURS ISHI TARKIBI, UNI QURISH BOSQICHLARI VA TOPSHIRIQ VARIANTLARI

Talab:

Berilgan variant bo'yicha plan tanlanib, perspektiva qoidalari asosida interyer perspekttivasi shakllantirilsin.

Kurs ishi tarkibi va formati:

Kurs ishi 550x750 mm li planshetga komponovka qilinib, grafikaning biron turi(tonal otmivka yoki chiziqli grafika)da bezaladi.

INTERYER PERSPEKTIVASINI QURISH BOSQICHLARI

Interyer perspektivasini qurish asosan 4 bosqichda bajariladi:

1. Tayyorlanish bosqichi;
2. Interyerni chiziqli shakllantirish bosqichi;
3. Interyerni oqqa qalamda ko'chirish bosqichi;
4. Interyerni tonal ranglash bosqichi;
5. Yakuniy bosqich: interyerni anturaj, staffaj elementlari bilan boyitish va tugallash.

1. **Tayyorlanish bosqichida** talabalar mavzuga binoan topshiriq dasturini o'rganishlari, o'qituvchi taklif etgan maxsus adabiyotlar, uslubiy qo'llanma va ko'rsatmalar, kafedra fondidagi namunali loyihalar va maketlarni ko'rib chiqishi, zarur hollarda ulardan namunalar olishi va grafik materiallar yig'ishi lozim. Mavzu bo'yicha yig'ilgan materiallarni o'rganish, bir-biriga qiyoslash va tahlil qilish zarur.

2. **Interyerni chiziqli shakllantirish bosqichida** talabalarning tayyorlanish bosqichida to'plangan materiallarga, egallagan bilim va tushunchalariga asoslanadi. Bu bosqichda asosiy e'tibor interyerni berilgan plan va b. ortogonal chizmalardan foydalanib, millimetrovkada chiziqli, geometrik asosda shakllantirishi talab etiladi.

3. **Interyerni oqqa qalamda ko'chirish bosqichida** chizilgan interyer perspektivasi oqqa ko'chiriladi, kamchiliklar bartaraf etilib, chiziqli chizma maromiga etkaziladi. Kompozitsiya yaxlitligi va qismlar orasidagi mutanosibliklar, masshtablilik, bo'linishlar va ritmlar qayta ko'rib chiqiladi. Bu bosqichda talabalar muayyan masshtabga keltirilgan chizmalarni qog'oz tortilgan planshet (taxta)ga joylashtirish va uni oqqa ko'chirish ustida ishlaydilar.

4. **Interyerni oqqa qalamda ko'chirish va tonal ranglash bosqichida** qalamda tugallangan chizmani tonal ranglashning qonun-qoidalari asosida ranglashga kirishiladi. Ranglashda yarim soya, soya (o'z soyasi, tushgan soyasi) va eng yorug' – refleks, aks yorug' – bliklari kabi effektlariga ehtiyotkorona ishlov beriladi.

5. **Yakuniy bosqichda** interyer anturaj, staffaj elementlari va matnlar bilan boyitiladi, kurs ishiga yakun yasaladi. Tugallangan kurs ishlari ko'rgazmaga qo'yiladi, professor-o'qituvchilardan tuzilgan komissiya tomonidan baholanadi.

Quyida plan asosida berilgan inteyerning perspektivasini qurish bir necha bosqichlarda ko'rsatilgan.

INTERYER PERSPEKTIVASI
Jamoat binosi interyerining perspektivasi

“Dizayn” kafedrasi o'qituvchilar xonasining
interyerini yasash

<u>1-bosqich</u>
**Xona ortogonal (gorizontal va frontal)
proyeksiyalarining berilishi**

Xonaning orqa devori

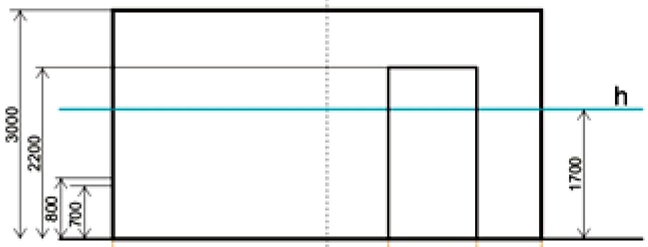

Jihozlari bilan berilgan xona plani

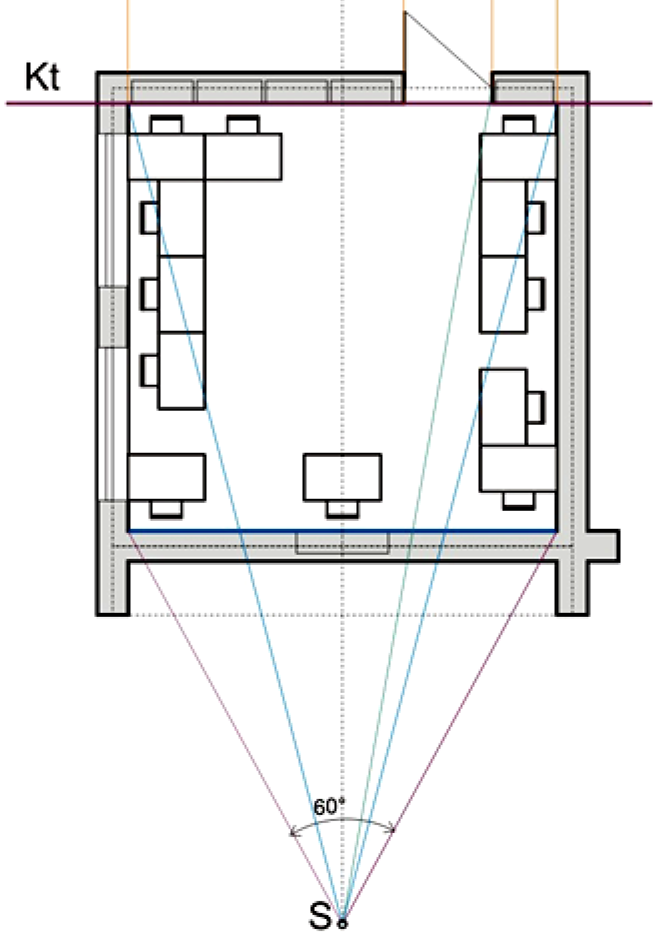

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
Jamoat binosi interyerining perspektivasi

“Dizayn” kafedrasi o’qituvchilar xonasining
interyerini yasash

2-bosqich
Devorlar, pol, shift perspektivasining yasalishi

Xona interyeri

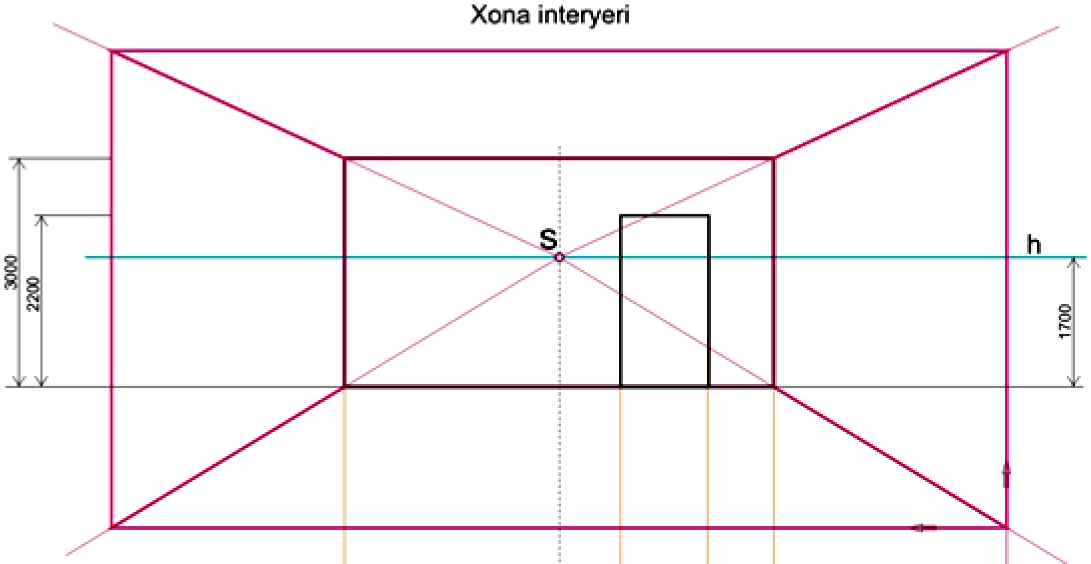

Jihozlari bilan berilgan xona plani

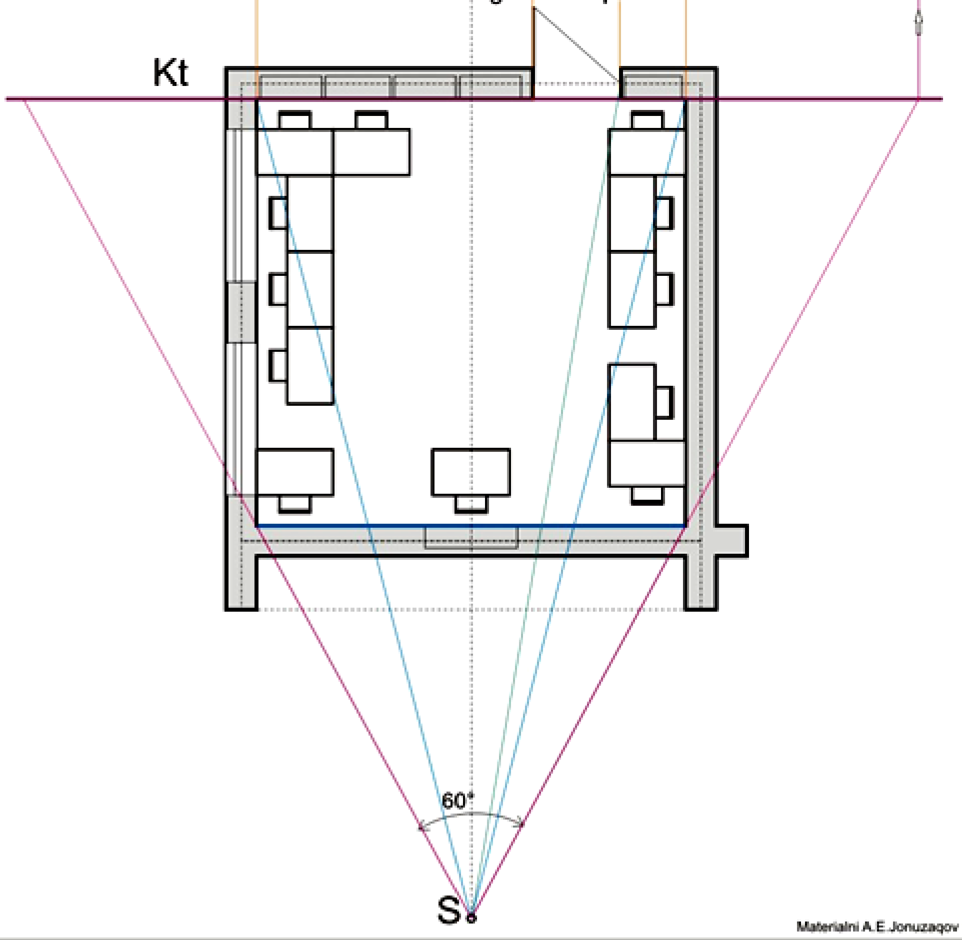

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
Jamoat binosi interyerining perspektivasi

"Dizayn" kafedrasi o'qituvchilar xonasining interyerini yasash

3-bosqich

Shiftdagi lampa perspektivasining yasalishi

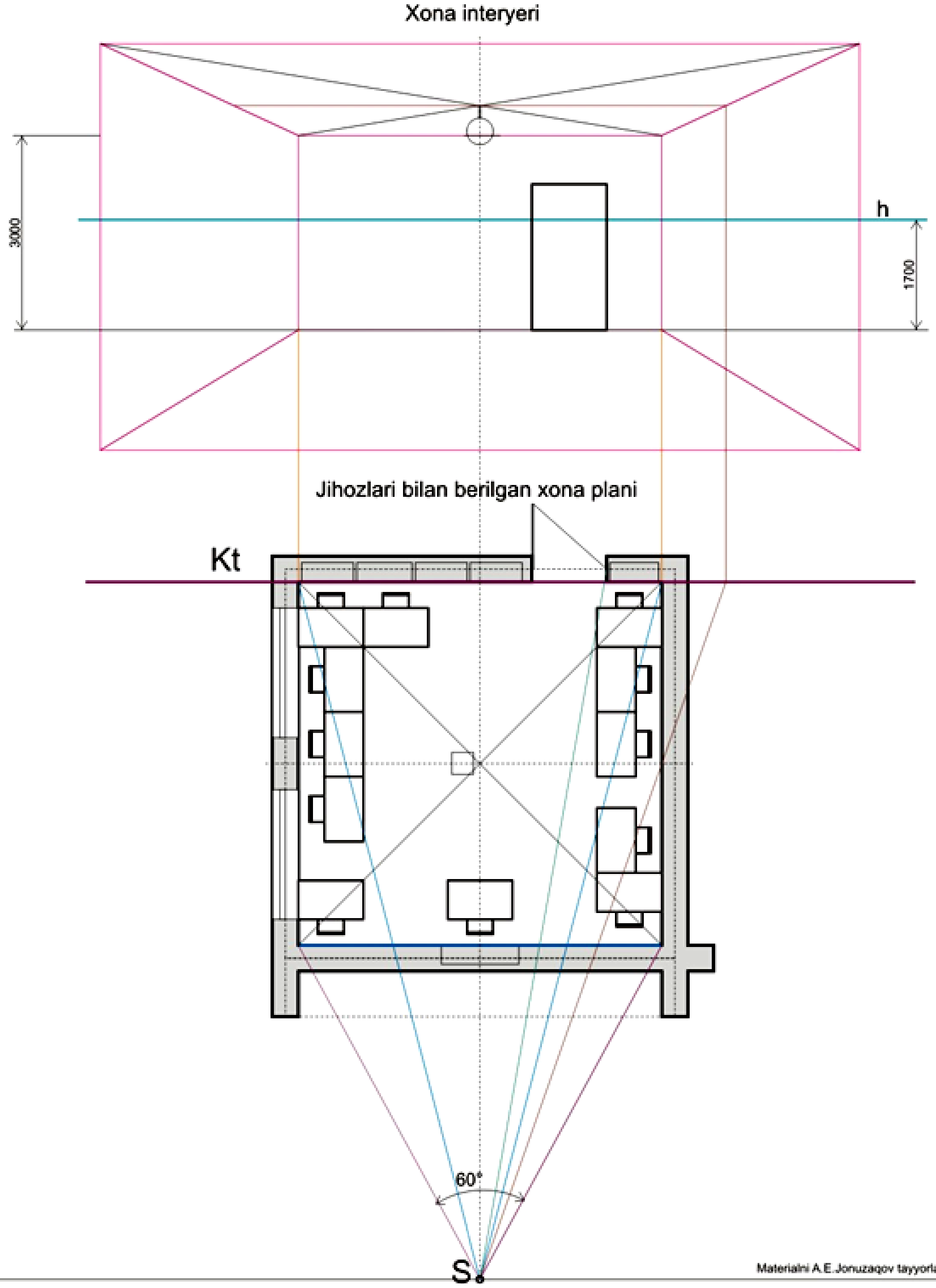

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
Jamoat binosi interyerining perspektivasi

"Dizayn" kafedrasi o'qituvchilar xonasining interyerini yasash

4-bosqich

Eshik va tokchalar perspektivasining yasalishi

Xona interyeri

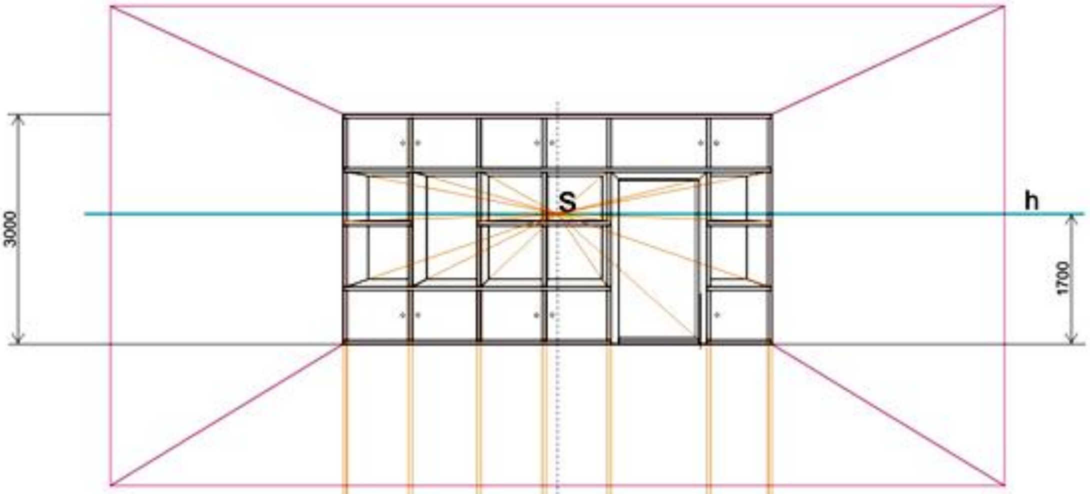

Jihozlari bilan berilgan xona plani

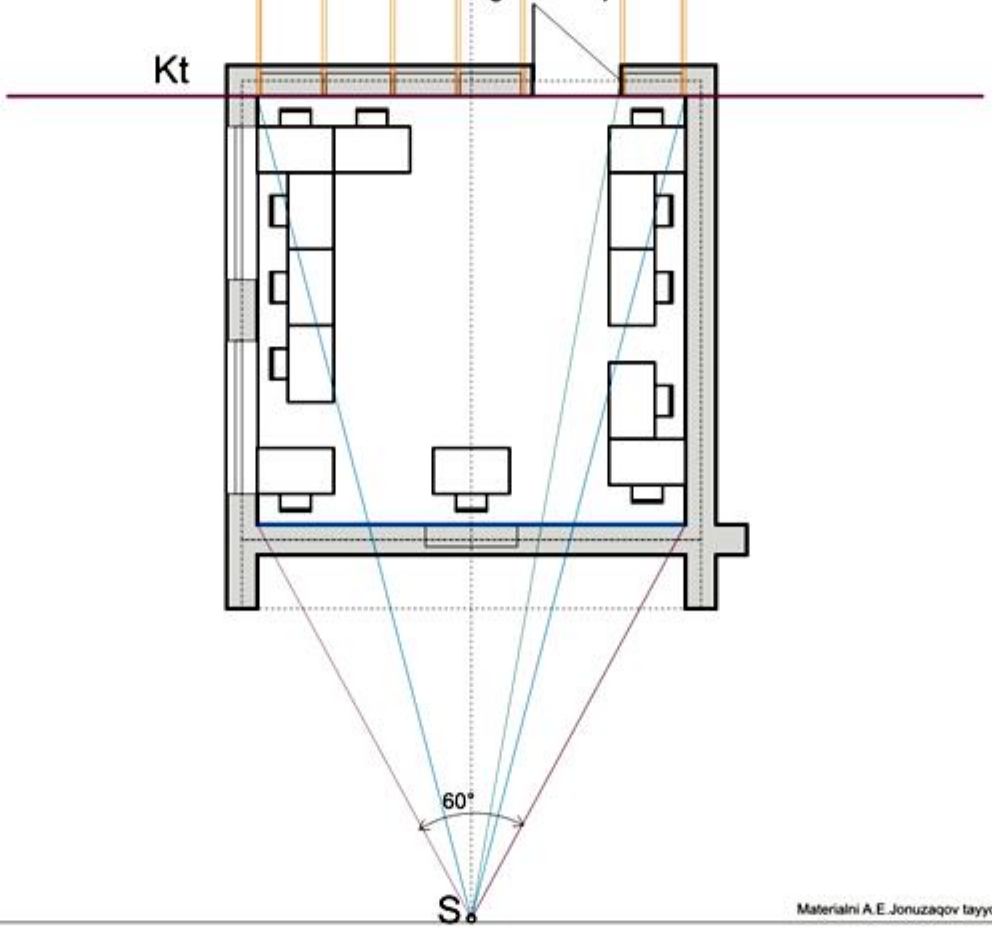

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
Jamoat binosi interyerining perspektivasi

"Dizayn" kafedrasi o'qituvchilar xonasining
interyerini yasash

5-bosqich
Derazalar perspektivasining yasalishi
(Deraza romlari)

Xona interyeri

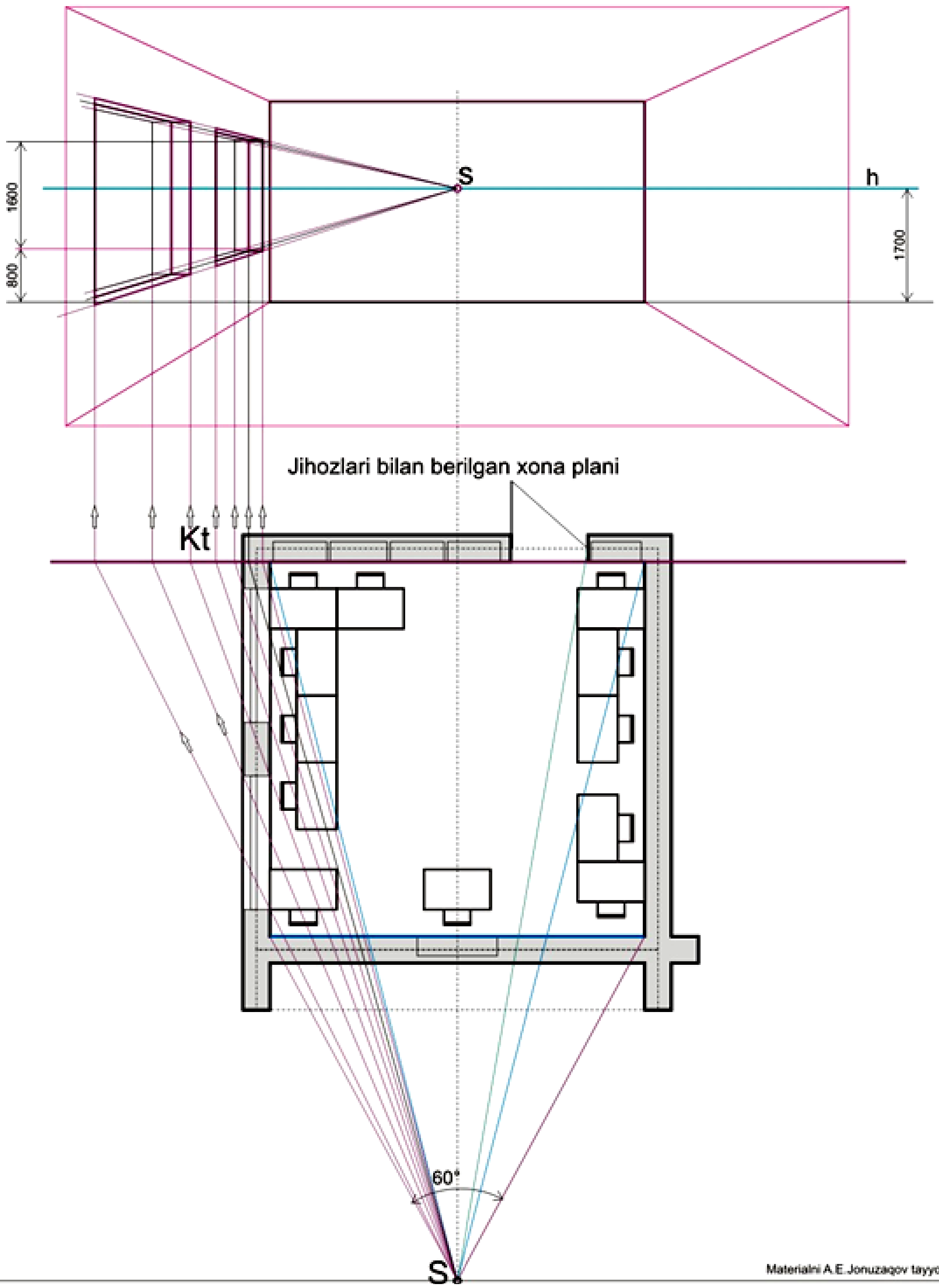

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
Jamoat binosi interyerining perspektivasi

"Dizayn" kafedrasi o'qituvchilar xonasining
interyerini yasash

6-bosqich
Derazalar perspektivasining yasalishi
(Deraza detallari)

Xona interyeri

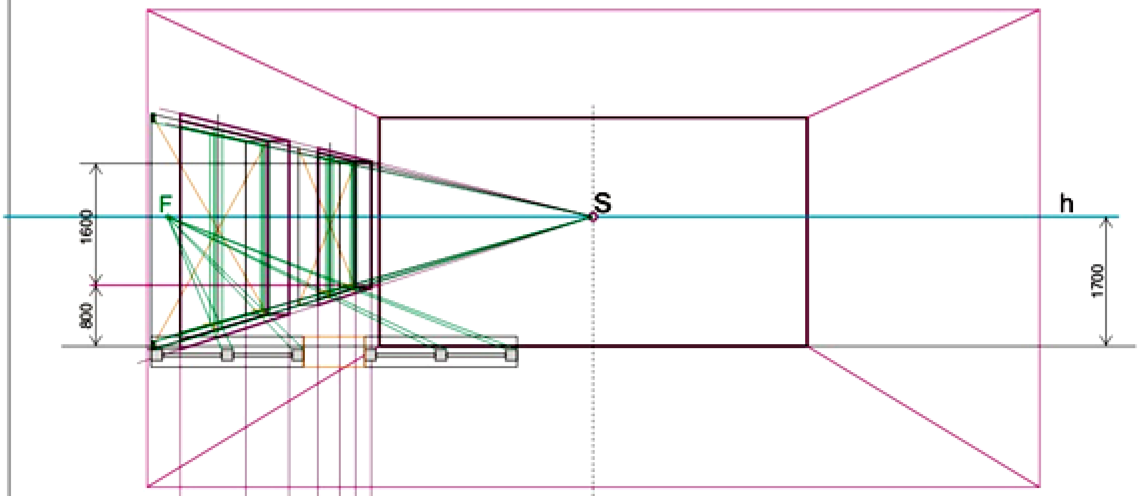

Jihozlari bilan berilgan xona plani

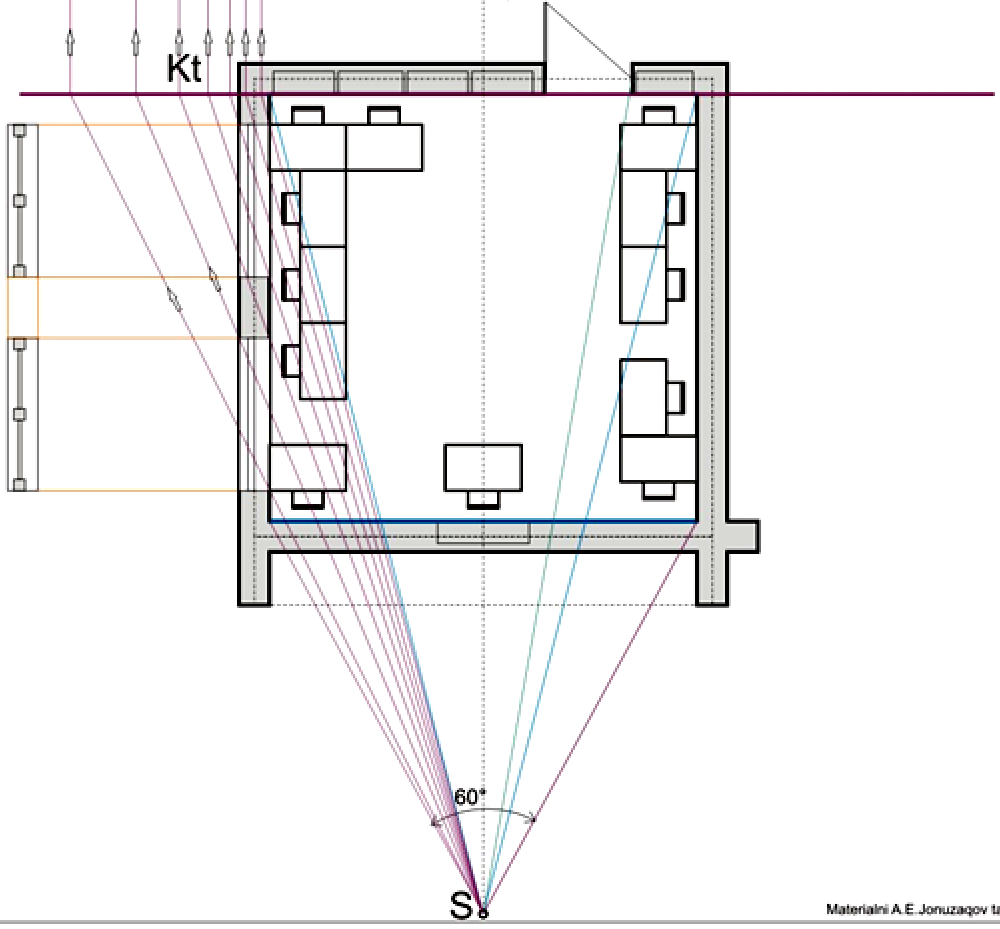

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

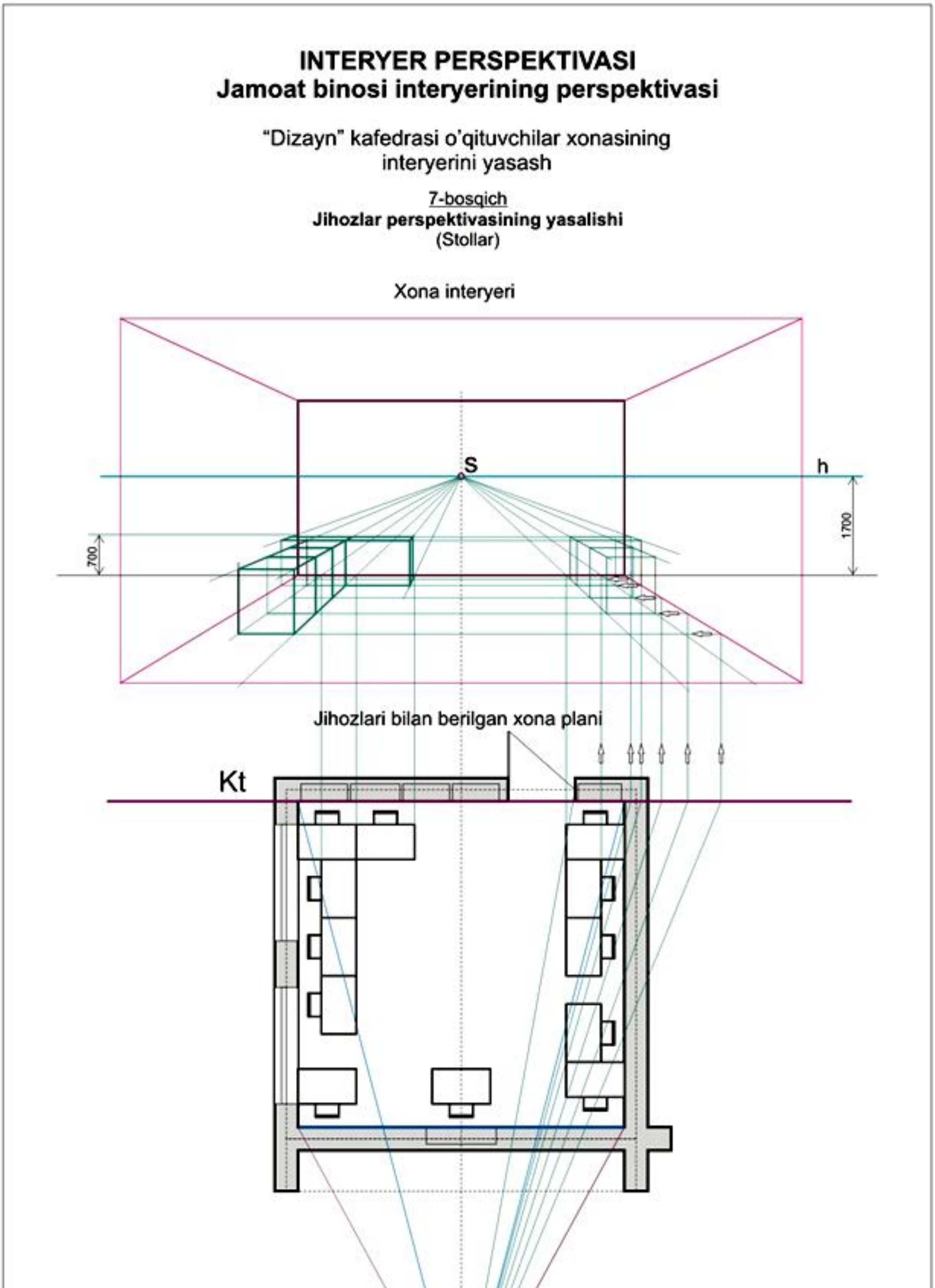

INTERYER PERSPEKTIVASI
Jamoat binosi interyerining perspektivasi
"Dizayn" kafedrasi o'qituvchilar xonasining
interyerini yasash
7-bosqich
Jihozlar perspektivasining yasalishi
(Stollar)
Xona interyeri
S
h
1700
700
Jihozlari bilan berilgan xona plani
Kt
60°
S
Materialni A.E. Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
Jamoat binosi interyerining perspektivasi

"Dizayn" kafedrasi o'qituvchilar xonasining
interyerini yasash

8-bosqich
Jihozlar perspektivasining yasalishi
(Stollari aniqroq yasash)

Xona interyeri

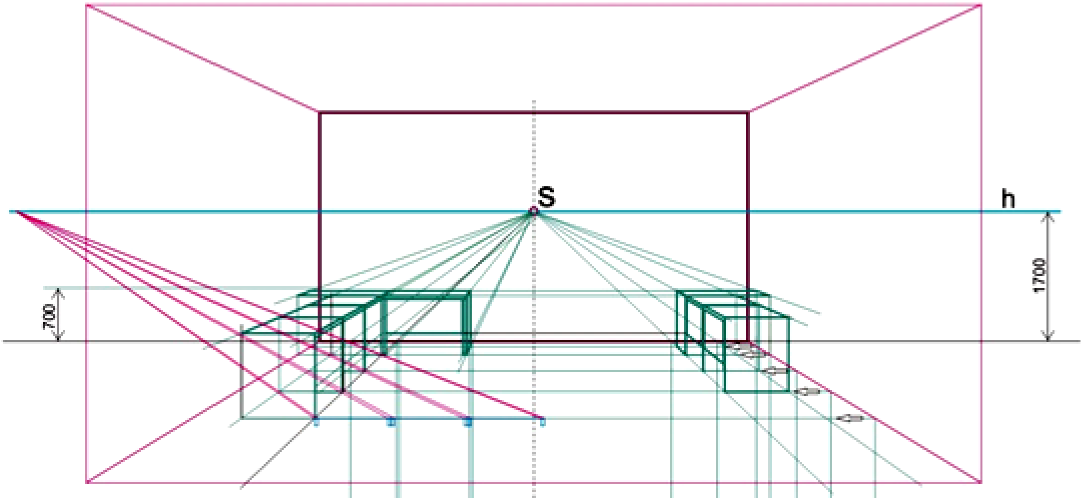

Jihozlari bilan berilgan xona plani

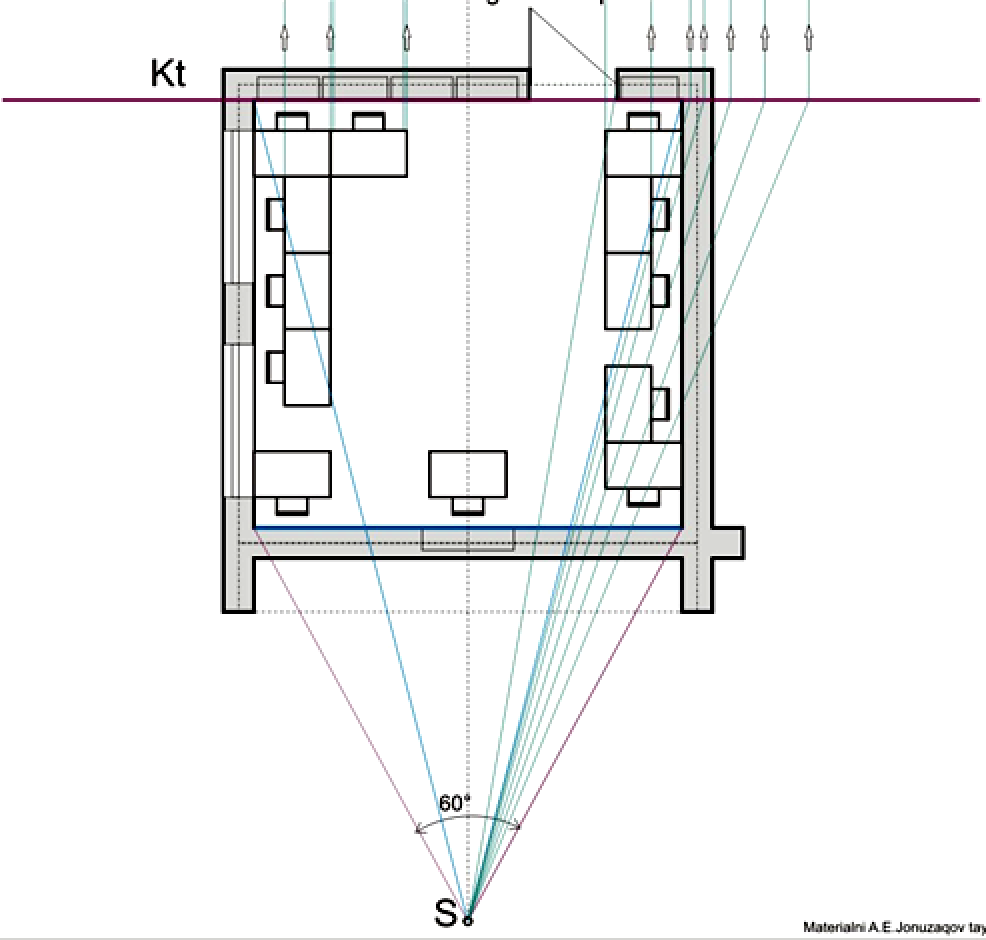

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
Jamoat binosi interyerining perspektivasi

"Dizayn" kafedrasi o'qituvchilar xonasining interyerini yasash

<u>9-bosqich</u>
Jihozlar perspektivasining yasalishi
(Stullar)

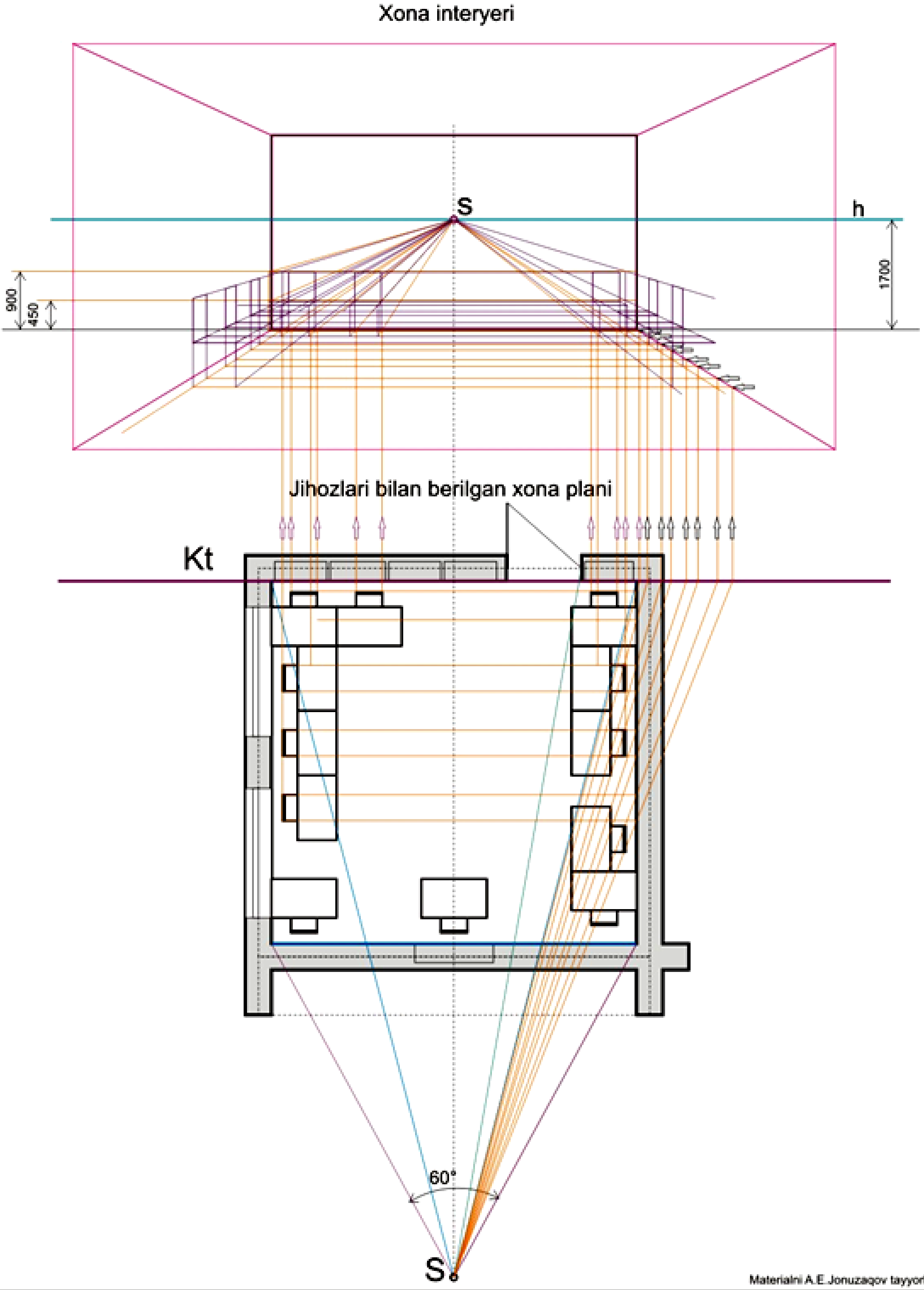

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
Jamoat binosi interyerining perspektivasi

"Dizayn" kafedrasi o'qituvchilar xonasining
interyerini yasash

<u>10-bosqich</u>
Jihozlar perspektivasining yasalishi
(Stullarni aniqroq yasash)

Xona interyeri

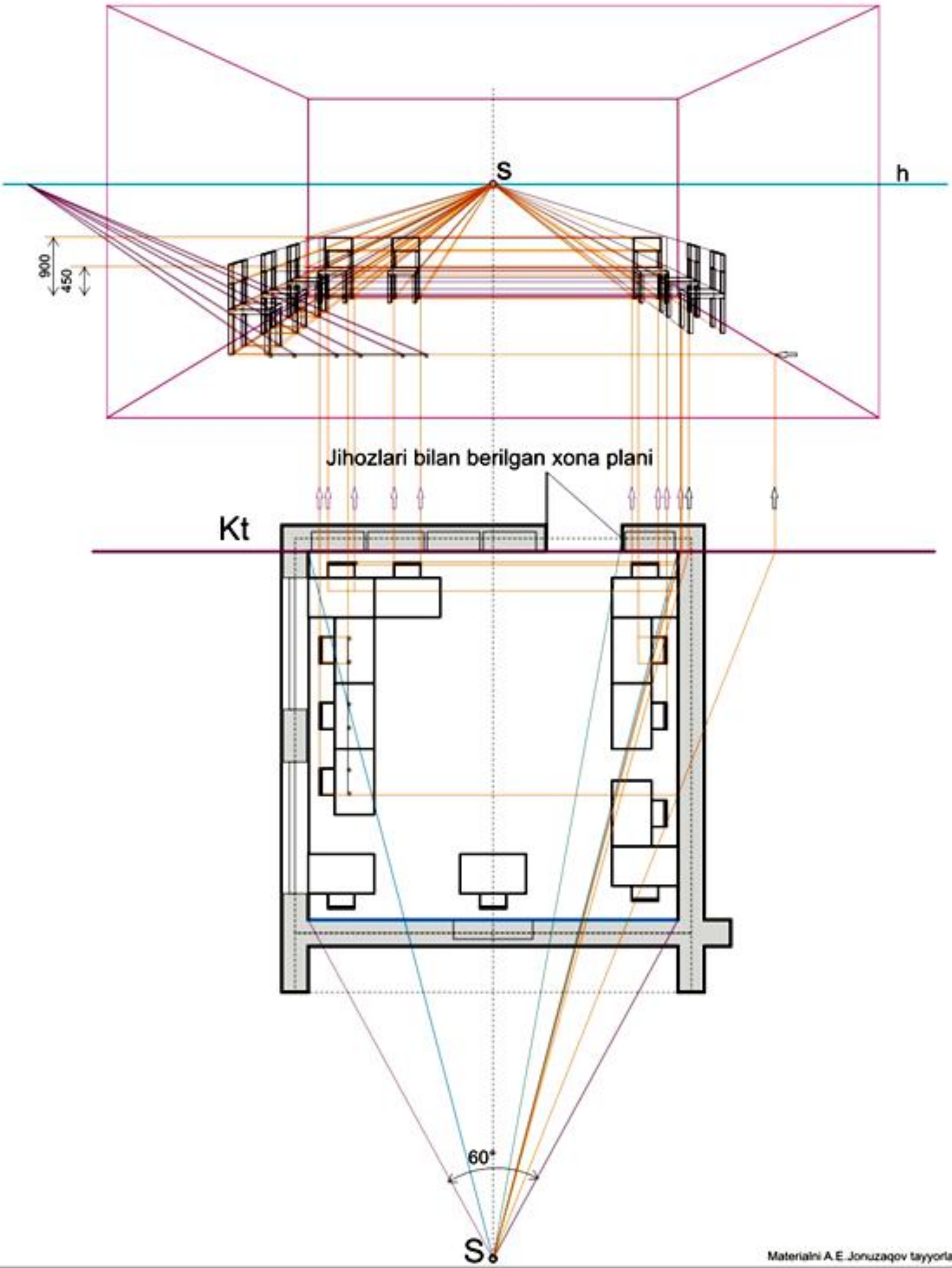

Materialni A.E. Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
Jamoat binosi interyerining perspektivasi

"Dizayn" kafedrasi o'qituvchilar xonasining
interyerini yasash

11-bosqich
Interyerning tugallangan holatdagi chiziqli ko'rinishi

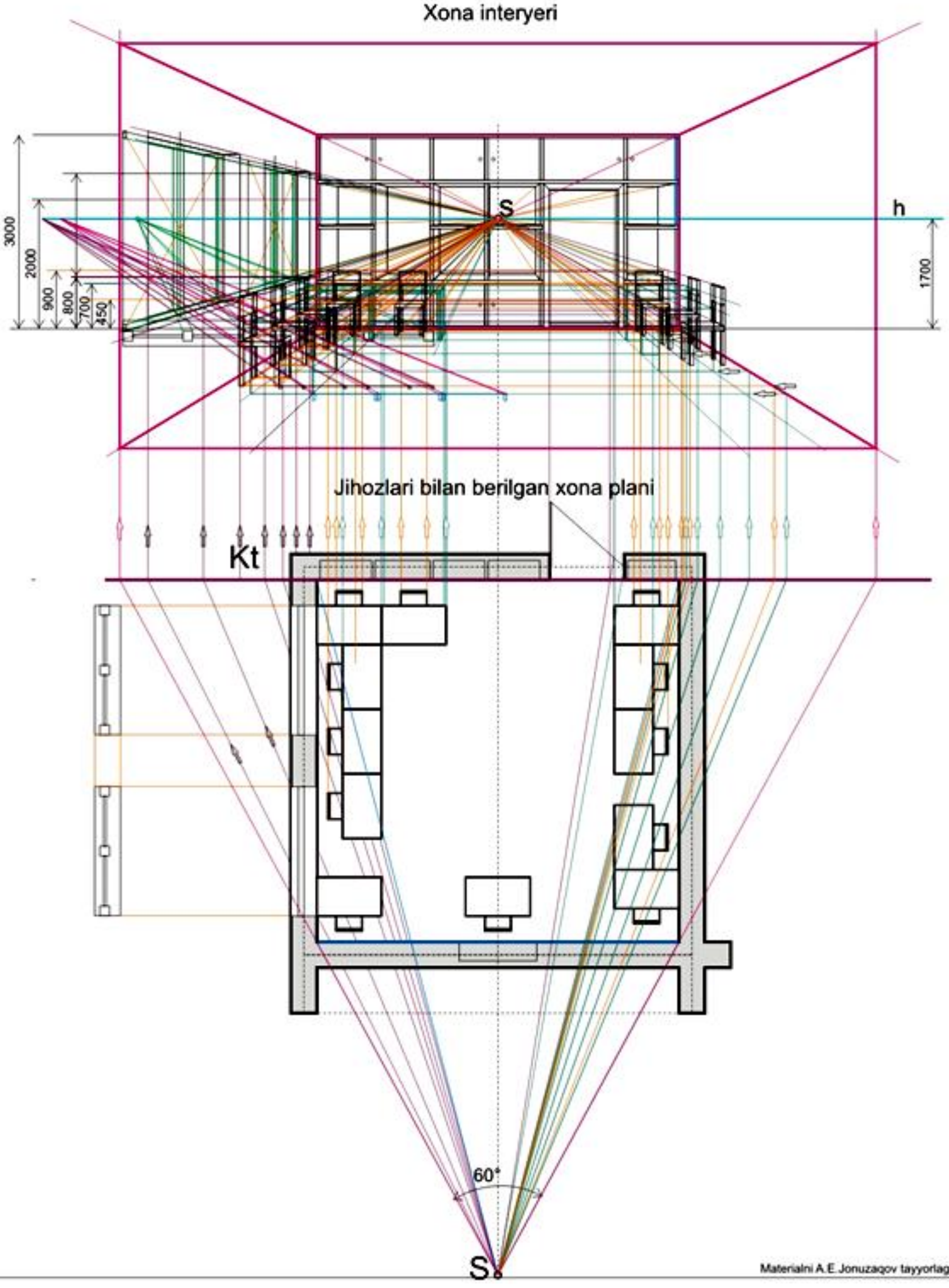

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
Jamoat binosi interyerining perspektivasi

"Dizayn" kafedrasi o'qituvchilar xonasining interyerini yasash

<u>12-bosqich</u>

Interyerning tugallangan holatdagi tonal ko'rinishi

Xona interyeri

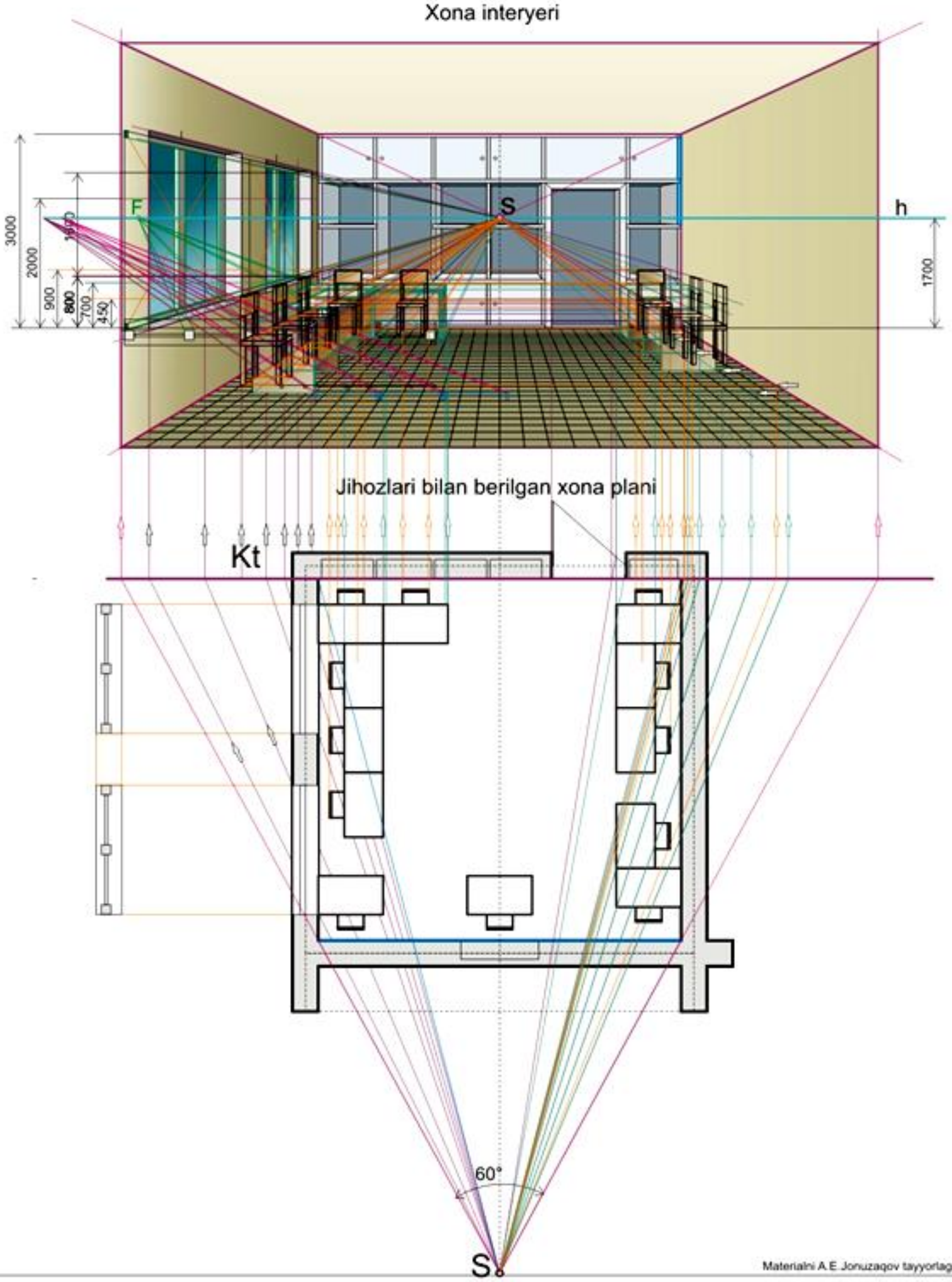

Materialni A.E. Jonuzaqov tayyorlagan

JAMOAT BINOSI INTERYERINING PERSPEKTIVASINI YASASH

Talab; **Berilgan "Dizayn" kafedrasi o'qituvchilar xonasi interyerining perspektivasi yasalsin**

Yordamchi chiziqlar olib tashlangandan keyingi chiziqli perspektiv ko'rinish

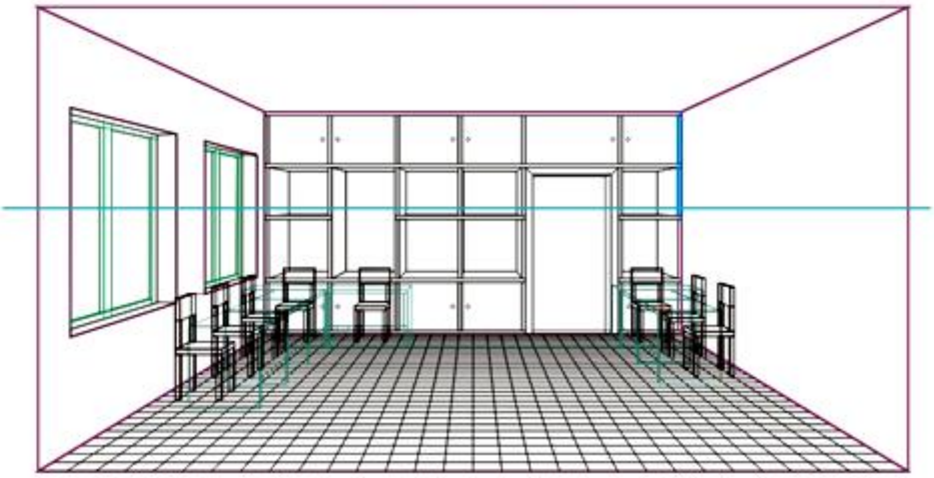

Ko'rinmas konstruktiv chiziqlari bo'lgan tonal perspektiv ko'rinish

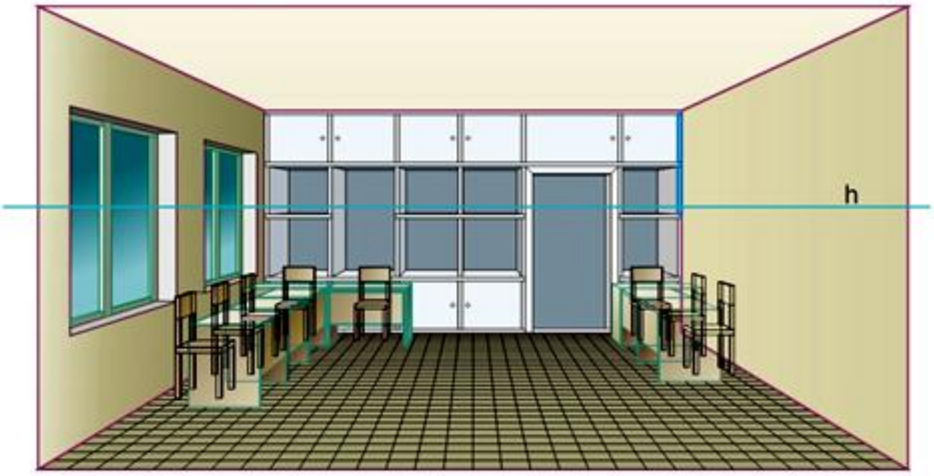

Ko'rinmas konstruktiv chiziqlari olib tashlangan tonal perspektiv ko'rinish

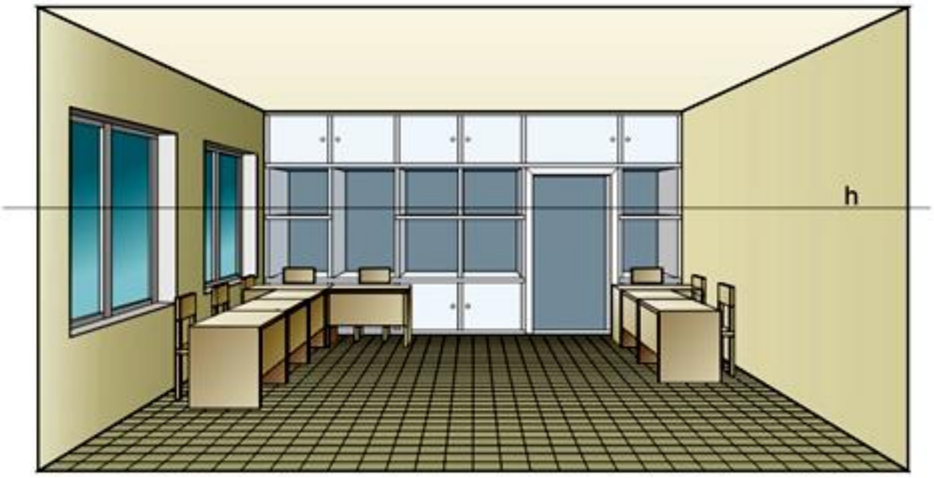

Materialni A.E. Jonuzaqov tayyorlagan

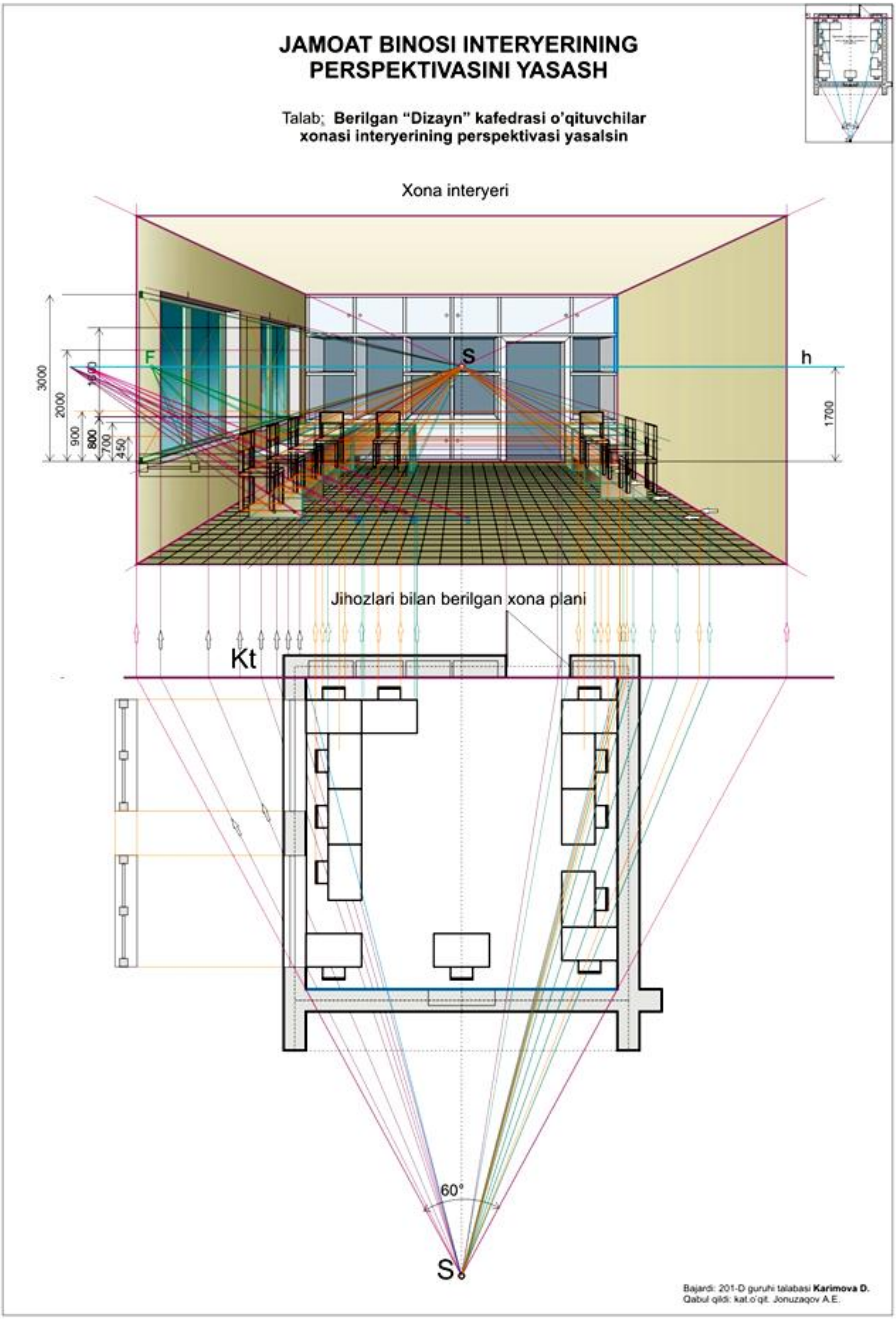
JAMOAT BINOSI INTERYERINING
PERSPEKTIVASINI YASASH
Talab; Berilgan "Dizayn" kafedrasi o'qituvchilar
xonasi interyerining perspektivasi yasalsin
Xona interyeri
S
F
h
3000
2000
1600
900
800
700
450
1700
Jihozlari bilan berilgan xona plani
Kt
60°
S
Bajardi: 201-D guruhi talabasi Karimova D.
Qabul qildi: kat.o'qit. Jonuzaqov A.E.

INTERYER PERSPEKTIVASI

Jihozlar perspektivasini qurish bo'yicha variantlar

3-topshiriq. Ortogonal chizmalari asosida jihoz perspektivasi qurilsin.

1 **Umumiy xona (zal)** Bino balandligi - 3.0 m

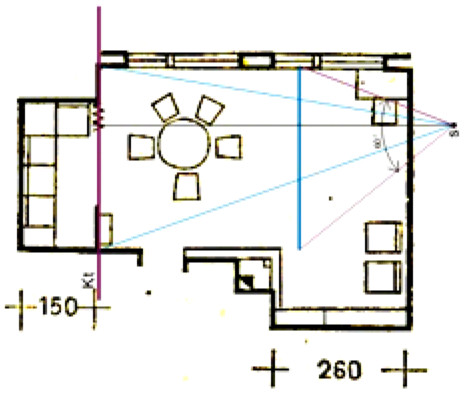

2 **Umumiy xona (zal)** Bino balandligi - 3.0 m

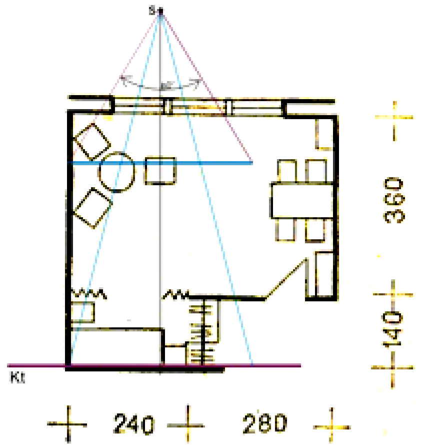

3 **Umumiy xona (zal)** Bino balandligi - 3.0 m

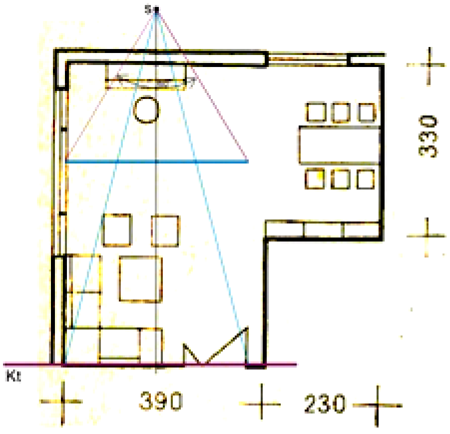

4 **Umumiy xona (zal)** Bino balandligi - 3.0 m

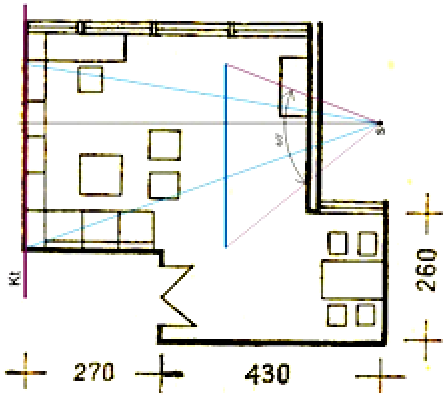

5 **Umumiy xona (zal)** Bino balandligi - 3.0 m

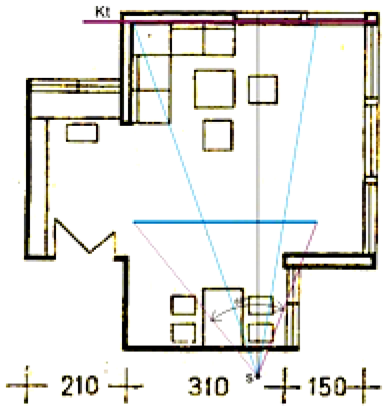

6 **Umumiy xona (zal)** Bino balandligi - 3.0 m

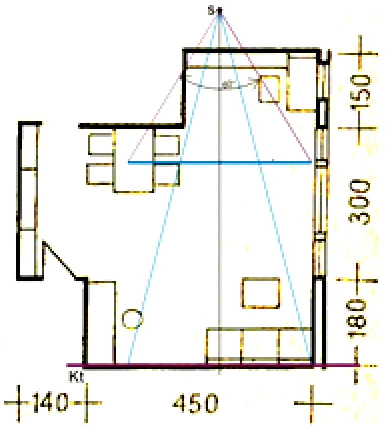

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

Jihozlar perspektivasini qurish bo'yicha variantlar

<u>3-topshiriq.</u> Ortogonal chizmalari asosida jihoz perspektivasi qurilsin.

7

Bolalar yotoqxonasi
M 1:100

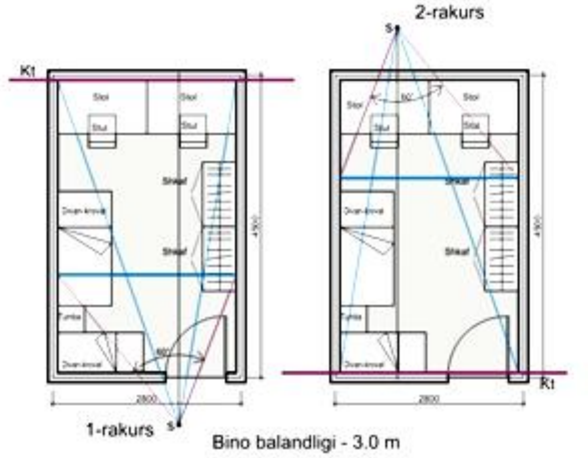

Bino balandligi - 3.0 m

8

Bolalar yotoqxonasi
M 1:100

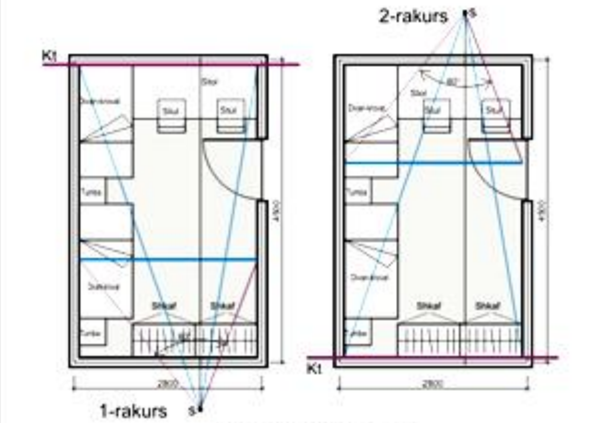

Bino balandligi - 3.0 m

9

Bolalar yotoqxonasi
M 1:100

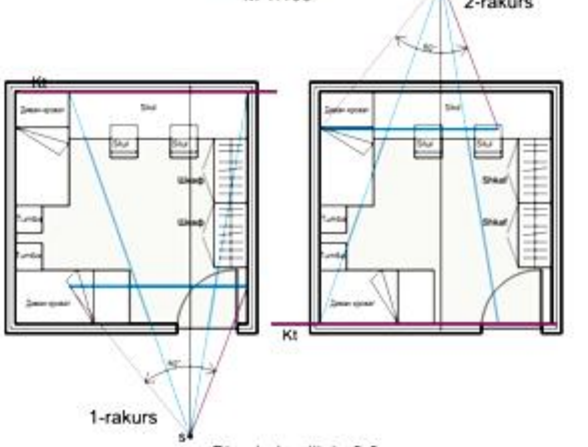

Bino balandligi - 3.0 m

10

Bolalar yotoqxonasi
M 1:100

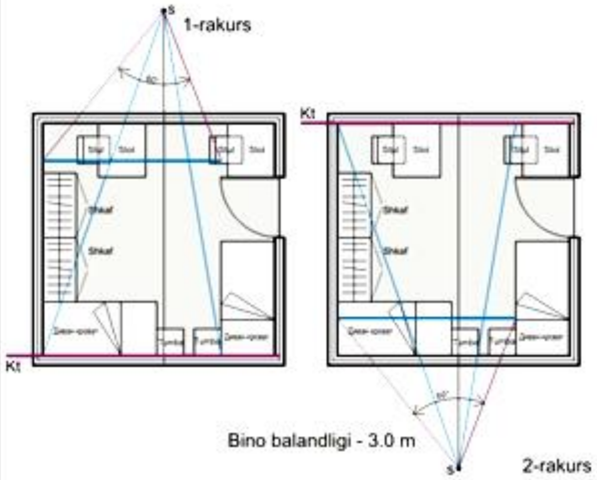

Bino balandligi - 3.0 m

11

Bolalar yotoqxonasi
M 1:100

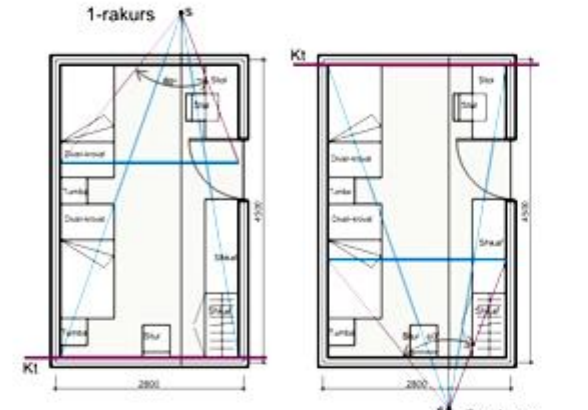

Bino balandligi - 3.0 m

12

Bolalar yotoqxonasi
M 1:100

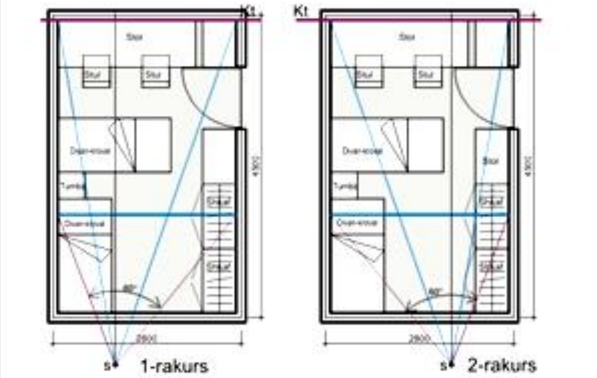

Bino balandligi - 3.0 m

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

Jihozlar perspektivasini qurish bo'yicha variantlar

3-topshiriq. Ortogonal chizmalari asosida jihoz perspektivasi qurilsin.

13

Ota-ona yotoqxonasi
M 1:100

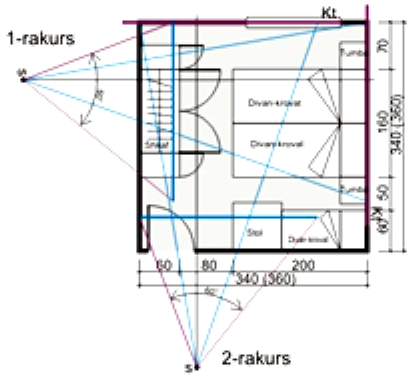

Bino balandligi - 3.0 m

14

Ota-ona yotoqxonasi
M 1:100

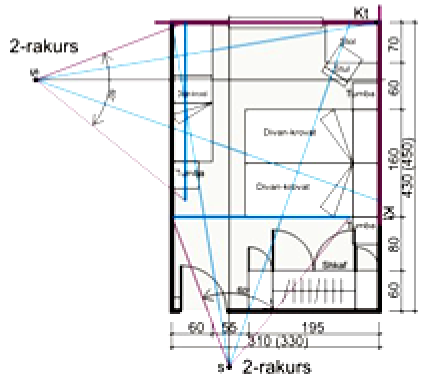

Bino balandligi - 3.0 m

15

Yoshi kkichik bolalar yotoqxonasi
M 1:100

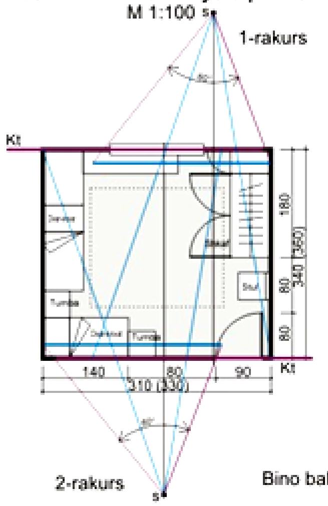

Bino balandligi - 3.0 m

16

Yoshi kkichik bolalar yotoqxonasi
M 1:100

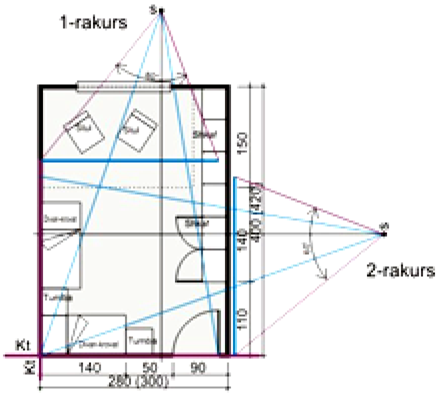

Bino balandligi - 3.0 m

17

Yoshi katta bolalar yotoqxonasi
M 1:100

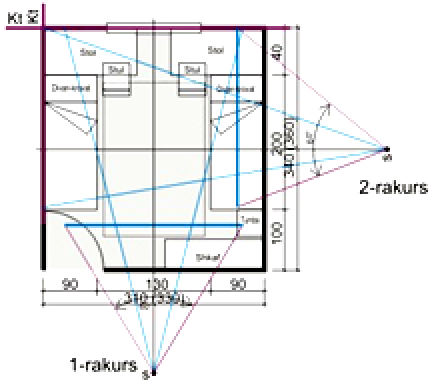

Bino balandligi - 3.0 m

18

Yoshi katta bolalar yotoqxonasi
M 1:100

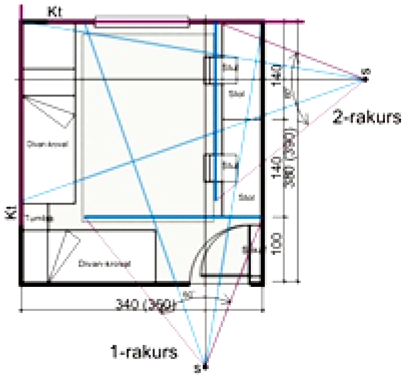

Bino balandligi - 3.0 m

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

Jihozlar perspektivasini qurish bo'yicha variantlar

3-topshiriq. Ortogonal chizmalari asosida jihoz perspektivasi qurilsin.

19 Oshxona Bino balandligi - 3.0 m

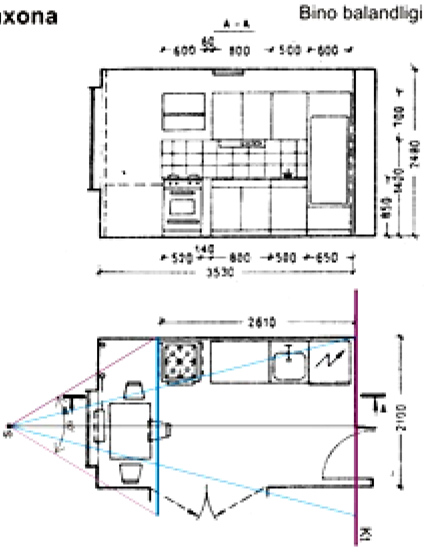

20 Oshxona Bino balandligi - 3.0 m

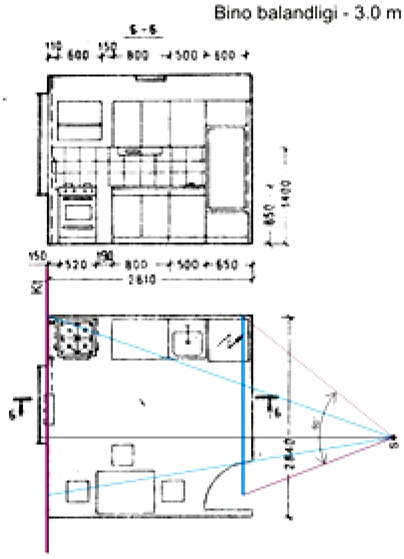

21 Oshxona Bino balandligi - 3.0 m

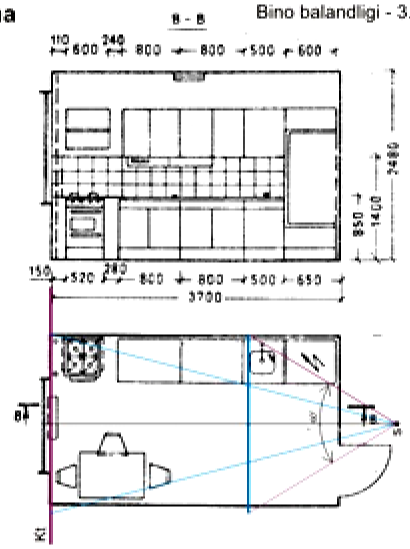

22 Oshxona Bino balandligi - 3.0 m

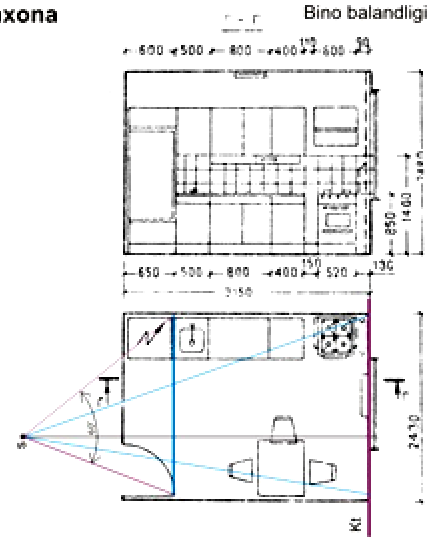

23 Oshxona Bino balandligi - 3.0 m

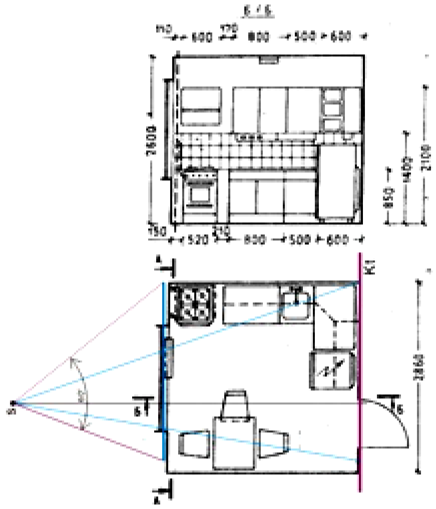

24 Oshxona Bino balandligi - 3.0 m

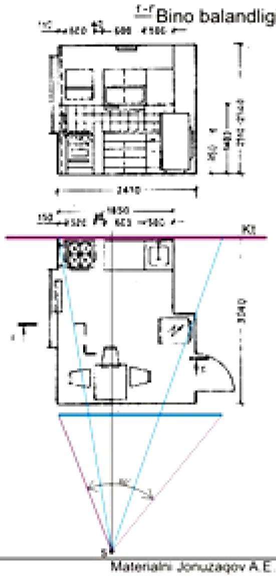

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

Jihozlar perspektivasini qurish bo'yicha variantlar

3-topshiriq. Ortogonal chizmalari asosida jihoz perspektivasi qurilsin.

25 **Oshxona** Bino balandligi - 3.0 m

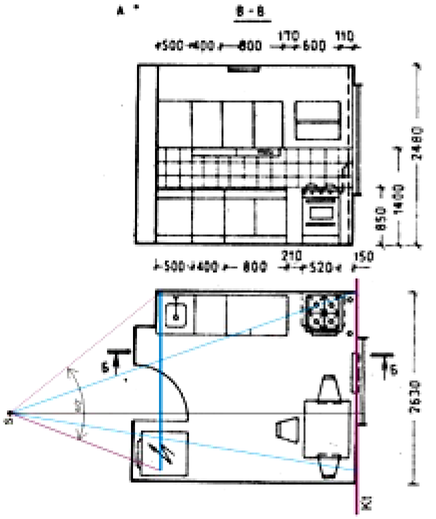

26 **Oshxona** Bino balandligi - 3.0 m

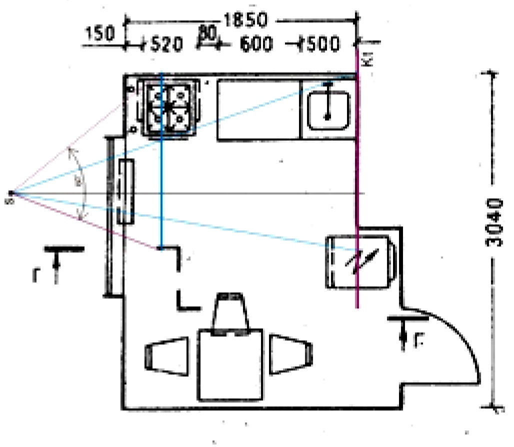

27 **Oshxona** Bino balandligi - 3.0 m

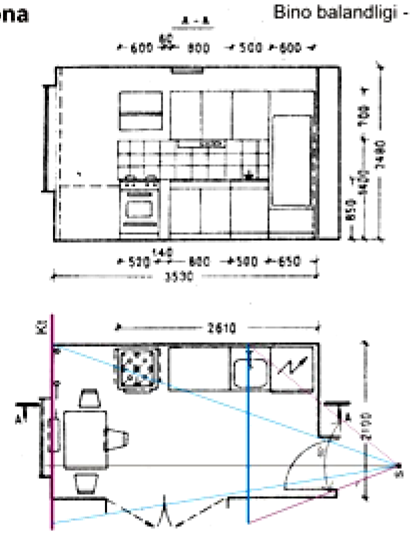

28 **Oshxona** Bino balandligi - 3.0 m

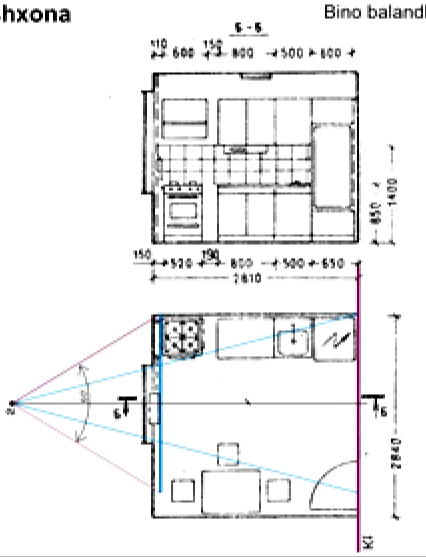

29 **Oshxona** Bino balandligi - 3.0 m

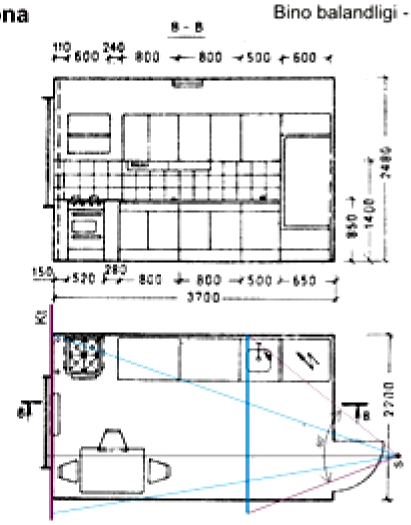

30 **Oshxona** Bino balandligi - 3.0 m

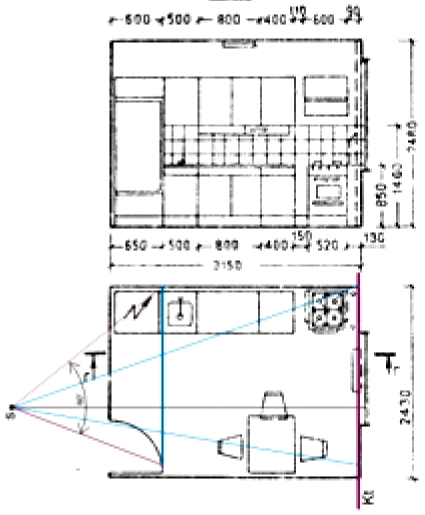

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

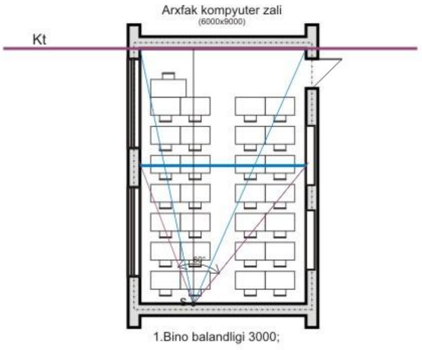

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

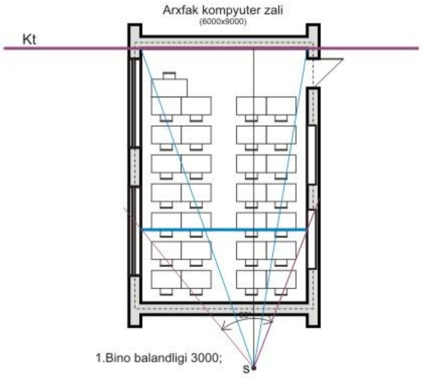

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

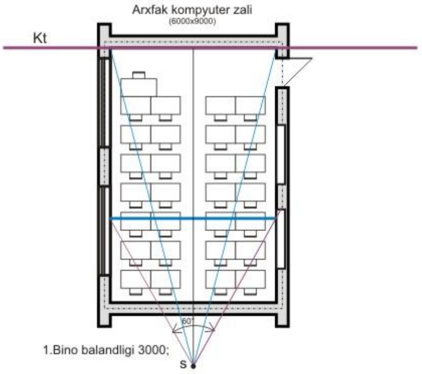

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

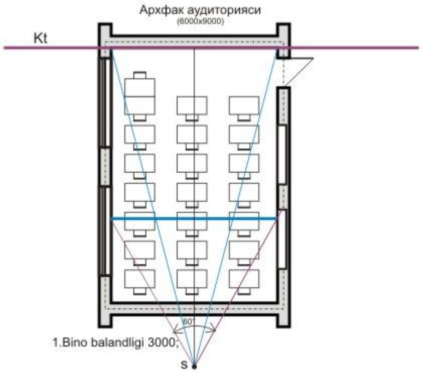

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

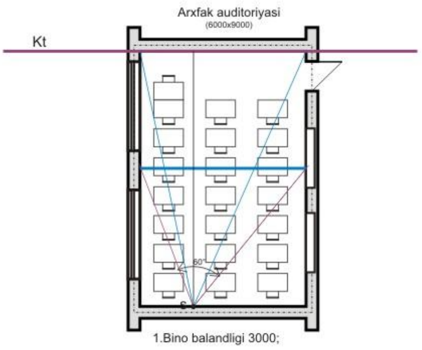

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

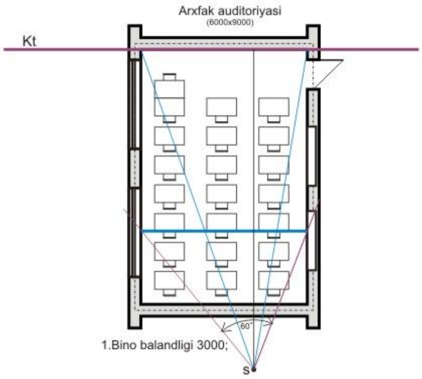

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

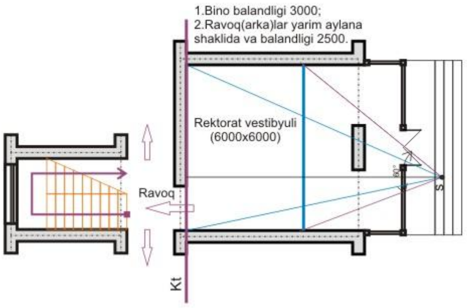

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

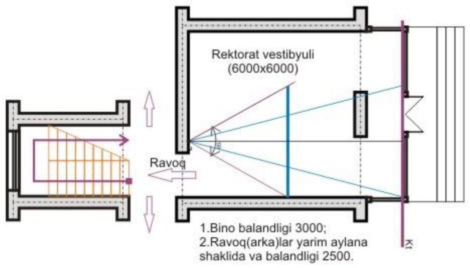

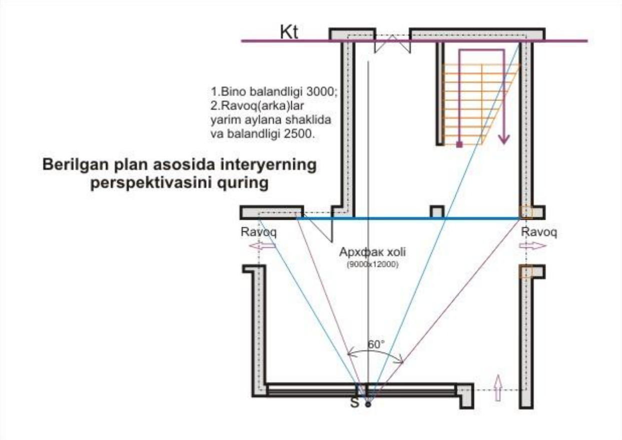
Kt
1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar
yarim aylana shaklida
va balandligi 2500.
Berilgan plan asosida interyerning
perspektivasini quring
Ravoq
Ravoq
Архфак холи
(9000x12000)
60°
S

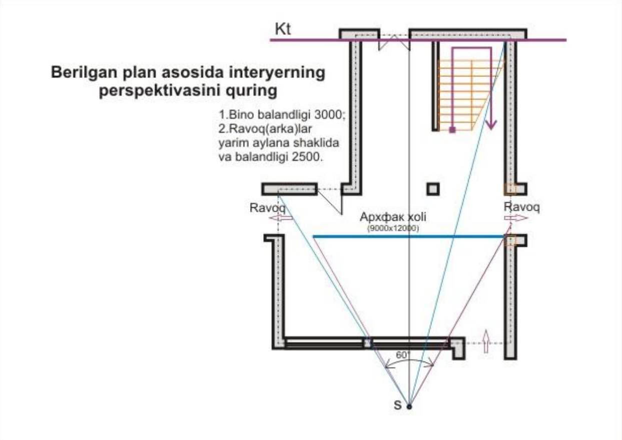
Kt
Berilgan plan asosida interyerning
perspektivasini quring
1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar
yarim aylana shaklida
va balandligi 2500.
Ravoq
Ravoq
Архфак xoli
(9000x12000)
60°
S

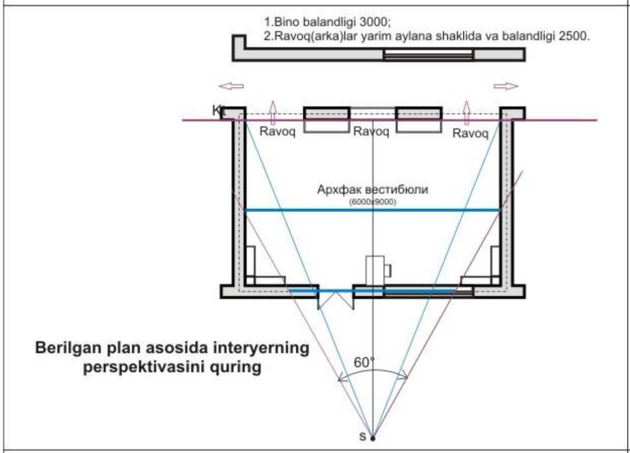
1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana shaklida va balandligi 2500.
Kt
Ravoq
Ravoq
Ravoq
Архфак вестибюли
(6000x9000)
Berilgan plan asosida interyerning
perspektivasini quring
60°
S

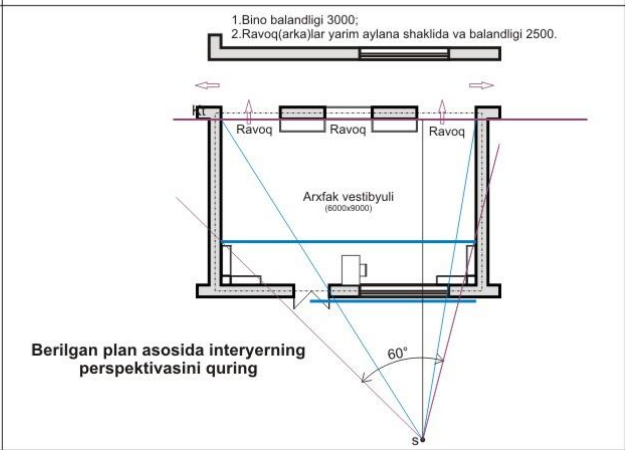
1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana shaklida va balandligi 2500.
Kt
Ravoq
Ravoq
Ravoq
Arxfak vestibyuli
(6000x9000)
Berilgan plan asosida interyerning
perspektivasini quring
60°
S

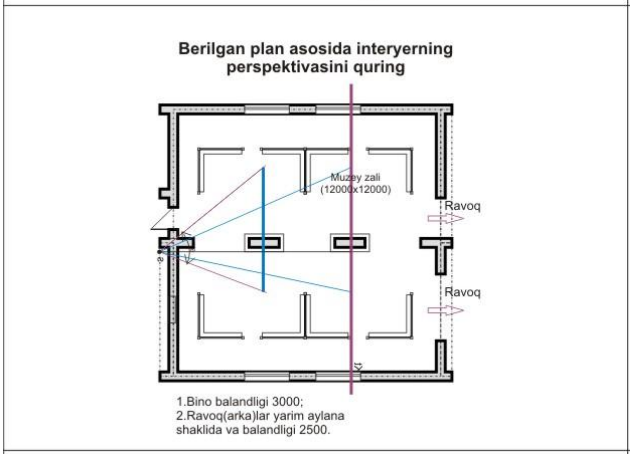
Berilgan plan asosida interyerning
perspektivasini quring
Muzey zali
(12000x12000)
Ravoq
Ravoq
Kt
1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana
shaklida va balandligi 2500.

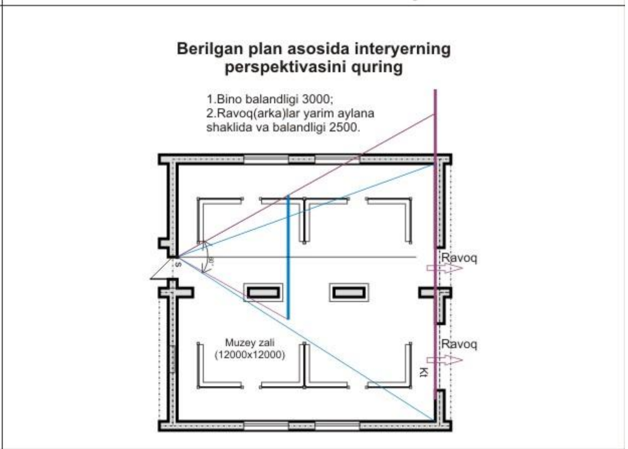
Berilgan plan asosida interyerning
perspektivasini quring
1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana
shaklida va balandligi 2500.
S
Ravoq
Muzey zali
(12000x12000)
Ravoq
Kt

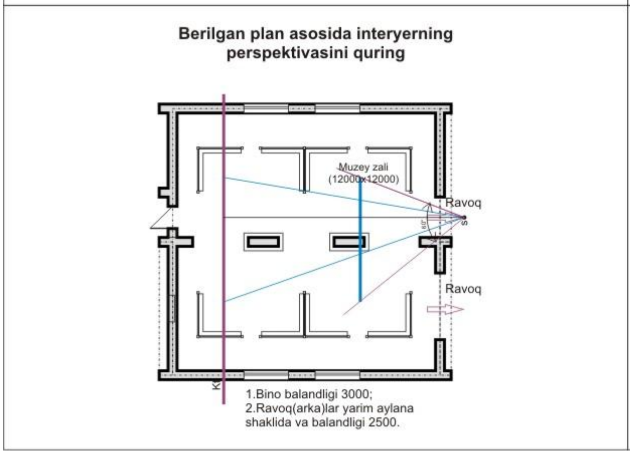
Berilgan plan asosida interyerning
perspektivasini quring
Muzey zali
(12000x12000)
Ravoq
S
Ravoq
Kt
1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana
shaklida va balandligi 2500.

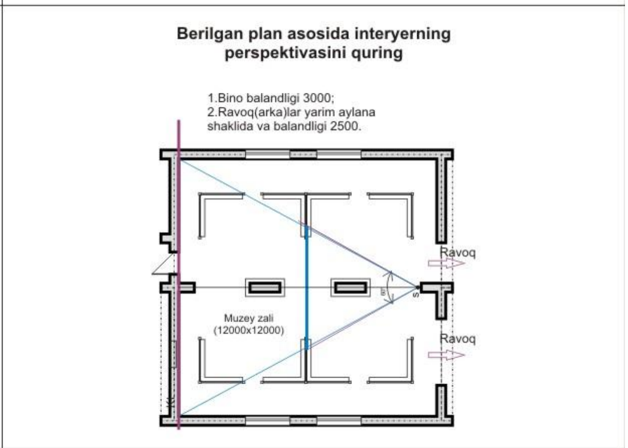
Berilgan plan asosida interyerning
perspektivasini quring
1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana
shaklida va balandligi 2500.
Ravoq
S
Muzey zali
(12000x12000)
Ravoq
Kt

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

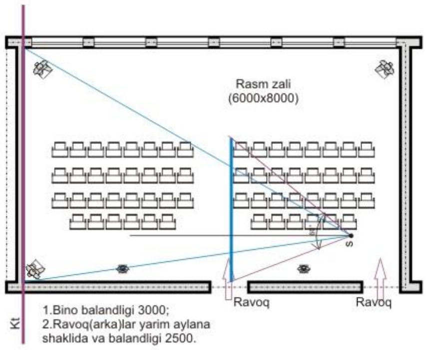

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

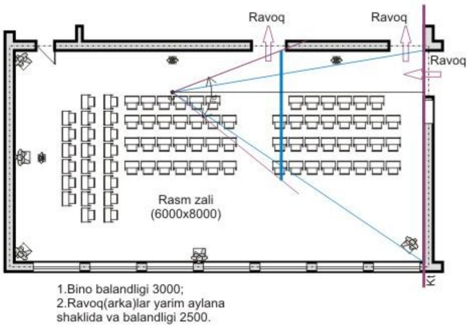

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

1.Bino balandligi 3000;

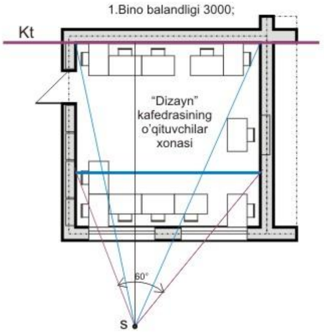

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

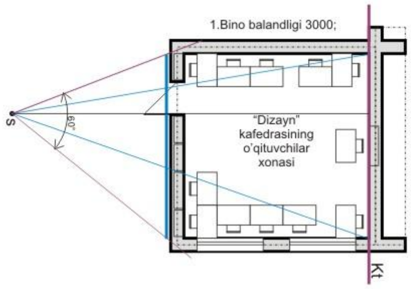

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

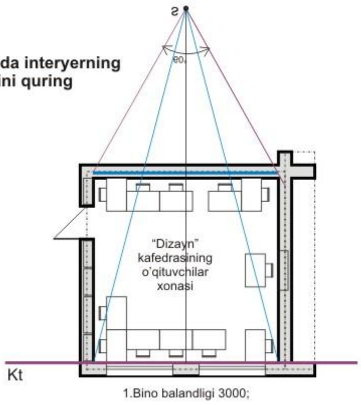

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

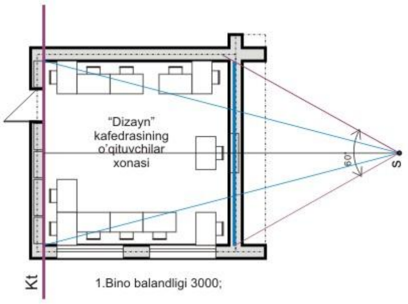

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana
shaklida va balandligi 2500.

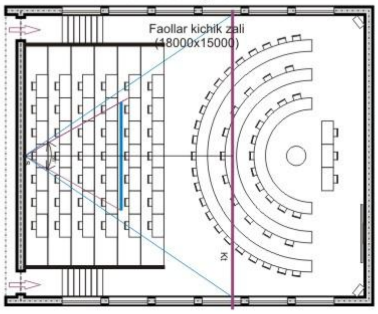

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana
shaklida va balandligi 2500.

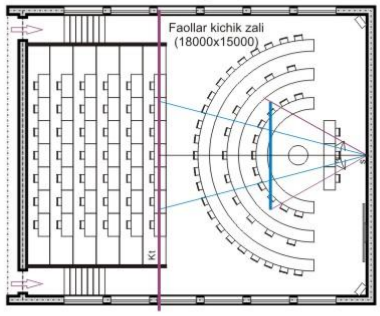

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana shaklida va balandligi 2500.

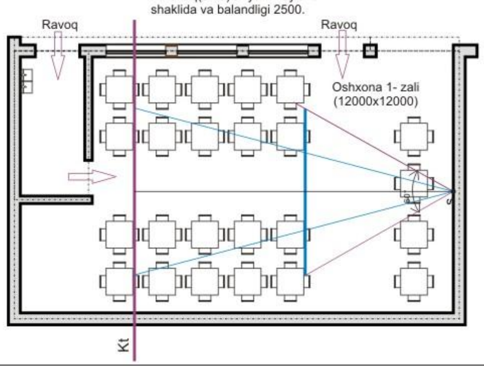

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana shaklida va balandligi 2500.

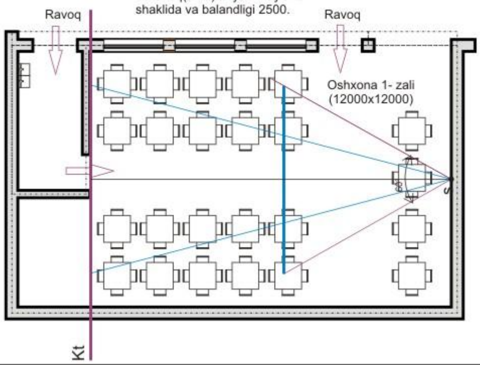

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

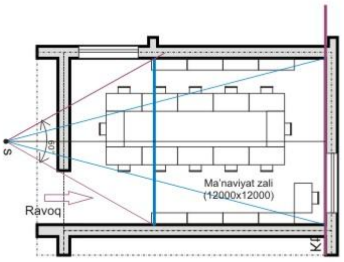

1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana shaklida va balandligi 2500.

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

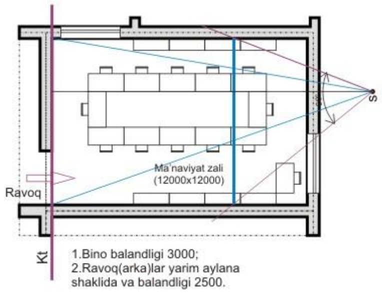

1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana shaklida va balandligi 2500.

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

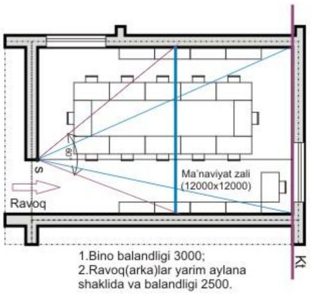

1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana shaklida va balandligi 2500.

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

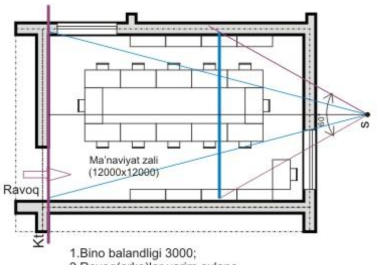

1.Bino balandligi 3000;
2.Ravoq(arka)lar yarim aylana shaklida va balandligi 2500.

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

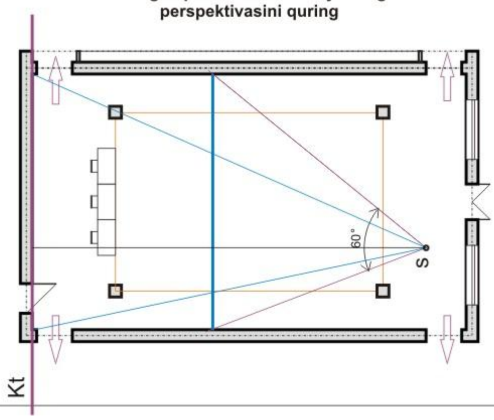

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

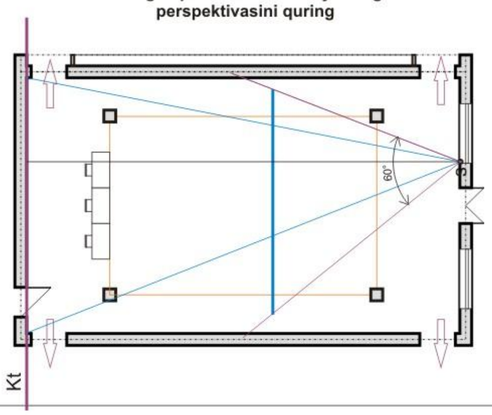

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

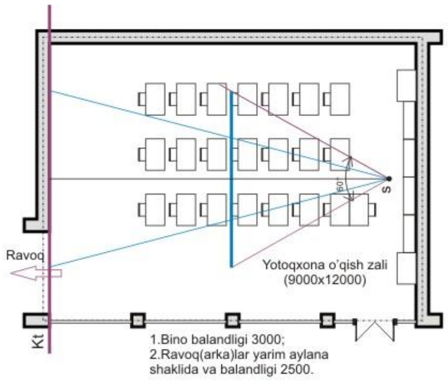

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

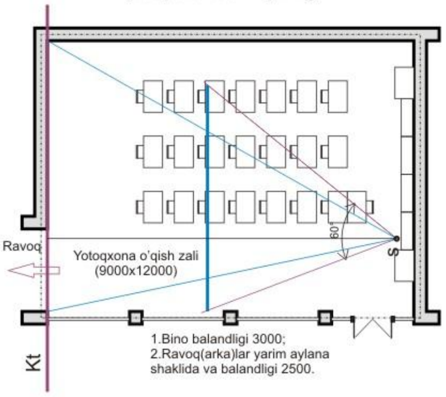

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

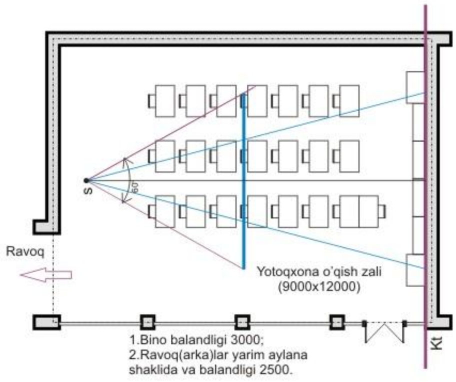

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

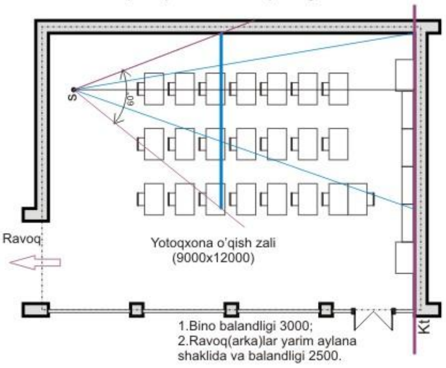

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

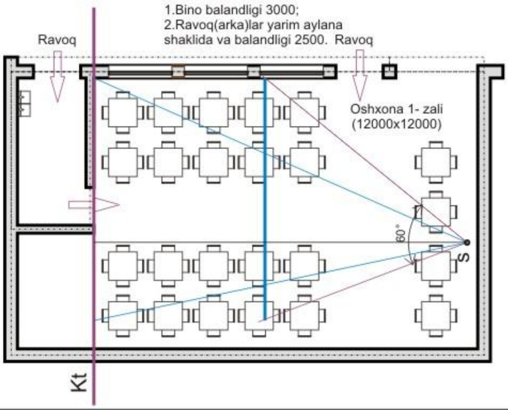

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

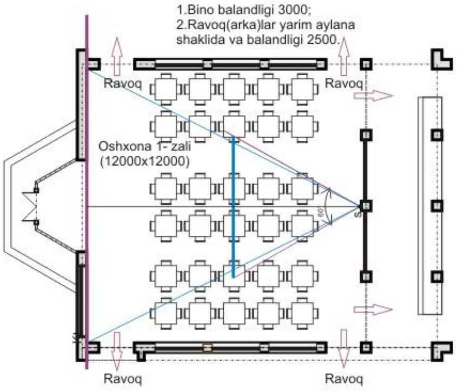

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

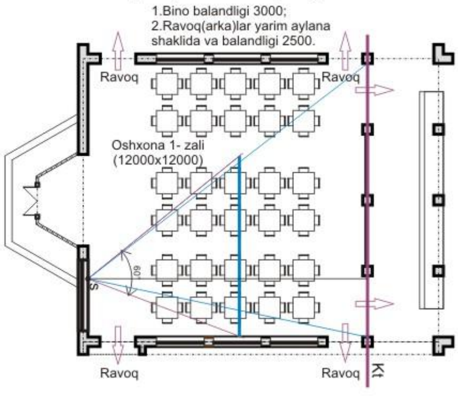

Berilgan plan asosida interyerning perspektivasini quring

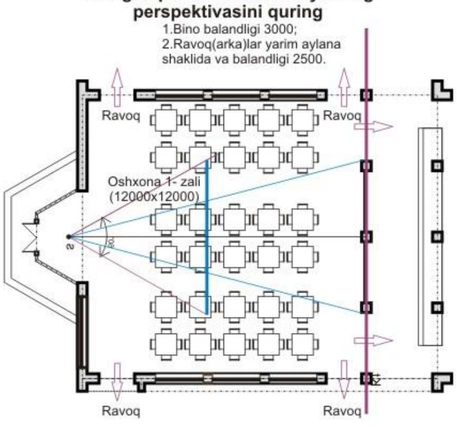

“INTERYER PERSPEKTIVASI” FANIDAN TEST NAZORATI SAVOLLARI

1. **Fuqaro binolari qanday turlarga bo’linadi?**
   A) Turar joy va sanoat binolariga;
   B) Turar joy va jamoat binolariga;
   C) Jamoat va sanoat binolariga;
   D) Qishloq-xo’jaligi va turar joy binolariga.
2. **Turarjoy binolari rejaviy-funksional jihatdan qanday turlarga bo’linadi?**
   A) Ko’pqavatli, uchastkali, dachali;
   B) Ko’pqavatli, podyezdli, hovlili;
   C) Kamqavatli, uchastkali, hovlili;
   D) Kvartirali, kvartirasiz, xonali;
3. **Turarjoy binolarida yashash xonalariga qaysi xonalar kiradi?**
   A) Umumiy xona, oshxona va bolalar xonasi;
   B) Umumiy xona, yotoqxona va oshxona;
   C) Umumiy xona, yotoqxonalar va hojatxona;
   D) Umumiy xona, yotoqxonalar;
4. **Turarjoy binolarida yordamchi xonalarga qaysi xonalar kiradi?**
   A) Oshxona, santugun (dushxona va hojatxona), dahliz va omborlar;
   B) Umumiy xona, dahliz, yotoqxona va oshxona;
   C) Oshxona, yotoqxonalar, omborlar va sanuzel;
   D) Umumiy xona, oshxona, santugun va bolalar xonasi;
5. **Kvartiralar rejaviy-funksional jihatdan qanday asosiy xonalarga bo’linadi?**
   A) Umumiy xona, yotoqxonalar, oshxona, santugun (dushxona va hojatxona), dahliz;
   B) Umumiy xona, yotoqxona, oshxona, hojatxona, tambur;
   C) Mehmonxona, yotoqxona, bolalar xonasi, hojatxona, dahliz;
   D) Umumiy xona, yotoqxona, darsxona, oshxona, santugun, dahliz;
6. **Kvartiraning yashash maydoni(жилая площадь)ga qanday xonalari kiradi?**
   A) Umumiy xona va yotoqxonalar;
   B). Umumiy xona va santugun;
   C). Umumiy xona, oshxona va yotoqxonalar;
   D). Mehmonxona, oshxona va dahliz;
7. **Jamoat binolari qanday turlarga bo’linadi?**
   A) Tomosha, o’quv va tarbiyaviy, sport va ma’muriy binolar, maishiy xizmat va servis binolari, ovqatlanish va savdo binolari, ofislar va b.;
   B) Teatr, kinoteatr, klublar, konsert zallari va b.;
   C) Maktabgacha tarbiya (bolalar bog’chasi, yasli) бинолари, maktab, kollej, lisey, institut, universitet va b.;
   D) Sog’lomlashtirish (yopiq sport zallari, manejlari, kasalxonalar, poliklinikalar, sanatoriylar va b,
8. **Bino interyeri deganda qanday joy tushuniladi?**
   A) “Interieur”- fr.”ichkari” degan ma’noni bildirib, uy, binolarning ichki ko’rinishi tushuniladi;
   B) “Interieur”- fr.”tashqari” degan ma’noni bildirib, uy, binolarning tashqi ko’rinishi tushuniladi;
   C) “Interieur”- ingl.”xalqaro” degan ma’noni bildirib, joy va binolarning xalqaro ahamiyatga ega ekanligi tushuniladi;
   D) “Interieur”- lat.”ichki” degan ma’noni bildirib, jism va jonivorlarning ichki ko’rinishi tushuniladi;

9. **Bino eksteryeri deganda qanday joy tushuniladi?**
   A) “Exterior”- lat.”tashqi” degan ma’noni bildirib, uy, binolarning ichki ko’rinishi tushuniladi;
   B) “Exterior”- fr.”ichkari” degan ma’noni bildirib, hayvon, usimliklarning ichki ko’rinishi tushuniladi;
   C) “Exterior”- o’zbekcha.”tashqi” degan ma’noni bildirib, shaharning tashqi muhitlari tushuniladi;
   D) “Exterior”- rus.”tashqi” degan ma’noni bildirib, jism va jonivorlarning tashqi ko’rinishi tushuniladi;
10. **Interyerda qanday jihozlar bo’lishi mumkin?**
   A) Bino yoki xonaning umumiy jihatlaridan kelib chiqib, an’anaviy yoki zamonaviy jihozlar bo’lishi mumkin;
   B) Bino yoki xonaning funksional jihatlaridan kelib chiqib, funksional yoki nofunksional jihozlar bo’lishi mumkin;
   C) Inshoot yoki xonaning strukturaviy jihatlaridan kelib chiqib, stasionar yoki mobil jihozlar bo’lishi mumkin;
   D) Bino yoki xonaning funksional jihatlaridan kelib chiqib, stasionar (muqim) yoki mobil (siljiydigan) jihozlar bo’lishi mumkin;
11. **Umumiy xonada asosan qanday jihozlar bo’ladi?**
   A) Stol, stul yoki xontaxta, kreslo, divan, jurnal stoli, shkaf, audio-video apparatlar, to’shamalar va h.k.;
   B) Xontaxta, stol, stul, shkaf, moyka, kompyuter, audio-video apparatlar va h.k.;;
   C) Stol, stul, kreslo, divan, jurnal stoli, oshxona shkafi, audio-video apparatlar va h.k.;;
   D) Stol, stul, shkaf, stellaj, krovat, audio-video apparatlar va h.k.;.
12. **Yotoqxonada asosan qanday jihozlar bo’ladi?**
   A) Divan-krovat, jakuzi, stol, shkaf, tumbalar, to’shamalar;
   B) Krovat, shifoner, stellaj, stol, stul, tumbalar, to’shamalar;
   C) Divan-krovat, shkaf, stul, tumbalar, to’shamalar;
   D) Divan-krovat, kreslo, shkaf, moyka, to’shamalar.
13. **Oshxonada asosan qanday jihoz va anjomlar bo’ladi?**
   A) Gaz plitasi, moyka, muzlatkich, stol, stul, oshxona shkaflari va h.k.;
   B) Gaz plitasi, moyka, muzlatkich, stol, stul, oshxona shkaflari va h.k.;
   C) Tok plitasi, rakovina, muzlatkich, kreslo, oshxona shkaflari va h.k.;
   D) Tok plitasi, unitaz, divan, shkaflar va h.k..
14. **Hojatxonada asosan qanday asbob va anjomlar bo’ladi?**
   A) Unitaz, dush, rakovina;
   B) Unitaz, pissuar, vanna;
   C) Pissuar, rakovina, moyka;
   D) Unitaz, pissuar, rakovina.
15. **Vannaxonada asosan qanday asbob va anjomlar bo’ladi?**
   A) Vanna, dush, laganlar, suv qaynatgich (OGV);
   B) Vanna, rakovina, bide;
   C) Dush, dush lagani, moyka;
   D) Vanna, suv qaynatgich, pechka.
16. **“Perspektiva” so’zining ma’nosi nima?**
   A) Latinchada “aniq,to’g’ri ko’ryapman” degani;
   B) Fransuzchada “hayotni ko’ryapman” degani;
   C) Nemischada “oynaga tasvirlayman” degani;
   D) O’zbekchada “proyeksiyalayman” degani.
17. **Perspektiva proyeksiyalashning qaysi usuliga asoslangan?**
   A) To’g’ri burchakli proyeksiyalash usuliga;

B) Parallel proyeksiyalash usuliga;
C) Ortogonal proyeksiyalash usuliga;
D) Markaziy proyeksiyalash usuliga.

18. Ufq tekisligi qayerdan o'tadi va u qaysi tekislikka parallel joylashgan bo'ladi?
A) Kuzatish nuqtasidan o'tadi va u Narsalar (gorizontal) tekisligiga parallel bo'ladi;
B) Kuzatish nuqtasidan o'tadi va u Narsalar (gorizontal) tekisligiga perpendikulyar bo'ladi;
C) Ufq chizig'idan o'tadi va u Narsalar (gorizontal) tekisligiga parallel bo'ladi;
D) Kuzatish nuqtasi asosidan o'tadi va u gorizontal tekislikka parallel bo'ladi.

19. Ufq chizig'i qayerda bo'ladi va u qaysi o'qqa parlalel bo'ladi?
A) Ufq tekisligining Kartinalar tekisligi bilan kesishgan chizig'i Ufq chizig'i hisoblanadi va u x ga parallel bo'ladi;
B) Ufq chizig'ining Kartinalar tekisligi bilan kesishgan chizig'i Ufq tekisligi hisoblanadi va u x ga parallel bo'ladi;
C) Ufq tekisligi Ufq chizig'i hisoblanadi va u x ga parallel bo'ladi;
D) Kartinalar tekisligining x chizig'i bilan kesishgan chizig'i Ufq chizig'i hisoblanadi va u x ga parallel bo'ladi.

20. Odamning Ufq chizig'i qayerda joylashgan bo'ladi?
A) Odamning ko'rish nuqtasi (ko'zlari) qanday balandlikda bo'lsa o'sha balandlikda bo'ladi;
B) Qushlarning ko'rish nuqtasi (ko'zlari) qanday balandlikda bo'lsa, o'sha balandlikda bo'ladi;
C) Odamning ko'rish nuqtasi (ko'zlari) qanday balandlikda bo'lsa, o'sha balandlikdan balandda bo'ladi;
D) Odamning ko'rish nuqtasi N balandlikda bo'lsa, o'ndan pastda bo'ladi.

21. Fokus nuqtalari qayerda joylashgan bo'ladi?
A) Kartina chizig'ida;
B) Ufq tekisligining pastida;
C) Ufq chizig'ida;
D) Narsalar tekisligi chizig'ida.

22. Arxitektorlar metodining xarakterli jihati nimada?
A) Binolar, arxitekturaviy obyektlarni tasvirlashning qulayligida;
B) Samolyotlar, dizayn obyektlarini tasvirlashning qulayligida;
C) Inshootlar, transport obyektlarini tasvirlashning qulayligida;
D) Binolar, ko'priklar va kemalarni tasvirlashning qulayligida.

23. Interyer jihozlari perspektivasi asosan qanday balandlikdan quriladi?
A) Asosan odam balandligidan;
B) Asosan ikki odam balandligidan;
C) Asosan hayvonlar balandligidan;
D) Asosan qushlar balandligidan.

24. Distansion nuqta (D) qanday birlik va undan qayerda foydalaniladi?
A) Ufq nuqtasidan Kartinalar tekisligigacha bo'lgan masofa va obyekt enini aniqlashda foydalaniladi;
B) Kuzatish nuqtasidan Narsaalar tekisligigacha bo'lgan masofa va obyekt kengligini aniqlashda foydalaniladi;
C) Kuzatish nuqtasidan Kartinalar tekisligigacha bo'lgan masofa va obyekt chuqurligini aniqlashda foydalaniladi;
D) Narsalar tekisligidan Kartinalar tekisligigacha bo'lgan masofa va obyekt balandligini aniqlashda foydalaniladi.

25. Interyer perspektivasi asosan perspektivaning qaysi metodida yaxshi chiqadi?

A) Arxitektorlar metodida;
B) To'rlar metodida;
C) Radial metodida;
D) Rassomlar metodida.

26. Interyer perspektivasini yasashda Kartinalar tekisligini obyektning qaysi qismiga joylashtirgan ma'qul?

A) Orqa devorga;
B) Orqa devorga;
C) Chap devorga;
D) O'ng devorga.

27. Interyer perspektivasini yasashda dastlab nimalarning perspektivasini qurishdan boshlash kerak?

A) Xona devorlari jihozlari va shiftini qurishdan;
B) Xona poli, jihozlari va shiftini qurishdan;
C) Xona poli, devorlari, shiftini qurishdan;
D) Jihozlari, devorlari va orqa planini qurishdan.

28. Interyer perspektivasini grafik bo'yash deganda qanday usul tushuniladi?

A) Tushda chiziqli yoki nuqtali grafika usuli;
B) Guashda rangli yoki nuqtali grafika usuli;
C) Tushda rangli yoki nuqtali grafika usuli;
D) Akvarelda chiziqli yoki rangli grafika usuli.

29. Interyer perspektivasini tonal bo'yash deganda qanday usul tushuniladi??

A) Bir rangning bir tuslarida tekis (otmivka) bosqichma-bosqich bo'yash usuli;
B) Tushning tuslarida tekis (otmivka) bosqichma-bosqich bo'yash usuli;
C) Guashning bir tuslarida tekis (otmivka) bosqichma-bosqich bo'yash usuli;
D) Rang qalamning tuslarida tekis (otmivka) bosqichma-bosqich bo'yash usuli.

30. Interyer perspektivasini oqqa ko'chirishda qanday usullardan foydalaniladi?

A) Masshtabga solib ko'chirish, kalkadan, kodoskop, svetokopiyadan foydalanish mumkin;
B) Masshtabda kattalashtirish, kompyuterdan, televizordan foydalanish mumkin;
C) Masshtabda ko'chirish, millimetrovka, filmoskopiyadan foydalanish mumkin;
D) Taxminiy ko'chirish, kalkadan, kodoskopdan, fotokopiyadan foydalanish mumkin.

“INTERYER PERSPEKTIVASI” FANIDAN IZOHLI LUG’AT-GLOSSARIY

Absolyut o’lcham (mutlaq o’lcham) – faqat ma'lum chegaralardagi o’lchovlarda bo’ladigan o’zgartirishlar.

Alohida yacheykali makon – mayda xajmli xonalar.

Alohida turuvchi jihozlar – to’siqlar konstruksiyasi bilan bog’lanmagan jihoz.

Binolar tipologiyasi – aniq bir ijtimoiy jarayonlarni o’tkazish uchun optimal sharoitni yaratishga mo’ljallangan bino turlari.

Bolalar xonasi – bolalarning dam olish,uxlashi va o’ynashi uchun ajratilgan xona.

Vestibyul - binoni tashqi muhit bilan bog’lovchi makon.

Dahliz – kiyim shkafi va kirish vestibyuli uchun ajratilgan joy.

Yotoqxona – dam olish, ishlash va uxlash sharoitini yaratib beruvchi xona.

Yorug’lik fronti – xonalarga tabiiy yorug’lik tushishini ta'minlovchi devorlarga qo’yiladigan bo’shliqlar.

Yorug’liklar o’rni – kvartiraning xonalarini tabiiy yorug’lik bilan yoritish usuli.

Joyida qurilgan jihozlar – to’siqlar bilan konstruksiya orqali bog’langan jihozlar.

Iqlim sharoiti – ob-havoning tabiatdagi o’zgarishi.

Kvartira makoni – xonalarning soni va ularning o’zaro bog’lanishi.

Kvartiraning qismlari – xonalarning o’lchamlari, yuzasi, konstruksiyasi va h.k.lari.

Kiyimxona – kiyim, poyafzallar, jomadonlar va hokazolar saqlanadigan xona.

Qabul qilish – hissiy aks formasi, tashqi va ichki dunyoning ko’rinishlarini qabul qilish, ajratib o’zlashtirish va obrazga keltirish.

Qisman o’zgartirish – yonma-yon xonalarning siljiydigan to’siqlar yordamida o’zgartirish.

Monoxramatik gamma – bir buyoq atrofida tanlangan ranglar tusi.

Moddiy makon – hayotiy jarayonlarni o’tkazish uchun chegaralangan makon.

Muhitli bog’lanish – kvartiraning atrof-muhit bilan yorug’lik orqali bog’lanishi.

Me'moriy elementlar – badiiy obrazni yaratishda foydalanadigan har xil forma va detallar.

Oshxona – oziq-ovqatlarni va oshxona uskunalarini saqlash, mahsulotlarni tozalash, ovqat tayyorlash, ovqatlanish va yig’ishtirish tugunlaridan iborat bo’lgan xona.

Rang – biron narsaning yorug’lik tusi, interyerning ichki ko’rinishini yaratuvchi va uning badiiy obrazini talqin qiluvchi elementlardan biri.

Rekreatsiya–xonalarning joylashishini va odamlarning dam olishini tashkil qiluvchi makon.

Sun'iy mikroklimat – ichki makonda qulay sharoit yaratish.

Sun'iy yorug’lik – atrof-muhitni ko’radigan qiluvchi nurli energiya, yorug’lik manbai. Bino ichki ko’rinishiga badiiy mukammallikni kirituvchi vositalardan biri.

Sun'iy materiallar – plastiklar, har xil quyilmalar, kartonlar, sun'iy ranglovchilar va boshqalar.

Solishtirish – bino qismlarini ichki makon bilan va arxitekturani inson bilan taqqoslash.

Seksiyali jihoz – bir tipda ishlangan va umumiy kompozitsiyaga keltirilgan jihozlar yig’indisi.

Stellajli jihoz – bir xil konstruktiv echimda yig’ilgan jihozlar.

Tabiiy materiallar – yog’och, tosh, granit, marmar va boshqalar.

Tabiat elementlari – suv, o’simlik, tabiiy materiallar (ishlov berilmagan).

Tetiklantiruvchi ko’zg’ovchilar – arxitekturaning kuchli yorqin obrazlari, sovuq va issiq ranglar, sovuq materiallar, fakturalar va h.k.lar.

Tozalik tuguni – tozalik va gigienani saqlash joyi, sanuzel.

Uy - turarjoy muhitining asosiy tuzuvchi yacheykasi bo'lib, u erda yashovchilarning talabini qondiruvchi hisoblanadi.

Uyning funksiyasi – individual hayot o'rni va umumoilaviy muloqotlar joyi.

Uyning tuzilishi – uyning funksiyaviy aloqalar tizimi.

Umumiy xona – oila a'zolari umumiy muloqotda bo'ladigan joy.

Foye – tomoshabinlar tanaffus vaqtida dam oladigan makon.

Funksional zonalash – uydagi asosiy jarayonlarni bir-biriga bog'liq bo'lmagan holda tashkil qilish.

Xona funksiyasi– bir jarayon uchun aniq makon sharoitini yaratish.

Yaxlit makon – bitta katta hajmda echilgan umumiy makon.

KOMPOZITSIYA VA LOYIHALASHGA DOIR NAZARIY TUSHUNCHALAR IZOHLI LUG'ATI

Aktsent (lat. accentus) — 1) urg'u; Biron nimaga urg'u berish – ta'kidlagan holda diqqatni biron nimaga tortish. Landshaft kompozitsiyasida haykal, suhbatgoh va xohlagan boshqa arxitekturaviy forma aktsent detali bo'lishi mumkin.

Analiz (gr. analysis – yoyish, bo'laklash, ajratish) – hamma sifatlarning farqini ajratib ko'rib chiqish.

Arxitektonika (gr. architektonike – qurilish san'ati) — bino konstruktiv tizimiga, shuningdek, aylanasimon haykal yoki dekorativ san'atning hajmiy asarlariga xos qurilish qonuniyatlarining badiiy ifodasidir.

Asimmetriya (gr. asymmetria) — simmetriyaning mavjud emasligi yoki buzilishi.

Badiiy stil — u yoki bu davr, tarixiy davr san'ati, arxitekturasi, dizayni asarlaridagi muayyan umumiy sifatlarni ifodalovchi badiiy ijod sohasidagi hodisa.

Dekor (lat. decoro - bezayman) — bezak elementlari va buyum pardozi majmui.

Dekorativlik — formaning ifodalilik shartlaridan biri, uning formasi va silueti konfiguratsiyasi fazilatlari, shuningdek, materiallar rangi, fakturasi va teksturasi bilan bog'liq buyum xususiyati.

Dizayn (angl. design - chizma, rasm, loyiha) — 1) badiiy konstruktsiyalash; 2) odamlar hayoti sharoitlarini har tomonlama mukammal loyihaviy va ilmiy-tashkiliy ishlab chiqishdan iborat faoliyatning muhim sohasi.

Disgarmoniya (gr. harmonia - uyg'unlik va dis - inkor qiluvchi qo'shimcha) — kelishmovchilik, forma ayrim xususiyatlarining o'zaro qarama-qarshiligi. Mis.uchun, buyumning ritmik strukturasi bilan uning rang echimining qarama-qarshiligi.

Dinamika (gr. dynamikos – kuchga taalluqli, kuchli) — 2) harakatdagi holat, unga ta'sir qiluvchi omillar ta'sirida qandaydir holatning o'zgarishi.

Dinamik forma – inson nigohini biror bir harakatga, yuksalishga, intilishga undovchi me'moriy forma.

Dissonans (fr. dissonanse, lat. dissonans –ixtilofli, turli ma'noli) — predmetlar formasi va mazmuni, tashqi ko'rinishining uning mavjudligiga to'g'ri kelmasligini namoyon qiluvchi, uyg'unlikning buzilishi.

Dominant (lat. dominans (dominantis) - hukmron) — 2) hukmronlik qiladigan g'oya, asosiy belgi. Shaharsozlik va arxitekturada yuqori badiiy echimga ega bo'lgan, boshqa me'moriy shakl va elementlarni o'ziga kompozitsiyaviy bo'ysundiradigan asosiy me'moriy urg'u. Dominant biror bir me'moriy shaklda, rangda, fakturada yoki g'oyaviy mazmundorlikda ifodalanishi mumkin.

Klauzura (it. slauso - qulf) — loyihaning barcha jihatlari mujassamlashgan qo'lda chizilgan xomaki chizma. O'qish jarayonida klauzura eng avvalo tasavvurni, obrazli fikrlashni, fantaziyani, kompozitsion qobiliyatni, grafika va maketda ijodiy g'oyani yorqin ifodalash malakalarini rivojlantiradi.

Kombinatorika (lat. combinare – birlashtirish, uyg'unlashtirish) — bu berilgan elementlardan ma'lum tartibda turli birlashtirish(kombinatsiya)lar, birikuvlar, joylashishlarni topish usullari.

Kompozitsiya (lat. compositio – tuzilish, qurilish, birlashtirish, aloqa) — 2) arxitektura yoki boshqa barcha san'at asarlarining tarkibiy elementlari va qismlarini yaxlit bir garmonik badiiy tizimda tashkil etish va birlashtirish. Arxitekturaviy kompozitsiya asosan ikki jihatdan: rejaviy va hajmiy-fazoviy jihatlardan tarkib topadi.

Komponovka (lot. componere – tuzish, joylashtirish)— chizma yoki tasvirni ma'lum formatli qog'ozga moslash, mahsulot turli elementlarini bir-biriga nisbatan uyg'un tarzda joylashtirish, yoki qulay variantlarini izlash jarayoni.

Kontrast (fr. contraste) — yaqqol ifodalangan farq, qarama-qarshilik. Kompozitsiyada shakl, material, hajm, plastika, faktura yoki ranglar orasidagi yaqqol seziluvchi farq.

Kontrast forma – alohida formalarning kichikdan kattaga, pastdan balandga, to'g'ri burchakdan aylanaga o'tadigan aniq badiiy effekt beruvchi formalar.

Konstruksiya (lat. constructio — quraman) — buyum, ob'ekt elementlarining (detallari, tugunlari, qismlari) o'zaro bog'lanishi, birikuvi. Eng muhimi konstruksiya xususiyatlari buyum, ob'ekt elementlarining birikish turi va ularning o'zaro joylashuvi bilan aniqlanadi. Bunday bog'lanishlar tasnifi konstruksiyalar tipologiyasini belgilaydi.

Masshtab (nem. maßshtab) — 1) chizma, plan, fasad yoki qirqimdagi chiziq uzunligining aslidagi tegishli chiziqqa nisbati. Mis.uchun, 1 sm shartli tarzda joydagi 100 metr sifatida qo'llaniladi. Masshtab son bilan (sonli masshtab) yoki grafik (chiziqli masshtab) tarzida ifodalanishi mumkin.

Metrik (fr. metre, gr.metron - o'lchov) va ritmik (gr. rhythmos) qatorlar — **metr** – bir maromda takrorlanuvchi, **ritm** – kamayib yoki qisqarib boruvchi qatorlardir. Kompozitsiyaning eng sodda vositalari hisoblangan metr va ritm san'atning barcha turlarida qo'llaniladi.

Modul (lat. modulus - o'lchov) — 3) o'lchov birligi; mis.uchun, v arxitekturada - butun bir bino va uning qismlariga mutanosiblik berish uchun o'lchov birligi sifatida ishlatiladigan qurilish qismi.

Nyuans (fr. nuanse) — kompozitsiyada shakl, hajm, plastika, faktura yoki ranglar orasidagi zo'rg'a seziluvchi farq, holat.

Obraz — arxitektura, badiiy loyihalash, amaliy va tasviriy san'atda borliq voqeligining aks ettirilish formasi, voqelikning badiiylashtirilib, aniq hissiy va ko'rgazmali ifodalanishi.

Piktogramma (lat. pictus - buyoq bilan chizilgan + gr. graphoo - yozaman) — shartli belgilar, soddalashtirilgan tasvirlar yordamida predmetlar, voqealar va harakatlarni tasvirlash.

Plastika (gr. plastike) — badiiy formaning haykaltoroshlikda va tekislikdagi tasvirni hajmiy, sezish uchun xizmat qiladigan sifatlari.

Prinsip (lat. principium – asos, dastlabki) – tamoyil, prinsip, qonun-qoida, nuqtai nazar.

Proportsiya (lat. proportion) — mutanosiblik, predmet va hodisalar ayrim qismlarining o'zaro aniq munosabatlari, uyg'unlikning bir ko'rinishi.

Simmetriya (gr. symmetria) — kompozitsiyada shakl yoki predmetlarning markaziy o'q chiziqqa yoki tekislikka nisbatan aynan o'xshash joylashuvi, o'zaro o'xshashlik.

Sintez (gr. synthesis – birikish, uyg'unlik, tuzilish) – ob'ekt har xil elementlarining yoki bir san'at turining boshqa turlari bilan birikuvi.

Statika (gr. statos - turuvchi) — o'zida harakatsizlik, turg'unlikni namoyon etuvchi badiiy vosita. Mis.uchun, tik tarzda turgan chiziq, geometrik jism, to'g'ri burchakli sirtlardan tashkil topgan simmetrik ob'ekt statik ob'ekt deyiladi.

Statik forma – makonda muvozanatga keltirilgan forma.

Stil (fr. style gr.stylos - qadimgi greklarda yozuv uchun cho'pcha) — 1) rassom, arxitektor, dizayner yoki b.san'at namoyondosi ijodida namoyon bo'ladigan asosiy g'oyaviy-badiiy xususiyatlar, o'ziga xos jihatlar majmui, san'atdagi oqim.

Stilizatsiya — bir stilga solish, tartiblashtirish. Jonli tabiat ob'ektlari(o'simliklar, jonivorlar va h.k.)ni ularning xarakterini yo'qotmagan holda soddalashtirib ifodalash, ularni belgi ramz holiga keltirish ham stilizatsiyaning qonuniyatlari yordamida hosil qilinadi.

Struktura (lat. structura) — qurilmalar yoki elementlarning tuzilishi, tarkibiy qism-larning o'zaro bog'liqligi, yaxlitligini belgilovchi tushuncha.

Tashqi ko'rinish — buyum yoki ob'ektni ko'z bilan ko'rib idrok qilinadigan formasi.

Tektonika (gr. tektonike –qurilish san'ati) — bino qismlarining tarkibi va o'zaro joylashishida badiiy mukammallikka erishishi va binoning ichki ko'rinishida badiiy qatnashishi.

Tekstura (lat. textura –mato, bog'lanish, tuzilish) materialning yuzasidagi tasvir yoki tashqi belgilari tuzilishi. Teksturalar ichida daraxt va mato teksturalari ko'proq ko'zga tashlanadi.

Uyg'unlik, garmoniya (gr. garmonia – aloqadorlik, uyg'unlik, o'lchamlarining mosligi) — 2) arxitekturada va tasviriy san'atda – badiiy asar elementlarining o'zaro uyg'unligi.

Faktura (lat. factura - ishlanish) — 2) Predmet, material, mahsulot sirtining ishlanganligi, tuzilish holati, sifati.

Forma (lat. forma) — tashqi ko'rinish, tashqi qiyofa, ma'lum o'lchamlarga ega mahsulot hajmiy tuzilmasi. Predmet, buyumning umumiy shakliy ko'rinishi, o'lcham birliklari, yuzalari va sirtlarining xarakterli tomonlari uning qiyofasi, formasini belgilaydi.

Funktsiya (lat. functio - jo'natish, faoliyat) — 1) faoliyat, lavozim, ish, vazifa. biron buyum, jihoz, qurilma, texnik vositalar yoki binolarning, ularning qism, elementlarining qaysi joy, kim va nima uchun yoki qanday vazifa uchun mo'ljalllanganligini bildiruvchi so'z birikmasi.

Chizma — texnik hujjat, u aniq va ko'rgazmali bo'lishi, quruvchiga arxitektorning g'oyasini amaliyotga tadbiq etish uchun asos bo'lib xizmat qiluvchi, kerakli o'lcham va belgilarga ega bo'lishi lozim.

Eskiz (fr. esquisses – xomaki tasvir) — bino yoki inshoot plani, fasadi yoki umumiy ko'rinishining boshlang'ich grafik tasviri. Boshqa chizmalardan sodda grafik usulda (qo'lda) bajarilishi bilan farq qiladi.

G'oya, ideya (gr. idea – tushuncha, tasavvur) — kompozitsiyaning asosiy mazmuniy yo'nalishi. 2) Badiiy, ilmiy yoki siyosiy asarning bosh, asosiy g'oyasi.

.

TALABALAR TOMONIDAN BAJARILADIGAN TOPSHIRIQLARNING MAZMUNI, HAJMI VA UNGA AJRATILGAN BALLAR TAQSIMOTI

Amaliy mashg'ulotlar – 46 soat (**40** ball)

1-JN: 1-topshiriq: Tekis forma perspektivasini qurish - 4 soat (**2** ball);
2-topshiriq: Hajimli forma perspektivasini qurish - 4 soat (**3** ball);
3-topshiriq: Binoga kirish joyi perspektivasini qurish - 6 soat (**3** ball);
4-topshiriq: Interyer jihozi (stol, stul, shkaf, shifoner, stenka yoki oshxona, bolalar mebeli va h.k.) perspektivasini qurish - 10 soat (**7** ball);

2-JN: 5-topshiriq (k/i)**:** Turar joy va jamoat binolari xonalaridan birining interyer perspektivasini qurish - 22 soat (**15** ball).
Mustaqil ish: - (**10** ball)

Semestr	Jami	Reyting nazorati turlari va ballari			Izoh: **MI** - Mustaqil ish; **AM** - amaliy mashg'ulot
		JN	**ON**	**YaN**	
I	**100** ball: 86-100="5" 71-86="4" 55-70="3"	**1-JN - 15 ball** (AM-10 ball) (MI-5 ball) **2-JN -25 ball** (AM-20 ball) (MI-5 ball)	**30** ball:	**30** ball: 26-30="5" 22-25="4" 17-21="3"	5 ball: 4,5-5="5" 3,6="4" 2,8-3,5="3" 10 ball: 8,6-10="5" 7,1-8,5="4" 5,6-7="3" 15 ball: 13-15="5" 10,6-12,7="4" 8,5-10,5="3" 70 ball: 60-70="5" 50-59="4" 39-49="3" 20 ball: 18-20="5" 14-17="4" 11-13="3"
		Jami: **40** ball 35-40="5" 29-34="4" 23-28="3"	**Jami:** **30** ball 26-30="5" 22-25="4" 17-21="3"	**Jami:** **30** ball 26-30="5" 22-25="4" 17-21="3"	

Eslatmalar:
- JN va ONlarga ajratilgan 70 ballning 39 (55 % dan ko'p) va undan ortiq ball to'plagan talaba yakuniy nazorat topshirishga qo'yiladi.
- JN va ONlarga ajratilgan 70 balldan 55 va undan ko'p ball to'plagan talaba YaNga kirmasligi mumkin.

JNlar bo'yicha to'plangan ballarga YaN natijasini qo'shish orqali maksimal 100 ball hisobidan talabaning *o'zlashtirish ko'rsatkichi* aniqlanadi.
- "A'lo" bahoga 86-100 ball;
- "Yaxshi" bahoga 71-85 ball;
- "Qoniqarli" bahoga 55-70 ball;
- "Qoniqarsiz" bahoga to'plangan ball 54 va undan kam bo'lganda qo'yiladi.

ADABIYOTLAR

1. **Основы архитектурного проектирования общественных зданий.**
2. **Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений**.Под. Ред. И.Е.Рожина и А.И.Урбаха М., 1984 г.
3. **Архитектурное проектирование жилых зданий.** под. Ред. М.О.Барща, Г.А.Симонова, С.П.Тургенева, М.: 1972 г.
4. Раннев В.Р. **Интерьер.** М,1987 г.
5. Пожарской А.Е. **Интерьер общественных зданий.** Гостройиздат 1963 г.
6. **Мебель и оборудование для общественных зданий.** Гостройиздат 1961 г.
7. Якубовский Э., Нити Ф. **Пластмассы во внутренней отделке зданий.** Гостройиздат 1963 г.
8. Понамарева Е.С. **Цвет в интерьере.** М, 1984 г.
9. Барышников А.П. **Перспектива.** М.; «Искусство», 1955.
10. Макарова М.Н.**Перспектива.** «Просвещение», 1989.
11. Соловьев Н.А., Буланже Г.В., Шульга А,К. **Черчение и перспектива.** М.; «Высшая школа», 1967.
12. Rahmonov I. **Perspektiva.** T. “O’qituvchi”, 1993.
13. Valiyev A.N. **Perspektiva.** T. “Voris”, 2009.
14. Odilov P. **Perspektiva.** T. “TDPU Rizografi”, 2000.
15. В.Ф.Кринский, В.С.Кольбин и др. **Введение в архитектурное проектирование.** М.,1974.
16. А.С.Уралов, А.Қ.Рахимов,Б.А.Саидова. **Архитектуравий композиция ва лойиҳалаш асослари.** Самарқанд,2005.
17. Бабиевский К.В. **Типология жилых и общественных эданий.** Тошкент, 1985.
18. Ю.И.Короев. **Начертательная гаеометрия.** Москва, 1987.
19. (А.А.Белов, В.В.Янов. **Художественное конструирование мебели.** Москва, 1985.
20. Проф.К.Д.Костов. **Архитектура на инженерните съоръжения и промишления интериор.** София,1977

ИНТЕРНЕТ САЙТЛАРИ:

www.Arkhi.ru

www.interior.ru

INTERYER PERSPEKTIVASI

INTERYERDA MEBEL VA JIHOZNING O'RNI

Yog'ch materialidan tayyorlangan o'rindiqlar

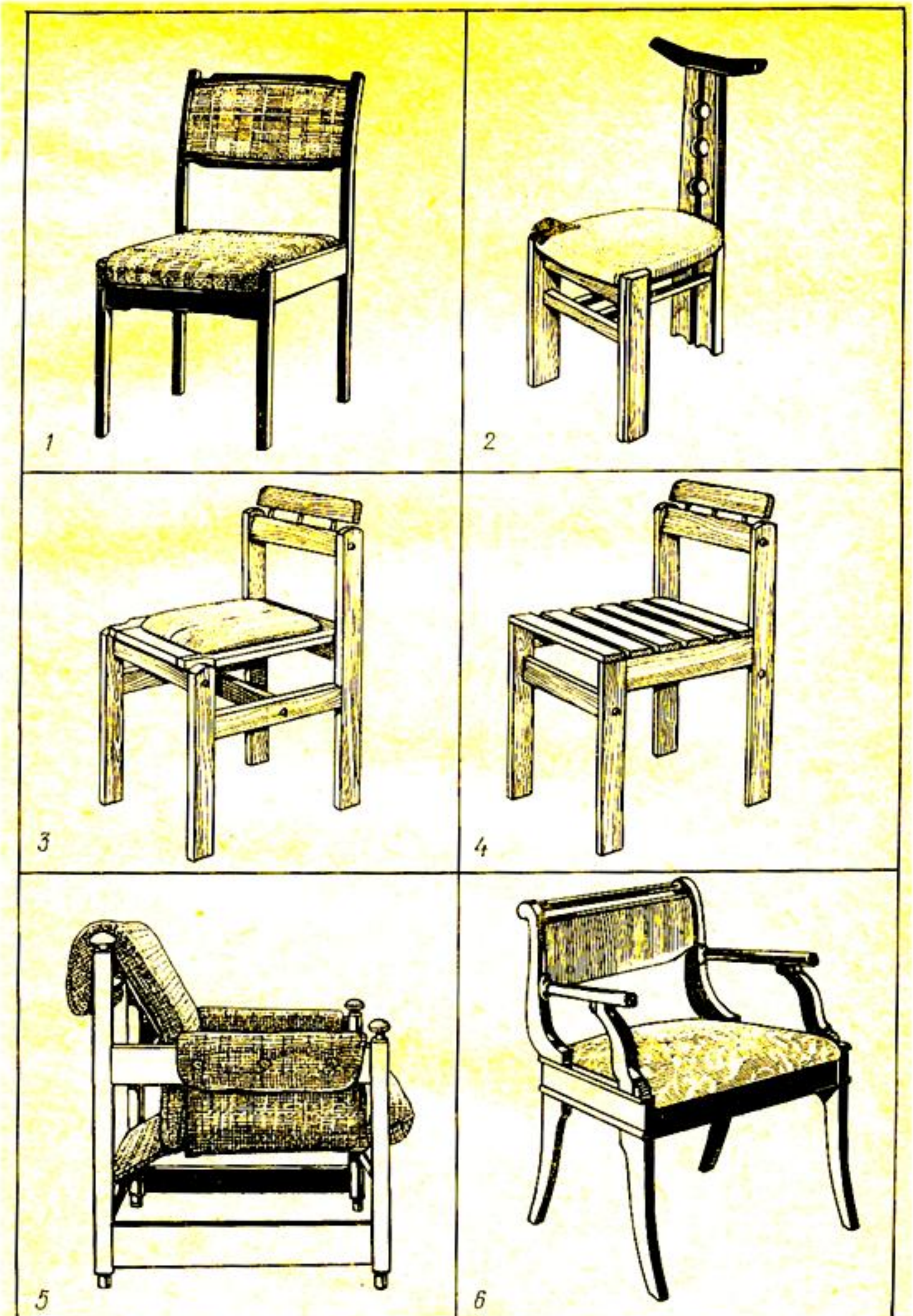

Materialni A.E. Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
INTERYERDA MEBEL VA JIHOZNING O'RNI

Yog'ch materialidan qayirib tayyorlangan o'rindiqlar

1

2

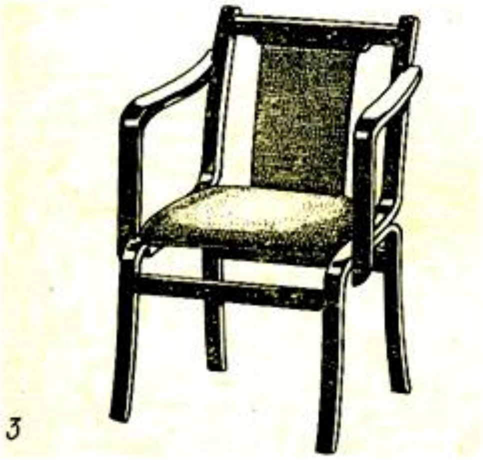
3

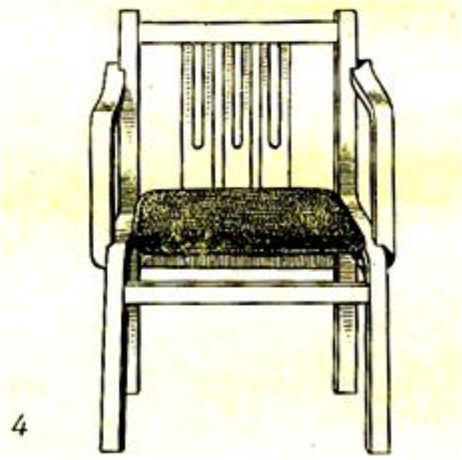
4

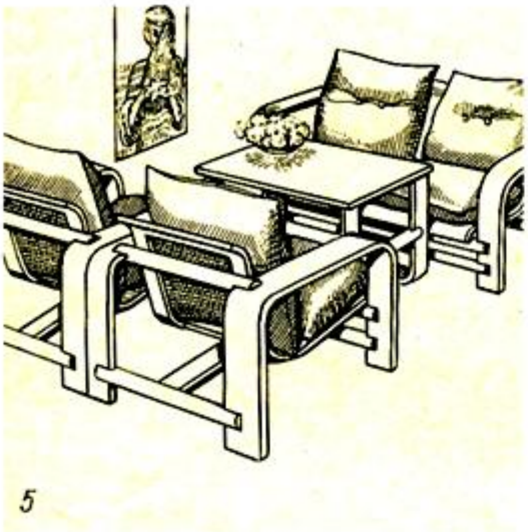
5

6

Materialni A.E. Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
INTERYERDA MEBEL VA JIHOZNING O'RNI

Jamoat binolari uchun yog'och va metalldan modul asosida tayyorlangan mebellar

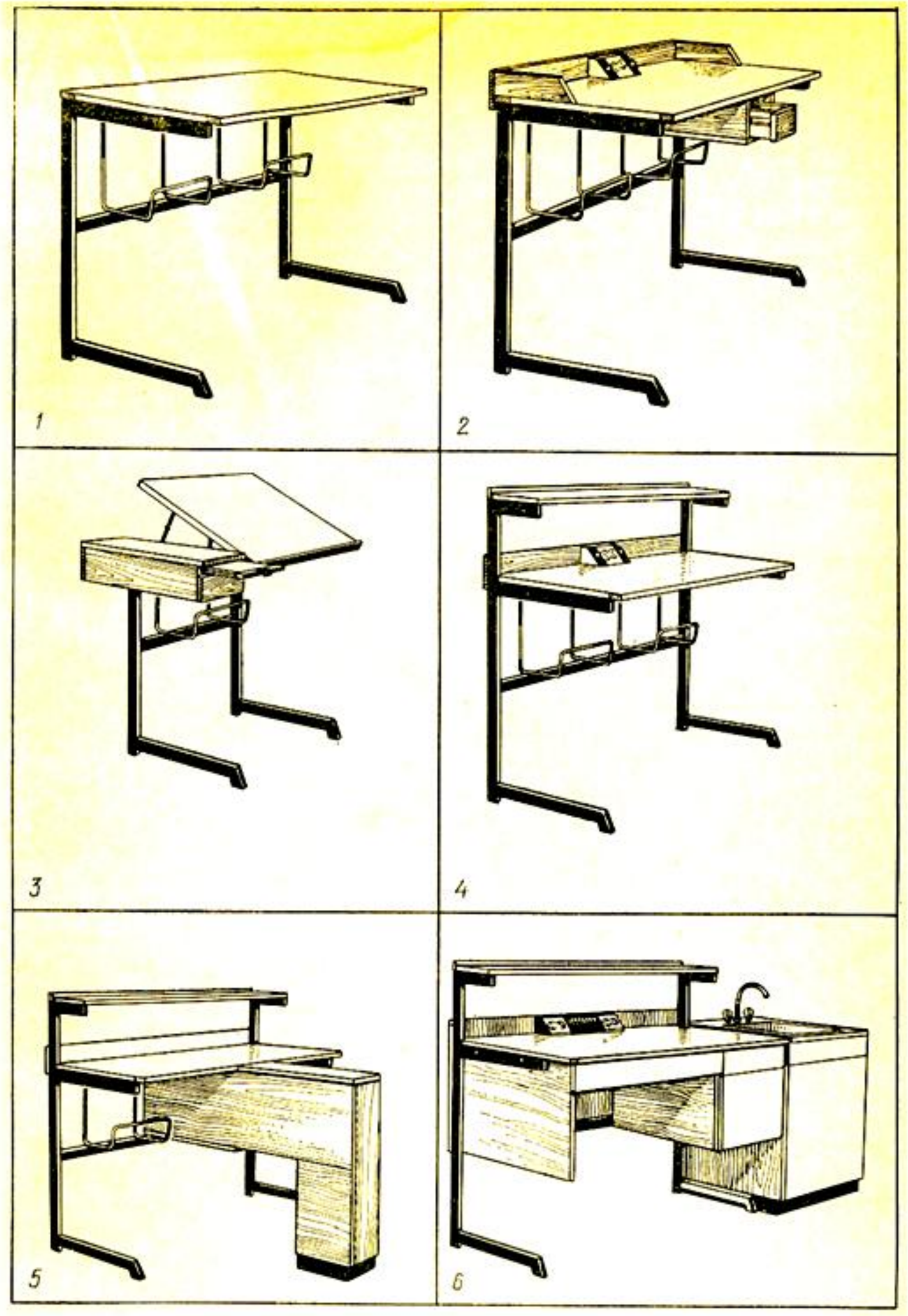

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
INTERYERDA MEBEL VA JIHOZNING O'RNI

Umumiy xona va oshxona stullari

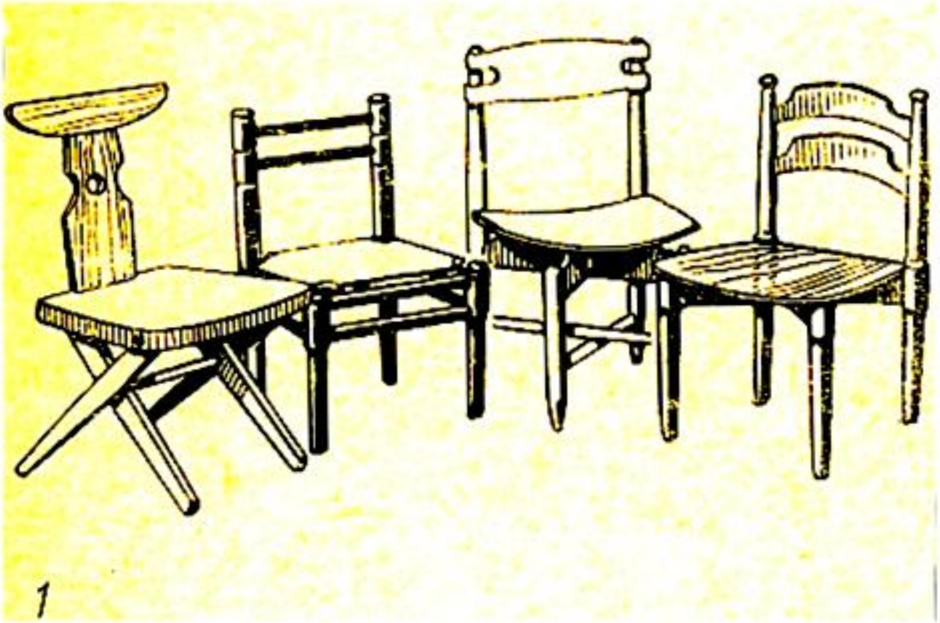

1

Bolalar mashg'ulotxonasi jihozlari

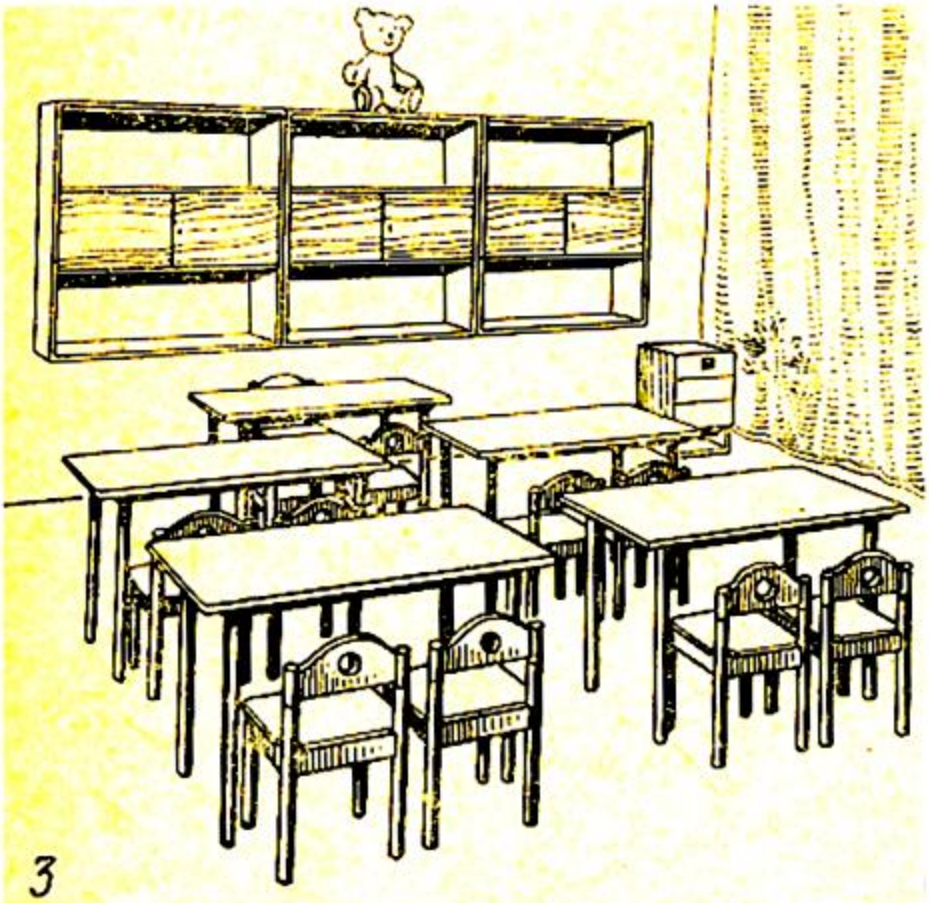

3

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

INTERYERDA MEBEL VA JIHOZNING O'RNI

Umumiy xona va bolalar burchagi jihozlari

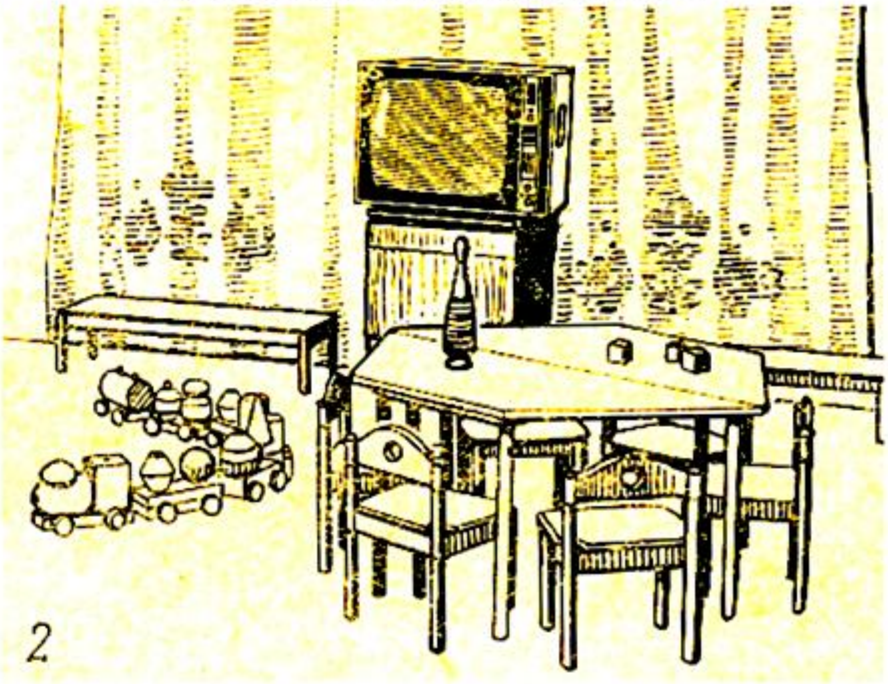

Bolalar yotoqxonasi jihozlari

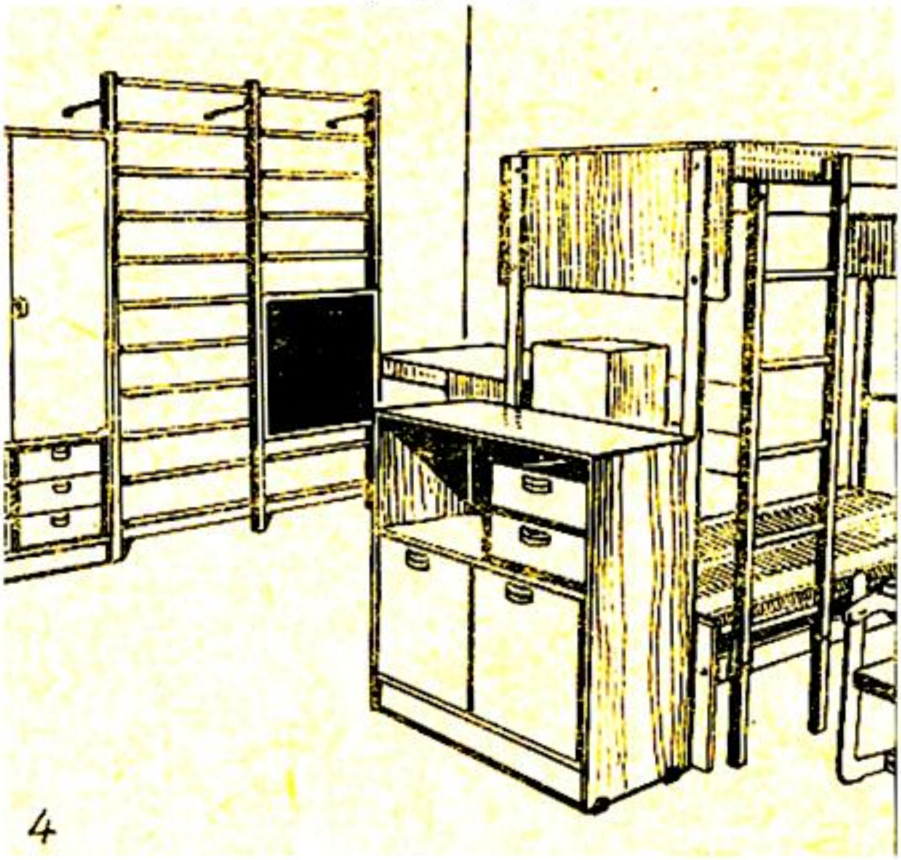

Materialni A.E. Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI
INTERYERDA MEBEL VA JIHOZNING O'RNI

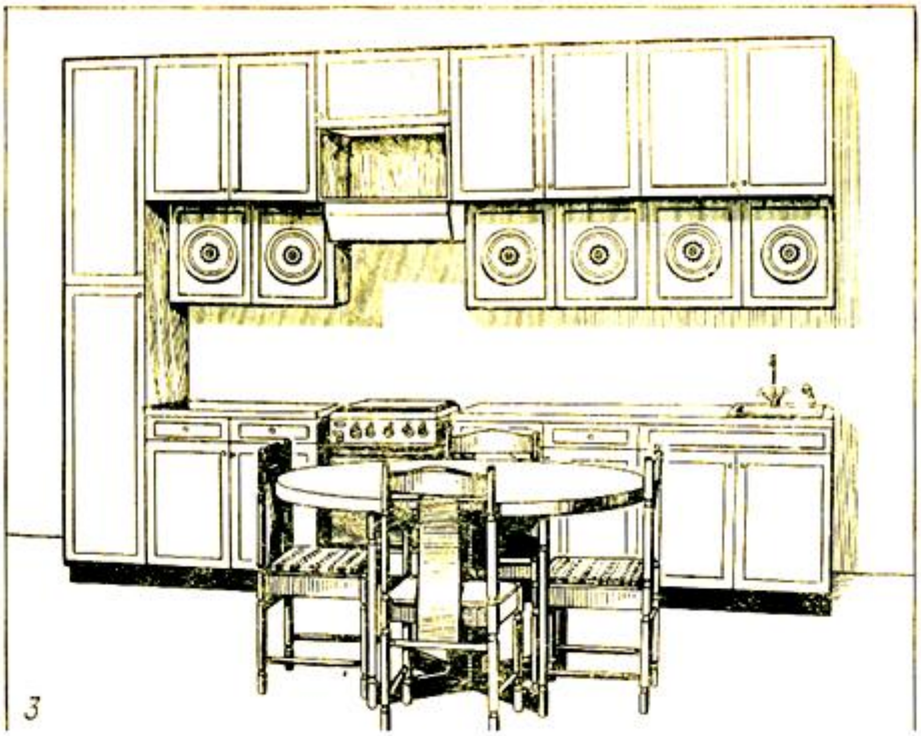

Oshxona jihozlari

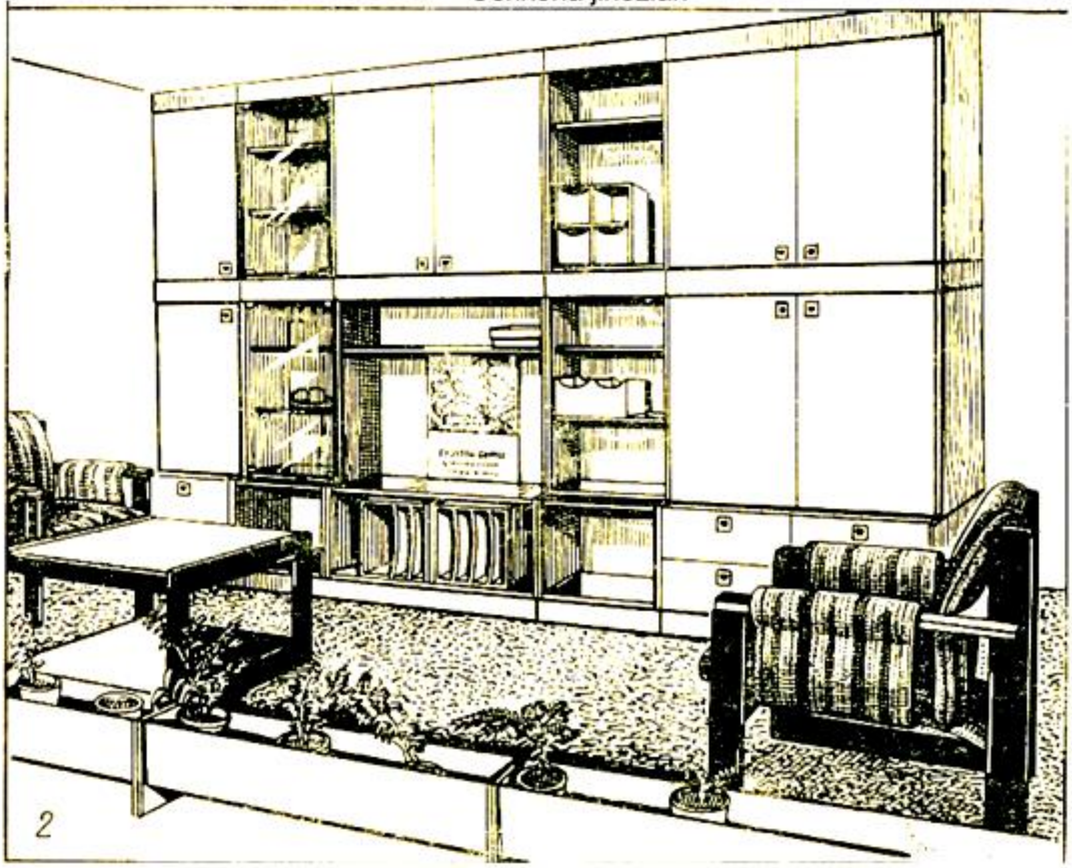

Umumiy xona jihozlari

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

INTERYERDA MEBEL VA JIHOZNING O'RNI

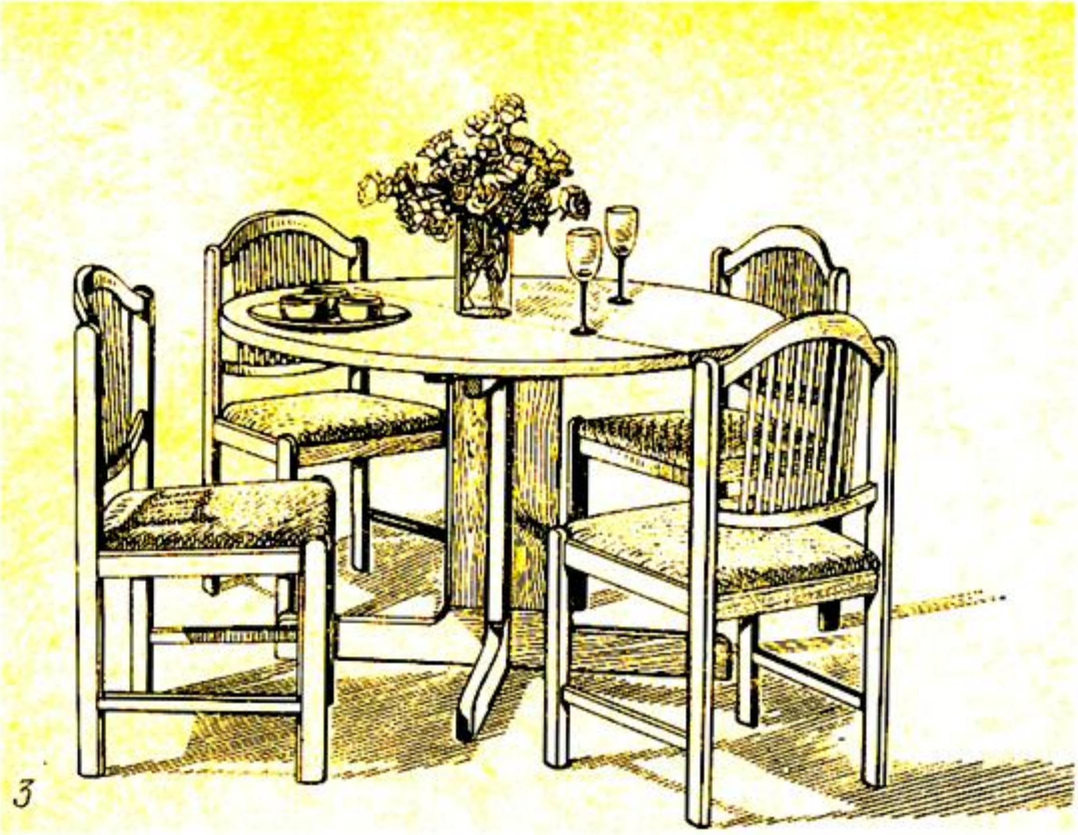

3

Ish kabineti jihozlari

2

Materialni A.E.Jonuzaqov tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

JAMOAT BINOLARI INTERYERI

Savdo zali inteyeri

Ma'muriy bino vestibyuli interyeri

Bolalar bog'chasi interyeri

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

JAMOAT BINOLARI INTERYERI

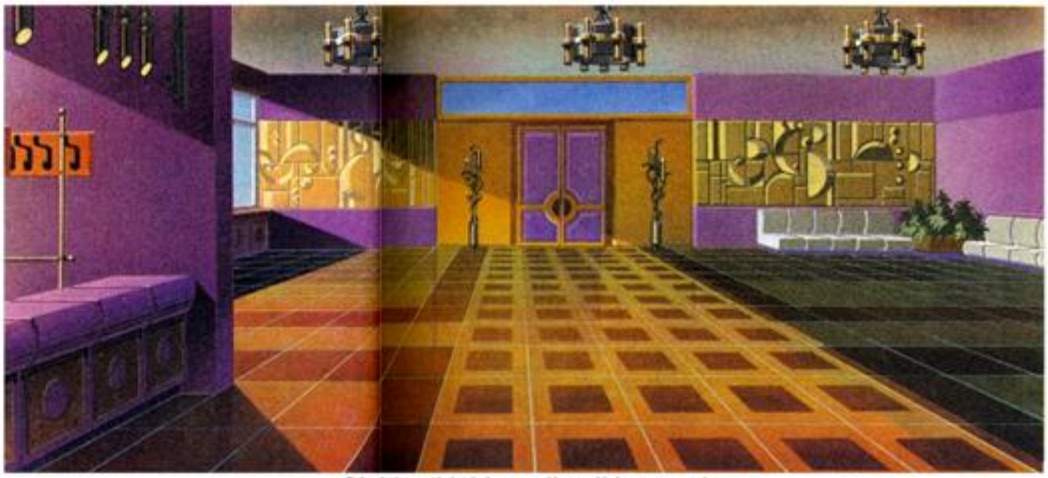

Qishloq klubi vestibyuli interyeri

Savdo zali vestibyuli interyeri

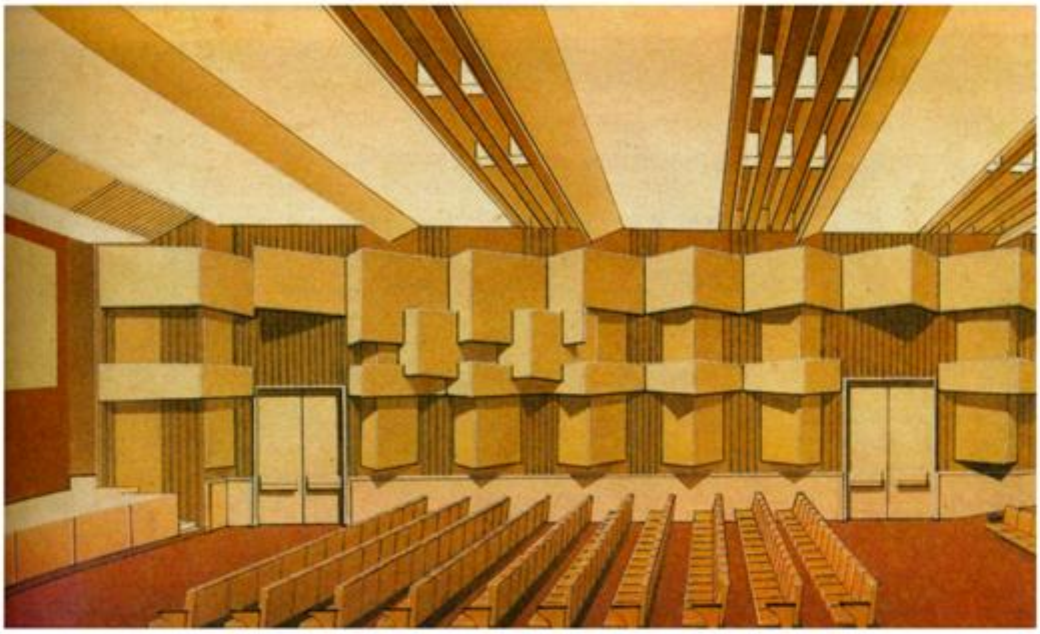

Faollar zali interyeri

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan

INTERYER PERSPEKTIVASI

JAMOAT BINOLARI INTERYERI

Oshxona interyeri

Tushlik qilish zali

Qishloq-xo'jalik korxonasi oshxonasining interyeri

Materialni Jonuzaqov A.E. tayyorlagan